DÖNEM : 21 CİLT : 70 YASAMA YILI : 3

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

133 üncü Birleşim (Olağanüstü)
26 . 9 . 2001 Çarşamba

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	136
II. – GELEN KÂĞITLAR	137
III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER	140
1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı : 737)	140:204

I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

25.9.2001 SALI

TBMM Genel Kurulu saat 11.00'de açılarak beş oturum yaptı.

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Parlamentolararası Birlik ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesinde Türkiye Büyük Millet Meclisini temsil edecek grupları oluşturmak üzere, siyasî parti grup başkanlıklarınca aday gösterilen milletvekillerine,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Ömer İzgi'nin, KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Ertuğrul Hasipoğlu'nun vâki davetine icabetle, beraberinde altı milletvekilinden oluşan parlamento heyeti olduğu halde resmî ziyarette bulunmasına ve heyeti oluşturmak üzere siyasî parti gruplarınca bildirilen üyelerin isimlerine;

İlişkin Başkanlık tezkereleri Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmında bulunan :

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin (2/803) (S. Sayısı : 737) görüşmelerine devam edilerek 9 uncu maddesi kabul edildi, 10 uncu maddesi üzerinde bir süre görüşüldü.

Alınan Karar gereğince, 26 Eylül 2001 Çarşamba günü saat 11.00'de toplanmak üzere, birleşime 22.34'te son verildi.

Mustafa Murat Sökmenoğlu
Başkanvekili

Şadan Şimşek	*Mehmet Ay*
Edirne	Gaziantep
Kâtip Üye	Kâtip Üye

Cahit Savaş Yazıcı
İstanbul
Kâtip Üye

II. – GELEN KÂĞITLAR No. : 180

26.9.2001 ÇARŞAMBA

Teklif

1. – Saadet Partisi Grup Başkanvekilleri Diyarbakır Milletvekili Ömer Vehbi Hatipoğlu, Konya Milletvekili Veysel Candan ile Çorum Milletvekili Yasin Hatiboğlu'nun; Çiftçilerimizin T.C. Ziraat Bankasına ve Tarım Kredi Kooperatiflerine, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğüne, Türkiye Ziraî Donatım, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğüne Olan Borç Faizlerinin Affedilerek Borçların Taksitlendirilmesine Dair Kanun Teklifi (2/806) (Tarım, Orman ve Köyişleri ve Plan ve Bütçe Komisyonlarına) (Başkanlığa geliş tarihi: 20.9.2001)

Sözlü Soru Önergeleri

1. – İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel'in, İstanbul-Boğazköy Belediye Başkanı hakkındaki bazı iddialara ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/1577) (Başkanlığa geliş tarihi : 24.9.2001)

2. – İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel'in, Özelleştirme İdaresine ilişkin Devlet Bakanından (Yılmaz Karakoyunlu) sözlü soru önergesi (6/1578) (Başkanlığa geliş tarihi : 24.9.2001)

3. – İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel'in, KDV'ye ilişkin Maliye Bakanından sözlü soru önergesi (6/1579) (Başkanlığa geliş tarihi : 24.9.2001)

4. – İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel'in, İstanbul'daki maden ocağı işletmelerine ilişkin Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü soru önergesi (6/1580) (Başkanlığa geliş tarihi : 24.9.2001)

5. – İstanbul Milletvekili Ahmet Güzel'in, izin almadan çalışan yabancılara ilişkin İçişleri Bakanından sözlü soru önergesi (6/1581) (Başkanlığa geliş tarihi : 24.9.2001)

6. – Van Milletvekili Fetullah Gültepe'nin, bazı bankaların sermaye artırımı süresi dolmadan TMSF'na aktarıldığı iddialarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1582) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

7. – Eskişehir Milletvekili Mehmet Sadri Yıldırım'ın, Demirbank'ın satışına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1583) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

8. – Antalya Milletvekili Kemal Çelik'in, Ziraat ve Halkbank'a atanan yöneticilere ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1584) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

9. – Batman Milletvekili Faris Özdemir'in, Ziraat ve Halkbank'a dışarıdan atanan yöneticilerin ücretlerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1585) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

10. – Bursa Milletvekili Teoman Özalp'ın, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bankalara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1586) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

11. – Burdur Milletvekili Mustafa Örs'ün, Ziraat ve Halkbank'tan verilen kredilerle ilgili bazı iddialara ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1587) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

12. – İstanbul Milletvekili Celal Adan'ın, Sümerbank'ın OYAK'a satışına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1588) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

13. – Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'nın, Bankexpress'in TEKFEN Holding'e satılma koşullarına ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1589) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

14. – Zonguldak Milletvekili Ömer Barutçu'nun, Ziraat ve Halkbank'tan emekliye ayrılan ve iş akdi feshedilen personele ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1590) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

15. – Kayseri Milletvekili Sevgi Esen'in, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bankaların mali iştiraklerine ilişkin Başbakandan sözlü soru önergesi (6/1591) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

16. – Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman'ın, Şanlıurfa - Bozova İlçesine bağlı bazı köy yollarına ve Şanlıurfa-Gaziantep karayoluna ilişkin Devlet Bakanından (Mustafa Yılmaz) sözlü soru önergesi (6/1592) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

17. – Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman'ın, Şanlıurfa -Halfeti İlçesine bağlı bazı köy yollarına ilişkin Devlet Bakanından (Mustafa Yılmaz) sözlü soru önergesi (6/1593) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

18. – Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman'ın, Şanlıurfa - Bozova İlçesine bağlı bazı köy yollarına ilişkin Devlet Bakanından (Mustafa Yılmaz) sözlü soru önergesi (6/1594) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

19. – Şanlıurfa Milletvekili Yahya Akman'ın, Şanlıurfa - Bozova İlçesine bağlı bazı köylerin su sorununa ilişkin Devlet Bakanından (Mustafa Yılmaz) sözlü soru önergesi (6/1595) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

Yazılı Soru Önergeleri

1. – Ankara Milletvekili Şevket Bülent Yahnici'nin, Albayrak ailesinin bazı fertlerinin eş ve çocuklarının nezarete götürüldüğü iddiasına ilişkin İçişleri Bakanından yazılı soru önergesi (7/4740) (Başkanlığa geliş tarihi :24.9.2001)

2. – Karaman Milletvekili Zeki Ünal'ın, başörtülü bir kişinin ÖSS sınavının iptal edildiği iddiasına ilişkin Millî Eğitim Bakanından yazılı soru önergesi (7/4741) (Başkanlığa geliş tarihi: 25.9.2001)

3. – Hatay Milletvekili Namık Kemal Atahan'ın, SSK Doğumevinde yaptırılan İSO 2002 Kalite Belgesi incelemesine ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından yazılı soru önergesi (7/4742) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

4. – Afyon Milletvekili İsmet Attila'nın, özelleştirme çalışmalarına ilişkin Başbakandan yazılı soru önergesi (7/4743) (Başkanlığa geliş tarihi :25.9.2001)

5. – Siirt Milletvekili Ahmet Nurettin Aydın'ın, Siirt İlinde okula gidemeyen çocuklara ve kapalı okullara ilişkin Millî Eğitim Bakanından yazılı soru önergesi (7/4744) (Başkanlığa geliş tarihi : 25.9.2001)

Süresi İçinde Cevaplandırılmayan Yazılı Soru Önergeleri

1. – Hatay Milletvekili Mustafa Geçer'in, Hatay'da meydana gelen sel felaketinden doğan zararlara ve alınacak önlemlere ilişkin Başbakandan yazılı soru önergesi (7/4297)

2. – Kocaeli Milletvekili Mehmet Batuk'un, Marmara depreminde Irak'ın gönderdiği yardıma ilişkin Başbakandan yazılı soru önergesi (7/4324)

3. – Konya Milletvekili Veysel Candan'ın, toplanan deprem yardımlarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından yazılı soru önergesi (7/4328)

4. – Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun, Rize-Ardeşen-Yeniyol Köyü Balıkçı Barınağına kaçak olarak yapılan inşaata ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından yazılı soru önergesi (7/4330)

5. – Konya Milletvekili Özkan Öksüz'ün, Konya İlindeki yol projelerine ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından yazılı soru önergesi (7/4343)

6. – Karaman Milletvekili Zeki Ünal'ın, idarenin yanlış uygulamalarının toplumda psikolojik rahatsızlıklara yol açtığı yolundaki haberlere ilişkin Başbakandan yazılı soru önergesi (7/4345)

7. – Diyarbakır Milletvekili Sacit Günbey'in, Devlet Bakanı Kemal Derviş hakkında ileri sürülen bazı iddialara ilişkin Başbakandan yazılı soru önergesi (7/4355)

8. – Konya Milletvekili Lütfi Yalman'ın, İstanbul-Eyüp Belediyesi tarafından özel bir vakfa tahsis edildiği iddia edilen araziye ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanından yazılı soru önergesi (7/4375)

9. – Hatay Milletvekili Metin Kalkan'ın, Hatay İlindeki sel felaketinin zararlarının ne zaman karşılanacağına ilişkin Başbakandan yazılı soru önergesi (7/4407)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 11.00

26 Eylül 2001 Çarşamba

BAŞKAN : Başkanvekili Mustafa Murat SÖKMENOĞLU

KÂTİP ÜYELER : Şadan ŞİMŞEK (Edirne), Mehmet AY (Gaziantep)

BAŞKAN - Türkiye Büyük Millet Meclisinin 133 üncü Birleşimini açıyorum.

Toplantı yetersayısı vardır; gündeme geçiyorum efendim.

Gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmına geçiyoruz.

Sayın milletvekilleri, Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporunun birinci görüşmelerine kaldığımız yerden devam ediyoruz.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı : 737) (1)

BAŞKAN - Komisyon?.. Yerinde.

10 uncu madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştı.

Şimdi, maddenin gizli oylamasına başlayacağım; ancak, Doğru Yol Partisinin saat 11.00'de grubu var; onun için, Doğru Yol Partisinin sayın milletvekilleri önce oylarını kullansınlar, sonra diğerleri.

Her iki tarafta da oy kullanabilirsiniz; buyurun efendim.

(DYP milletvekillerinden başlanarak oyların toplanılmasına başlandı)

BAŞKAN - Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Mesut Yılmaz'ın yerine, İçişleri Bakanı Sayın Rüştü Kâzım Yücelen; Devlet Bakanı Sayın Fikret Ünlü'nün yerine, Devlet Bakanı Sayın Hasan Gemici; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Devlet Bahçeli'nin yerine, Tarım ve Köyişleri Bakanı Sayın Hüsnü Yusuf Gökalp; Ulaştırma Bakanı Sayın Oktay Vural'ın yerine de Devlet Bakanı Sayın Mustafa Yılmaz vekâleten oy kullanacaklardır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Oy verme işlemi tamamlanmıştır.

---

(1) 737 S. Sayılı Basmayazı 24.9.2001 tarihli 131 inci Birleşim Tutanağına eklidir.

Kupalar kaldırılsın.

(Oyların ayırımına başlanıldı)

BAŞKAN - 11 inci maddeyi okutuyorum:

MADDE 11.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 31 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz."

BAŞKAN - 11 inci madde üzerinde, Saadet Partisi Grubu adına, Hatay Milletvekili Sayın Mustafa Geçer; buyurun efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA MUSTAFA GEÇER (Hatay) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 737 sıra sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 11 inci maddesi üzerinde, Saadet Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, Yüce Heyetinizi saygılarımla selamlıyorum.

Bu mezkûr maddeyle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 31 inci maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmektedir. Anayasanın 31 inci maddesi, kamu tüzelkişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından faydalanmayı ve halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını sınırlayan istisnaî durumları düzenlemektedir. Bu istisnaî durumlar, kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak ve sağlığın korunması olarak düzenlenmiş, bunun dışındaki sebeplerle, halkın haber alması ve haberleşme araçlarından faydalanması, kanaatlere ulaşması sınırlandırılamaz ve bunun hilafına bir kayıt konulamaz denilmektedir.

Bu maddenin teknik boyutuna inmeden önce, bazı sorulara cevap verilmesi gerektiğine inanıyorum. Bunlar: Anayasada bu değişiklikler neden acilen yapıldı ve buna aciliyet duyuldu? Bu değişiklikler daha önce yapılamaz mıydı? Yani, bu tatilden önce yapılsaydı. Tatil kısıtlanarak, işte, 1 Ekimde başlayacak Meclis 17 Eylülde başlatılarak yapılmasının hikmeti nedir? Bu Meclis, bir kurucu meclis gibi, bütün halde, yeni bir sivil anayasa yapabilir mi? Böyle bir anayasa neden yapılmamaktadır? Bazı maddelerin değiştirilmesi ve yamanmasıyla, Türkiye'nin, gerçekten, evrensel hukuk normlarına ulaşması, Kopenhag kriterlerine, batılı kriterlere ulaşması sağlanacak mıdır? Bununla birlikte, anayasa metinlerinin değiştirilmesi veya farklı kelimelerle ifade edilmesi yeterli midir? Ülkemizde başka değişikliklere de ihtiyaç var mıdır? Bunlara cevap aranması gerektiği inancındayım.

Bu anayasa değişikliğinin yapılması, gerçekten Türk Milleti tarafından mı talep edilmiştir? Türkiye'nin bulunduğu şartlar içerisinde buna bir aciliyet var mıydı veya daha önce var idiyse neden yapılmadı? Bunun cevabı, elbette ki, 2001 Aralığında Avrupa müktesebatının üstlenilmesine ilişkin, Türkiye'nin ulusal planında bulunan siyasî kriterlere ilişkin, düşünce ve ifade özgürlüklerine ilişkin Anayasa maddelerinin değiştirilmesi, Batı standartlarına uydurulması taahhüdünün yerine getirilmesi şeklinde buna ihtiyaç duyulmuştur. Yani, burada, Türk toplumunun, Türk Milletinin taleplerinden ziyade, Batılı ülkelere, Avrupa Birliği müktesebatının iç hukuka taşınması noktasında verilmiş taahhütlerin, kasım ayında yapılacak yeniden gözden geçirme çalışmalarına bir malzeme olarak sunulması şeklinde bu yapılmıştır.

Ben, burada düşünüyorum, gerçekten, 37 maddelik bir değişiklik, kısa vadede yapılacak bu değişiklik, Avrupa müktesebatının öncelikle iç hukuka taşınması hususunda verdiğimiz taahhütler-

le yeterli olacak mıdır, Batılı ülkeler bunu beğenecek midir? Maalesef, bu soruyu soruyorum; yani, Türk toplumunun beğenip beğenmemesi noktasında bir irade izharı yoktur. Yani, Avrupa Birliğine katılabilmenin ve onların talep ettiği bazı değişikliklerin yapılması hususunda bir ihtiyaç husule gelmiş ve Anayasanın bu değişikliği bu sebeple yapılmaktadır.

Bu Meclis, kurucu meclis gibi çalışarak acaba yeni bir anayasa yapılamaz mı? Bu noktada yapılabilmesi için, aslında kurucu meclis gibi çalışıp, yeni bir sivil anayasa yapılabilmesi için, sadece maddî plandaki oluşumların yeterli olmadığı, hatta, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tam ittifak içinde olsa bile, bazı zihniyet değişikliklerinin Türkiye'de oluşmadan böyle bir yapılanmanın olmayacağı kanaatindeyim. Zira, Prof. Dr. Ergun Özbudun, bir yazısında -benim de hocamdı- aslî kurucu Meclisi, belli kıstaslarla, yani, daha önceki normlarla sınırlı olmayan, ülkenin hukukî, siyasî yapılanmasını istediği şekilde, hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmadan düzenleyen bir kurulu kurucu meclis olarak görmekte, diğer meclisleri talî kurucu iktidarlar olarak vurgulamaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Toparlayın lütfen.

MUSTAFA GEÇER (Devamla) - Talî kurucu iktidarın içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisi de vardır maalesef. Yani, burada "talî kurucu iktidar, ancak, aslî kurucu iktidarın yapmış olduğu anayasanın, bazı kısımlarını değiştirme yetkisini haizdir; yani, kurucu bir meclis gibi, topyekûn bir sivil anayasa; yani, toplumun, devlet olgusunu oluşturan, milletin inanç dünyasında, ruh dünyasında oluşmuş normları, kuralları yazılı hale getirme yetkisini haiz değildir" diyor; böyle bir zihniyet var.

Bence, Türkiye'de bu zihniyet değiştirilmeden, Türk Milletinin yegâne temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi tarafından, topyekûn bir anayasa değişikliğinin yapılması, sivil bir anayasanın yapılması mümkün görünmemektedir.

Temennimiz, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, kökten, sivil bir anayasa olarak değiştirilmesi, o yetkiyi haiz bir Türkiye Büyük Millet Meclisinin o yetkiyi kullanabilme noktasına gelmesi, bunun zihniyet altyapısının da Türkiye'de oluşmasıdır.

Temennimiz bu yönde olup, bu atılan adımların da, geçmişteki kurallara göre bir ileri adım olduğu düşüncesiyle, ülkemize hayırlı olmasını diliyor, saygı ve sevgilerimi sunuyorum. (SP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Geçer.

Şimdi söz sırası, Doğru Yol Partisi Grubunda.

Kayseri Milletvekili Sayın Sevgi Esen; buyurun hacı hanım. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA SEVGİ ESEN (Kayseri) - Teşekkür ederim.

Mecliste grubu olan partiler tarafından destek gören ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündemine getirilen, kamuoyunda 37 maddelik anayasa değişikliği paketi olarak bilinen, Anayasamızın 31 inci maddesini kısmen değiştiren çerçeve 11 inci madde üzerinde Grubum adına söz almış bulunmaktayım; bu vesileyle, anayasa değişikliğini görüşerek yeni yasama ve çalışma yılına başlayan Türkiye Büyük Millet Meclisi sayın üyelerine, Doğru Yol Partisi ve şahsım adına saygılarımı sunuyor, başarılar diliyorum.

Değerli milletvekilleri, kamuoyuna reform adı altında sunulan, gerek yaşanan ekonomik kriz ve gerekse ABD'de yapılan terör eylemi sonucunda dünyada gelişen olayların gölgesinde kalan, bu

nedenle, komisyonlarda tartışılan; ancak, sivil toplumda yeterince tartışılamayan Anayasamızın, sivil bir irade tarafından değiştirilmesi keyfiyeti biçimsel olarak çok önemli olmasına rağmen, gerek gündeme geliş nedeni gerek zamanı ve gerekse komisyon çalışmalarında vurgulanan, ima edilen AB'ye giriş sürecinin önşartlarından biri olarak sunulması, daha önce Anayasada yapılan ve birbirinden kopuk değişikliklerin yarattığı yamalı görünüş, bu defa yapılan değişikliklerle, bir bütünü tamamlayan değişiklik olmaktan daha çok, parçalı bir durum arz etmekten öteye geçememektedir.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, Anayasada yapılması planlanan değişiklikler, olağanüstü toplanmak suretiyle gündeme getirilirken, Büyük Atatürk'ün deyimiyle, içinde bulunduğumuz ahvali iyi değerlendirmek lazım. Milletin büyük bir bölümünün içinde bulunduğu sıkıntıların iyi tespiti lazım. Ülkenin yarısından fazlasının açlığa mahkûm edildiği, çok kısa sürede Türk Lirasının yüzde 127'lere varan değer kaybettiği, borsanın son 87 ayın en düşük düzeyine düştüğü, yaşanan ekonomik krizin millî ve örfî değerleri altüst ettiği, aile yaşamını bitirdiği, babaların, anaların aç çocukların yüzüne bakamadığı günlerin yaşandığı, ekonomik krizin, kişilerin ve toplumun mal ve can güvenliğini tehdit ettiği bir ortamda, tüm bunları görüşmek yerine, hastaya ipek elbise giydirmek, onu, hiç, ama hiç mutlu etmeyecektir ve etmemiştir de. Gerçek şudur ki, bugün halkımızın gündeminde anayasa değişikliği yoktur. Bununla, anayasa değişikliğine, yeni bir sivil anayasaya olumsuz baktığımız anlaşılmasın; tam tersine, sivil ve milletiyle bütünleşen anayasa ve yaşanabilir demokrasi, Doğru Yol Parti olarak, hedefimizdir.

Değerli milletvekilleri, hiç şüphe yok ki, demokrasi çok ayak üzerinde durabilen bir değerler bütünüdür. Odak noktasında ise insan ve insan doğasına en uygun olan özgürlük vardır. Özgürlük ise, bir toplumsal varlık olan insanın yücelebileceği, başka insanlarla farkını yaratabileceği bir saygı çemberiyle sınırlıdır. İnsanı sınırlayabilen tek sınır, işte, bu saygıdır; başkasına saygı, topluma saygı...

Son günlerde tüm şiddetiyle, haklı olarak, hissedilen saydam yönetim, saydam devlet talebi ve yolsuzlukların kapısını kapatacak sistem değişikliği ve lokomotif olarak yargı reformu talebi, ne yazık ki, bu pakette yerini bulamamıştır.

Her nasılsa, bir yargı başkanı, Atatürk'ün en büyük kuruluşu olan Türkiye Büyük Millet Meclisine hak etmediği ithamlarda bulunmuşsa da, belki, bu yargı reformu, bunun için, bir kere daha gereklidir. Milletin sofrasına oturmayan, elini sıkmayan insanların Türkiye Büyük Millet Meclisine ve üyelerine laf atması, ithamda bulunması, her nasılsa, daha kolay olmaktadır. (DYP, DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Türkiye'de yapılması gereken ve reform adını hak edecek en önemli değişiklik, devlette yolsuzluğun yok edilmesidir. Bu husus, başlı başına bir demokrasi olayıdır. Yetimin hakkının korunmasından büyük demokratik tavır ve değişiklik olabilir mi?!

Değerli milletvekilleri, işte, bu görüşler ışığında, değişen 31 inci maddeye, Doğru Yol Partisi Grubu olarak, bakış açımız olumludur.

Kitle iletişim araçlarından yararlanma konusunda özel ya da kamu sektörü ayırımı yapılmasının, gelişen ve değişen teknolojiler karşısında hiçbir anlamı yoktur. Kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkının, sadece, suçsuzluk karinesi ile saygılı olma koşuluna bağlanması, düşünceye saygının, başka bir boyutta, demokratik tavrın tezahürüdür.

Anayasamızın kazandığı bu vasıfların milletimize hayırlı, uğurlu olmasını diliyor, hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Esen.

Efendim, şimdi söz sırası, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına Yozgat Milletvekili Sayın Mehmet Çiçek'te.

Buyurun efendim. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA MEHMET ÇİÇEK (Yozgat) - Sayın Başkanım, saygıdeğer milletvekilleri; yıllardan beri tartışılan bir konuyu, Anayasamızın tadilatı konusunu nihayet ele almış bulunuyoruz. Yıllardır, âdeta konuşulması bile zımnen engellenen bu meselenin yasama dönemimizde ele alınmış olması ve Anayasanın 37 maddesinde uzlaşma sağlanarak Genel Kurula getirilmiş olması memnuniyet vericidir. Anayasa gibi önemli bir konuda uzlaşmanın sağlanması gerçekten sevindiricidir; çünkü, kısır parti çekişmelerinin, partiler arasındaki diyalogsuzluğun, dün de, bugün de memleketimize hiçbir şey getirmediği açıktır. Muhalefet gözüyle iktidarın yaptığı her şey yanlış, iktidar gözüyle muhalefet her zaman tenkitçidir, muhalefetin söylediklerine itibar edilmez anlayışının terk edilerek gerçeğin bulunması, doğruyu bulduktan sonra da, kim söylerse söylesin doğrunun yerine getirilmeye çalışılması gerekirdi. İşte bu diyaloğun sağlanması güzeldir. Emeği geçen bütün arkadaşlarımızı kutluyor; bundan sonra da Meclisimizin aynı ittifakları sergileyerek hizmet üretmemizi diliyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, şu an tadilatını yapmaya çalıştığımız 1982 Anayasası, hepimizin bildiği gibi, olağanüstü dönemlerin mahsulü bir anayasadır. Sizin de takdir buyuracağınız gibi, olağanüstü şartlar, olağanüstü tedbirlerin alınmasını gerektirebilir. Anayasa başta olmak üzere, kanunlar da, olağanüstü dönemlerdeki fevkalade olayların engellenmesi maksadıyla farklı şekilde düzenlenebilir; ama, bu dönemler geçici olmalıydı. Olağanüstü dönemleri olağan kabul etmeye başlarsanız, olağanüstülük olağan hale gelmeye başlar, yasalar da olağanüstü dönemlerin şartlarıyla, olağan zamanlarda da uygulanmaya başlanır. Maalesef, yirmi küsur yıldır, biz, bu tezadı yaşıyoruz.

Bazı illerimizde olağanüstü halin uzatılmasıyla ilgili Başbakanlık tezkeresini, biz, kaç yıldır, kaç Başbakanın imzasıyla uzatıyoruz, bilemiyorum. Buna bir son verilmelidir. Hangi haller olağanüstü, hangi haller olağandır; bu konu, yeniden gözden geçirilmelidir.

Anayasamızın tamamındaki olağanüstü dönemlere ait maddeler Meclisimizce ele alınmalı ve yine örnek bir uzlaşmayla, Anayasamız, milletimizin ihtiyacını karşılayan, mükemmel, özgürlükçü, demokrasinin bütün unsurlarını bünyesinde bulunduran hale getirilmelidir.

Anayasamızın 31 inci maddesi (çerçeve 11 inci madde) kamu tüzelkişilerinin elinde bulunan basındışı kitle haberleşme araçlarından ülkedeki bütün insanların ve siyasî partilerin eşitçe yararlanma haklarını düzenlemektedir. İşletmeleri devlet tekelinde bulunan televizyon, radyo, resmî haber ajanslarının hizmetlerini tarafsız, adil ve bütün toplumun yararlanacağı kadar yaygın hale getirmek, Anayasamızın emridir. Böyle olmasına rağmen, ülkemizdeki uygulamaların Anayasanın emrine uygun olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu vasıtalar, çoğu zaman iktidarların lehine kullanılmış, muhalefet hep gözardı edilmiştir.

Saygıdeğer milletvekilleri, zamanımızda medya, topyekûn savaşın en önemli silahlarındandır. Soğuk savaş dönemlerinde, televizyonlar aracılığıyla, kültürel, ahlakî, ekonomik, dinî alanlarda âdeta savaş verilmektedir; milletlerin iradeleri, bu vasıtalarla felce uğratılmaktadır. Milletler, cephe gerisinde medya vasıtasıyla dejenere edilmekte, sonra da mağlubiyete sürüklenmektedir.

Görüyorsunuz, zamanımızda, artık, savaşlar bile naklen yayınlanır olmuştur. Ülkemizde de, bu araçlar vasıtasıyla, şahıslar, hükümetler, hatta devletin bütün kurumları üzerinde baskı oluşturulmaktadır. Bunun örneklerini gördük, görüyoruz.

Bu tesiri sınırsız yayın organlarının, televizyon, radyo, haber ajansı gibi kurumların faaliyetlerinin düzenlenmesi şarttır. Devletin elinde bulunan ve devletin resmî kurumlarınca yönetilen bu kurumların, Türk Milletinin, dil, din, kültür ve medeniyetlerinin bütün dünyaya yayılmasının faaliyetlerini organize etmesi ve sistemli tarzda sürdürmesi gerekir.

Saygıdeğer milletvekilleri, anayasa, adı üzerinde, bütün yasaların anasıdır; bütün kanunlar ve kurallar, bu temel prensiplere, anayasaya aykırı olamaz, bütün kanunların ruhu oradadır. Onun için, anayasalar, milletlerin inanç temellerinin ve diğer temel değerlerin ruhunu bünyesinde bulunduran, değişmez veya çok az değişen prensiplerdir. Ülkede yaşayan bütün insanların müştereken kabul ettiği, onayladığı temel ilkelerdir, prensiplerdir. Farklı kültürlerdeki insanlar, anayasaların teminatıyla, problemsiz, birlikte yaşarlar, hür ve hiçbir haksızlığa uğramadan, ülkenin nimetlerinden eşitçe istifade ederler, nimetlerini de, külfetlerini de eşitçe paylaşarak yaşarlar. Temel ilke budur. Bunun için, anayasalar, normal zamanlarda, normal şartlar altında hazırlanmalıdır.

Bizde, bu, böyle olmamıştır; maalesef, Anayasamız bu ihtiyacı karşılayamamaktadır. Özgürlüklerin kısıtlandığını görüyoruz; azınlıklara tanınan hakların çoğunluklara tanınmadığını yaşayarak görüyoruz. Avrupa Birliğine girmeye karar veriyoruz; onların ilk itirazı, Anayasanızı demokratik şartlara uydurun, öyle gelin diyorlar. Biz, kendimizi düşünüp, milletimizin ihtiyaçlarını karşılayacak bir anayasa hazırlayacağımıza, her şeyde olduğu gibi, bunda da, dış zorlamalarla anayasa tadilatı yapmaya mecbur kalıyoruz, hem de, süratle toplanıp tadilat yapıyoruz. Bu, yanlıştır; millî onurumuzla, gururumuzla bağdaşmaz; bu, içişlerimize müdahaledir. Gerçi, kurum başkanlarımızın, genel müdürlerimizin bile IMF tarafından atanmaya kalkıldığı günleri yaşadık, bu bize normal gelmeye başladı; ama, bu, millî egemenliğimize müdahaledir, bunu bilmeliyiz. Onun için, Anayasamızın diğer maddelerinin tadilatıyla ilgili çalışmaları yapmalı ve 21 inci Yüzyılda milletimizin ihtiyaçlarını karşılayacak mükemmel bir anayasaya kavuşmalıyız.

Ülkemizde bu hizmeti yürütecek anayasacılarımız, hukukçularımız vardır. Bu insanlarımızın bilgi ve becerileri mutfağa taşınmalı, konular uzmanlarca oralarda tartışılmalı, bütün ilgili kurum ve kuruluşlarımızın katkısıyla pişirilmeli, konsensüs sağlanmalı, itiraz edilmeyecek kadar mükemmel hale getirilmelidir.

Sözlerimi şu şekilde tamamlamak istiyorum: Bu konuda üniversitelerimizin hizmete hazır olduğuna inanıyoruz. İnşallah, üniversitelerimiz bu işlerle meşgul oluyorlardır. Üniversitelerimizdeki bilimsel ve teknolojik araştırmalar ve projelerle beslenmeyen Parlamentoların başarılı olmaları mümkün değildir. Sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere, ülkemizin amme hizmetinde bütün kuruluşlar, vakıflar, dernekler, cemiyet ve benzeri kuruluşları bu konuda elbirliği etmeye davet ediyoruz.

Anayasanın diğer maddeleriyle ilgili çalışmaların süratle başlamasını tavsiye ediyor, bu vesileyle, anayasa değişikliğimizin ülkemize ve milletimize hayırlar getirmesini diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Sayın Çiçek'in konuşması veciz bir konuşmaydı, kesmedim efendim.

Efendim, 11 inci madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Oylamaya geçmeden önce, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 10 uncu maddesinin gizli oylamasının neticesini bildiriyorum :

Katılan Üye : 421

Kabul : 391

Ret : 25

Çekimser : 2

Boş : 3

Böylece, 10 uncu madde kabul görmüştür; yani,Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluğu bu madde de sağlamıştır.

Şimdi, 11 inci maddenin oylamasına başlıyoruz.

(Oyların toplanılmasına başlandı)

Hadi Dilekçi...

BAŞKAN - Sayın Başbakan Bülent Ecevit'in yerine, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Hüsamettin Özkan oy kullanacaktır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

Mehmet Sadri Yıldırım...

BAŞKAN - Devlet Bakanı Sayın Şükrü Sina Gürel'in yerine, Millî Eğitim Bakanı Sayın Metin Bostancıoğlu oy kullanacaklardır.

Bu oylamayla beraber, Dışişleri Bakanı Sayın İsmail Cem'in yerine, bundan sonra, Orman Bakanı Sayın Nami Çağan oy kullanacaklardır.

Arz ederim.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

Kâmuran İnan...

BAŞKAN - Devlet Bakanı Sayın Tunca Toskay'ın yerine, Tarım ve Köyişleri Bakanı Sayın Hüsnü Yusuf Gökalp oy kullanacaklardır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Vekâleti olup da oy kullanması gereken sayın bakan var mı? Yok.

Oylama işlemi bitmiştir, kupalar kaldırılsın.

(Oyların ayırımına başlanıldı)

12 nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 12 - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 33.- Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

BAŞKAN - Efendim, 12 nci madde üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi adına, Balıkesir Milletvekili Sayın İsmail Özgün; buyurun. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA İSMAİL ÖZGÜN (Balıkesir) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 12 nci maddesi üzerinde Adalet ve Kalkınma Partisi adına söz almış bulunmaktayım; bu vesileyle, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN - Sayın Özgün, bir dakika efendim...

Komisyon?.. Buyurun efendim. Lütfen... Kaideyi bozmayalım.

Buyurun Sayın Özgün.

İSMAİL ÖZGÜN (Devamla) - Saygıdeğer milletvekilleri, çerçeve 12 nci maddeyle, Anayasanın 33 üncü maddesindeki dernek kurma hürriyeti yeniden düzenlenmekte, dernek kuruluşlarını kolaylaştırıcı hükümler getirilmektedir. Ayrıca Komisyondaki görüşmelerde mevcut Anayasanın 33 üncü maddesinin altıncı fıkrası teklife ilave edilmiştir. Bu fıkra, derneklerin hâkim kararıyla kapatılması veya faaliyetten alıkonulmasıyla ilgili bir hususdur.

Madde, esas itibariyle olumlu olup, dernek ve vakıflar için bazı kolaylıklar getirmektedir. En önemli değişiklik de birinci fıkrada yapılmış bulunmaktadır. Mevcut metnin birinci fıkrası "Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir" hükmü teklif metniyle "Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir" şeklinde değiştirilmiştir. Maddede geçen "herkes" kavramı, her hukukî varlığı, tüzelkişileri de kapsamaktadır. Tüzelkişiler dernek kurabilir ya da derneğe üye olabilir. Bu, derneklerin üst kuruluşu anlamına gelir; bazı derneklerin bir araya gelip birlik kurabilmesine imkân tanımaktadır. Bu önemli bir değişikliktir, önemli bir gelişmedir.

Diğer bir husus, mevcut metindeki, dernek kurabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. "Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, derneğin faaliyetinin durdurulması veya kapatılması için mahkemeye başvurur" hükmü yeni metne alınmamıştır. Bu da dernek kurmayı kolaylaştırıcı bir durum ortaya çıkarmıştır.

Bir diğer husus da -sözümün başında ifade ettiğim gibi- mevcut metindeki derneklerin hâkim kararıyla kapatılması veya faaliyetten alıkonulmasıyla ilgili fıkranın yeni metne komisyonca konulmuş olmasıdır. Komisyonun bu fıkrayı yeni metne dahil etmesi de olumlu olmuştur.

Tabiî ki, dernek ve vakıflarla ilgili yapılan bu değişiklikler olumlu olmakla birlikte yeterli değildir. Biliyoruz ki, geçtiğimiz yıllarda, burada, bu Meclisteki dernek ve vakıflarla ilgili çok olumsuz kararlar alındı, kanunlar çıkarıldı. Dernek ve vakıfların elini kolunu bağlayan, dernek ve vakıfların faaliyetlerini kısıtlayan kanunlar burada görüşülerek çıkarıldı. Dernek ve vakıflar birtakım bürokratik engellerle karşılaştığı gibi, bazı dernek ve vakıflara önyargıyla da yaklaşıldı ve birçok dernek ve vakıf vergi yükü altına sokulmak suretiyle elleri kolları bağlanmaya çalışıldı. Oysa, dernek ve vakıflar dünyanın çeşitli ülkelerinde desteklenen ve desteklenmek suretiyle âdeta üçüncü sektör haline gelmiş kuruluşlardır. Toplumun gelişmesinde, demokrasinin güçlenmesinde önemli yerleri olan bu sivil toplum kuruluşlarımızın giderek daha da güçlendirilmesi, desteklenmesi gerekir kanaatindeyiz.

Toplumsal talepleri dile getiren, bu konuda kamuoyu oluşmasında büyük rolleri olan sivil toplum kuruluşlarının Avrupa normlarına uygun hale getirilmesi yönündeki bu çabaları, partimiz olarak, Adalet ve Kalkınma Partisi olarak olumlu karşıladığımızı ifade ediyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Efendim, şimdi söz sırası, Saadet Partisi Grubu adına Konya Milletvekili Sayın Lütfi Yalman'da.

Buyurun efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA LÜTFİ YALMAN (Konya) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Saadet Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Anayasalar, hepimizin bildiği gibi, kanunların kaynağı olan kurallar topluluğudur. Dolayısıyla, aslında anayasaların sık sık değiştirilmemesi gerekir; ama, insanoğlu tarafından hazırlanan anayasalarda beşerî vüsatler geleceği tam kuşatamadığından dolayı, ister istemez birtakım değişimler oluyor.

Öncelikle, Anayasamızda ve değişiklik paketindeki bir iki konuya işaret etmek istiyorum değerli arkadaşlar. Anayasamızda birtakım çelişkilerin olduğunu hepimiz ifade ediyoruz; ama, asıl önemli olan, Anayasamızın içerisinde bulunan ve hatta şu anda değiştirdiğimiz metinlerde de geçen, netleşmemiş ifadeler, soyut ifadeler ve tanımlanmamış ifadelerin bulunmasıdır. Kanunlar hazırlanırken, netleşmemiş ifadeler, soyut kavramlar ve tanımlanmamış ifadeler sıkıntılar yaratıyor. Aslında, bunların düzeltilmesi gerekirdi. İnşallah önümüzdeki değişikliklerde bunları da bekliyoruz. Çünkü, anayasaların dili net olmalı, ifadesi net olmalı, kullanılan kavramlar da -hele dayanak teşkil eden kavramlar da- mutlak manada tanımlanmış olmalı.

Halbuki, bir kanunun ya da anayasanın hükümleri, birbirine göre akort edilmiş, bir enstrümanın telleri gibi olmalı, birbirlerini tamamlamalıdır. Yeni anayasa değişikliğinde, bir tarafta bireysel özgürlüklerde, gerçekten temel hak ve özgürlüklerde rahatlıklar getirilirken, diğer taraftan da, yeni ifadelerle, yeni birtakım yasaklar getiriliyor.

Değerli arkadaşlar, dünya bir taraftan küreselleşirken, bir taraftan da, daha demokratik, daha da sivil bir toplumsal yapıya doğru gidiyor. Türkiye'de, tahmin ediyorum, çekilen sıkıntının temelinde de bu var. Kanunlarda, anayasalarda değişiklik yapmak, sivilleşmek, demokratik birtakım yenilikler getirmek, elbette ki, önemlidir; ama, asıl demokratik yapılaşmanın, asıl sivilleşmenin kafalarda olması gerektiğini hepimizin bilmesi gerekir. Acaba, demokratikleşme konusunda kafa yapısında değişiklik var mı; sivilleşme konusunda kafa yapısında değişiklikler var mı bizim ona bir bakmamız lazım. Bunun en tipik örneğini, biz, Türkiye'de, bu madde üzerinde görüyoruz. Bakınız, elimizde

birtakım yönetmelikler var, birtakım kararlar var, tüzükler var ve uygulamalar var. Bununla ilgili, bir örnek teşkil etmesi açısından, bir şeyler anlatmak istiyorum.

Değerli arkadaşlar, şimdi, Türkiye'de dernekler ve vakıflar mahkeme kararlarıyla kurulur, Anayasamız gereği, mahkeme kararlarıyla da kapatılması gerekir; ama, öyle uygulamalar yapılıyor ki, hiçbir mahkeme kararı olmadan, keyfî bir kararla vakıfların kapatıldığını, vakıfların şubelerinin kapatıldığını ya da temsilciliklerinin kapatıldığını görüyoruz. Gerekçe ne diye sorduğumuz zaman, tespit edilmiş, tescil edilmiş herhangi bir bilgi ve belge de elde yok. Bunun olmadığını en üst düzeydeki makam sahibi arkadaşlarımızın da ifade ettiğine şahit olduk.

Bakınız, son zamanlarda özellikle, Sayın Bakanım vakıflardan sorumlu Devlet Bakanı olarak göreve yeni geldiği için kendisini tenzih ediyorum; ama, bir önceki dönemde zaman zaman yapılan uygulamalarda öyle yanlışlıklar, öyle haksızlıklar, hatta, zulüm kelimesiyle ifade edebileceğimiz büyük yanlışlıklar yapılmıştır ki, bunlardan bir tanesini size misal vereceğim:

Bakınız, Millî Gençlik Vakfı, Türkiye'nin en büyük vakıflarından bir tanesidir, Hak-Yol Vakfı Türkiye'nin en büyük vakıflarından bir diğeridir. Benzeri vakıflar, dernekler örnek olarak verilebilir burada. Şube açmak için, temsilcilik açmak için Vakıflar Genel Müdürlüğüne müracaat ediliyor; Vakıflar Genel Müdürlüğü diyor ki: "Zaten, bu sizin tüzüğünüzün gereği. Onun için, temsilcilik açmak, büro açmak, okuma salonu açmak için izin almanıza gerek yok." Elde bu yazı var. Arkasından, valiliklere müracaat ediliyor; valiliklerin de verdiği buna benzer cevaplar var. Bir bakıyoruz, bir müddet sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğünün de teklifi, İçişleri Bakanlığının işbirliğiyle birlikte, Millî Gençlik Vakfının Türkiye'deki bütün şubeleri ve temsilcilikleri kapatıldı. Gerekçe ne biliyor musunuz arkadaşlar; izinsiz şube, temsilcilik veya büro açmak. Halbuki, kendi ifadeleri var burada.

İHSAN ÇABUK (Ordu) - Başka bir sebep vardır onda.

LÜTFİ YALMAN (Devamla) - Hayır.

Mahkemeye müracaat ediyor -dikkat edin değerli arkadaşlar- Danıştay yürütmeyi durdurma kararı veriyor; çünkü, elde hiçbir belge, hiçbir bilgi yok. "Böyle bir kararla şube kapatılamaz, mahkeme kararıyla kapatılması gerekir" diyen Danıştay kararı da burada; ama, Danıştayın yürütmeyi durdurma kararı verdiği gün, yeniden, Vakıflar Genel Müdürlüğü temelli kapatmayla ilgili karar veriyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

LÜTFİ YALMAN (Devamla) - Değerli arkadaşlar, bazı arkadaşlarımızla, Sayın Ali Şevki Erek ve spordan sorumlu Sayın Devlet Bakanımızla Varşova'daki "Dünya İzci Parlamenterler Toplantısı"na gittik. Bu toplantıda 55 ülkenin temsilcileri vardı. Orada gördüğümüz manzara, şahit olduğumuz husus şu: Artık, sivil toplum örgütlerini muhatap alıyorlar, toplumsal faaliyetlerini sivil toplum örgütleriyle yürütüyorlar; ama, biz, herhangi bir gerekçe, herhangi bir dayanak olmadan sivil toplum örgütlerinin önünü kesmeye çalışıyoruz. Kaldı ki, sivil toplum örgütlerinin elinde Anayasa gibi bir destek var. Anayasa diyor ki "mahkeme kararıyla kapatabilirsin." Hiçbir mahkeme kararı olmadan şu anda Millî Gençlik Vakfının şubeleri kapatılmış durumda. Sayın Bakanımın el atacağı kanaatindeyim.

Değerli arkadaşlar, bir başka şeyi daha ifade edeyim. Biliyorsunuz, vakıflar, sosyal faaliyetleri yürütüyor, değişik faaliyetler yapıyor, burs veriyor. Bakınız -başka sebep vardır dedi değerli milletvekilim- değerli arkadaşlar, Millî Gençlik Vakfı şubelerinin kapatılma gerekçelerinden bir tanesi ne,

biliyor musunuz; öğrencilere burs vermesi. Böyle şey olur mu?! Vakıfların asli gayesi, görevleri bu zaten; fakir fukara öğrenciyi okutmak, yetiştirmektir. Dolayısıyla, buna daha sağlıklı bakılması gerektiği, Anayasa çerçevesinde bakılması gerektiği kanaatindeyim.

Şimdi, Millî Gençlik Vakfının yurtları da kapatılıyor "siz hiçbir faaliyet yürütemezsiniz" deniliyor, izin verilmiyor. Niye?.. Bir gerekçe yok. Yurtların kapatılmasıyla ilgili...

BAŞKAN - Sayın Yalman...

LÜTFİ YALMAN (Devamla) - Sayın Başkanım, hemen bitiriyorum.

Değerli arkadaşlar, Türkiye'de binlerce öğrenci yurtlara kayıtlarını yaptırmış, bu öğrencilerle ilgili levazımat ve erzak alınmış; şimdi deniliyor ki, şu yurtları kapatın. Gerekçe ne? Gerekçe, Yurt Yönetmeliğinin 51 inci maddesi, (a) ve (c), Atatürk ilkelerine aykırı faaliyet. Bir adet belge varsa, buyursun, koysunlar ortaya. Mahkeme reddediyor, bir başka gerekçeyle bir daha kapatılıyor.

Şu değişiklik, güzel bir değişiklik değerli arkadaşlarım. Anayasaya uygun hareket edilse herhangi bir problemin olmayacağı kanaatindeyim ve yanlışlığın düzeltileceği kanaatindeyim.

Bu değişimin hayırlar getirmesini temenni ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum. (SP ve AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Efendim, şimdi, söz sırası Doğru Yol Partisinde.

Doğru Yol Partisi adına, Ankara Milletvekili Sayın Saffet Arıkan Bedük; buyurun efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşülmekte olan 737 sıra sayılı Anayasanın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 12 nci maddesi üzerinde Doğru Yol Partisinin görüşlerini sunmak üzere söz almış bulunuyorum. Yüce Heyetinizi, şahsım ve Doğru Yol Partisi Grubu adına, saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, 1982 Anayasasının 32 nci maddesi çerçevesinde, dernek kurma hürriyetiyle ilgili yeni bir düzenleme yapılmaktadır bu maddeyle. 12 nci madde, esasen, demokrasi standardını yükseltmeye, temel hak ve hürriyetlerle ilgili birkısım düzenlemeleri, geliştirmeleri gündeme getirmeye yöneliktir. Demokrasi, bir kurumlar ve kurallar sistemidir; demokrasi, temel hak ve hürriyetlerin teminatıdır; demokrasi, insana saygının bir ifadesidir, özgürlüklerin özüdür. Anayasa, demokrasinin teminatıdır; bir toplumsal sözleşmedir, devletin milletine taahhüdüdür. Bu anlamda, anayasalar, her zaman, millete karşı görevini ve sorumluluğunu yerine getirmekte ve yasaların buna uygun olması istikametinde de birkısım şartları gündeme getirmektedir.

Değerli milletvekilleri, her anayasa, gündeme geldiğinde, günün şartları içerisinde birkısım düzenlemeleri öngörmektedir. 1982 Anayasasını o günün şartları içerisinde, o günün vuku bulan olaylarını dikkate aldığımızda, geçmişten ders alarak, gelecekte alınması gereken tedbirlerle ilgili birkısım düzenlemeleri, temel hak ve hürriyetlerle ilgili garantileri gündeme getirilmiş, düzenlenmiş ve maddeye konulmuştur; ancak, unutmamak gereken bir husus vardır: Toplumsal değişim, dünyadaki gelişme ve değişmeyle birlikte, tabiî ki milletin ihtiyaçları ve zaruretleri, anayasada da birkısım değişiklikleri, mutlak surette, zarurî olarak gündeme getirmektedir.

Değerli milletvekilleri, milletin yüzde 98'inin katıldığı ve yüzde 92'nin de kabul oyu verdiği 1982 Anayasasının tamamını, her şeyini bir tarafa atarak, efendim, bu iyi değildir dersek, o zaman kolaycılık olur. Ben, o kolaycılığa katılmıyorum; ama, şunun altını çizerek belirtmek istiyorum: 1982 Anayasasının, o günün şartlarında ve geçtiğimiz şu yirmi yıllık dönem içerisinde, Türkiye'yi

bölmek ve parçalamak isteyen birkısım şerirlere ve eşkıyaya karşı, gerçekten, garanti teşkil edecek, birkısım olayları çözecek hizmetleri yaptığını da unutmamak gerekir. 1982 Anayasasını bu anlamda değerlendirmekle beraber, 1982 Anayasasında yapılacak olan değişiklikte de, günün şartları itibariyle milleti daha da fazla temel hak ve hürriyetlerle bezendirecek ve onu özellikle kuvvetlendirecek, geliştirecek birkısım yeniliklere ihtiyaç olduğu da muhakkaktır. Anayasalar, ufukları ve geleceği görebilecek şekilde düzenlenmelidir. İşte bu anlamda, Anayasamızda getirilen bu değişikliği olumlu bulduğumuzu belirtmek istiyor ve şunu da bilhassa altını çizerek belirtmek istiyorum:

Değerli arkadaşlar, gerçekten, zamanlama fevkalade önemlidir. Üç ay önceki anayasa değişikliğinin gündeme getirilmesiyle ilgili şartlar ile bugünün şartları farklıdır. Bugün, temel hak ve hürriyetlerle ilgili olarak getirilen tarifler ve onunla ilgili birkısım düzenlemeler, görülecektir ki, en kısa zamanda yeniden değişikliğe maruz kalacaktır; çünkü, 11 Eylülde, gerçekten, insanlık için vahim bir olay olarak değerlendirilen Washington ve New York'taki olaylar, yeni oluşumları, yeni kuruluşları, yeni tarifleri, yeni kavramları ve yeni birkısım düzenlemeleri mutlaka gündeme getirecektir. O sebeple de, Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak ve Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, bununla ilgili birkısım düzenlemelere ihtiyaç olacaktır.

Bu anlamda, şunu belirtmek istiyorum değerli arkadaşlar: Bu dernek kurma hürriyeti, özellikle, demokrasimiz için, gelişen ve değişen demokratik standartlara uymak için, temel hak ve hürriyetlerin geliştirilmesi için önemlidir; çünkü, demokrasilerdeki katılımcı demokrasi anlayışı her geçen gün daha fazla ağır basmaktadır. Katılımcı demokrasilerde sivil toplum örgütlerinin fevkalade önemli rolü ve ehemmiyeti vardır. Sürekli değişim, gelişim gösteren ve demokrasiyle yönetilen çağdaş toplumlar, özellikle, NGO'ların diye ifade ettiğimiz sivil toplum örgütleri, iktidara ortak değil, iktidarı yönlendiren ve toplumun değer yargılarını gündeme getiren, toplumun ihtiyaçlarını gündeme getiren...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Buyurun.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Devamla) - ...ve yine toplumun beklentilerini idare edenlere tam zamanında intikal ettirerek, onunla ilgili birkısım düzenlemeleri yapması bakımından da önemli görevler üstlenecektir, yerine getirecektir.

1924 Anayasasında dernek kurma hürriyeti vardı, 1982 Anayasasında da vardı, 1960 Anayasasında da vardı. Eğer, tarihimizi incelerseniz, gerçekten, sivil toplum örgütleri bakımından, Selçuklu'dan itibaren, Osmanlı'dan itibaren Türk toplumu, özellikle sivil toplum örgütlerine fevkalade önem vermiştir. Ahi Evran'dan alın ve özellikle, meşrutiyet zamanında 1908 yılında çıkarılan Anayasaya bakın, bunu orada da bulacaksınız. Ama, eğer, günün şartları itibariyle değerlendirmeye kalkarsak, bunu disipline etmek gerektiği muhakkaktır; çünkü, geçmişte birkısım derneklerin birkısım terör olaylarına karıştığını veya siyasî faaliyetlere karışmak suretiyle, özellikle, toplumda ikilik yarattığını, meslek kuruluşları içerisinde ikilik yarattığını görüyoruz. İşte, bunun içindir ki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde, Avrupalı ülkeler de bile, çağdaş ülkeler de bile, çağdaş demokratik yönetimle idare edilen ülkeler de bile, mutlaka birkısım kayıtlar getirilir. Bunlar, kanunla getirilen kayıtlardır. Bunun adı nedir; millî güvenlik, kamu düzeni, kamu sağlığı ve kamu ahlakıyla ilgili ve suç işlemeyi engellemek maksadıyla özellikle kanunla sınırlandırmalar getirilebilir. Nitekim, derneklerle ilgili getirilen bu hükümde de bu vardır. Dernek zarurîdir, dernek kurmayla ilgili serbestliği getirmek gerekir, doğru; ama, birkısım yasal sınırlamaların getirilmesi de, aynı

zamanda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinin gereğidir; çünkü, çağdaş dünya da bunun sıkıntılarını çekmiştir.

Türkiye'de 77 000 dernek vardır değerli arkadaşlar, 77 000 dernek. Düşünün, bir dernek toplanıyor, eğer fikirler bakımından birbirleriyle uzlaşamıyorlarsa hemen ayrılıyorlar; 10 kişi bir araya geliyor dernek kuruyor.

BAŞKAN - Sayın Bedük...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Devamla) - Tamamlıyorum Sayın Başkanım, son cümlemi söylüyorum.

Bu itibarla, Anayasanın bu maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra getirilecek olan düzenlemelerin, yasal düzenlemelerin, bunun dikkate alınması suretiyle disipline edilmesi gerekir; ama, özellikle vatandaşların dernek kurma hürriyetinin de mutlaka desteklenmesi ve onunla ilgili düzenlemelerde daha rahat hareket edilmesi gerektiğini belirtiyor, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Ben de teşekkür ediyorum efendim.

Şimdi, söz sırası Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, İçel Milletvekili Sayın Cahit Tekelioğlu'nda.

Buyurun efendim. (MHP sıralarından alkışlar)

MHP GRUBU ADINA CAHİT TEKELİOĞLU (İçel) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anayasamızın 33 üncü maddesi dernek kurma hürriyetini düzenlemeye ayrılmıştır. Zaten, bu anayasa düzenlemesinde de genellikle, özgürlüklerin düzenlenmesi üzerinde çalışmaktayız. Bu maksatla, bu konuşmamda, derneklerle beraber Milliyetçi Hareket Partisinin özgürlüklere bakış açısını da arz etmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; insanlık tarihi bize göstermektedir ki, gelişmenin temel dinamiği düşüncedir. Özgür düşünme imkânı bulamayan insanlar ve onların topluluğu olan milletler, kişilik ve medeniyet geliştiremezler; özgün medeniyetler geliştirmek bir yana, katıldıkları medeniyetlerin gelişmesine katkıda bile bulunamazlar; özgür düşünceyi güvence altına alarak gelişen insan topluluklarının gerisinde ve onların insaflarına kalırlar.

Türk milliyetçilerinin fikir sistematiğinin temel değeri, millettir. Bütün çabamız, milletin var olması ve mutlu olması içindir. Milletin temelinde ise, insan vardır. O halde, Milliyetçi Hareket Partililerin, insanı ve insanın özgür düşüncesini, özgür düşüncenin gelişmesi için gereken temel hakları ve özgürlükleri davranışlarının çıkış noktası yapmalarından tabiî ne olabilir? İşte, böyle bir noktadan hareketle, Milliyetçi Hareket Partisi Meclis Grubu üyelerinin insan hakları ve özgürlükler konusundaki hassasiyetleri anlaşılmış olur. Bu hassasiyet, olmazsa olmaz boyuttadır. Nasıl olmasın ki?!. Bütün düşünce ve davranışlarımızın temel sebebi olan Türk Milletinin gelişmesi, Türk Milletinin temeli olan insanın gelişmesine bağlı; o da, özgür düşünceye bağlı. İşte bu sonuçlar, düşünceyi vazgeçilmez bir değere dönüştürmüş ve bu vazgeçilmez değeri koruma altına alma gereği doğmuştur. Bu ihtiyaç, anayasaları doğurmuştur; özgür düşünceyi ve onun gelişme şartları olan temel hakları sağlayan anayasaları...

Yukarıda anlattığım düşüncelerden dolayı, Türk Milleti için daha özgürlükçü bir anayasaya ihtiyaç doğdu ve bugüne geldik. Ancak, insanlık ve düşünce tarihi bize bir şeyi de öğretmiştir; özgürlüklerin de sınırları vardır, başlangıçları olduğu gibi, sınırları da vardır. İşte, tarihî tartışma konusu budur: Özgürlüklerin sınırı nereye kadar gitmelidir?

Günümüzde, bu sınırı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 uncu maddesinde buluyoruz. 10 uncu maddede şöyle diyor: "Kullanılması ödev ve sorumluluklar içeren bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü, kamu güvenliği, kamu düzeninin korunması, suçun önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın ve başkalarının ün ve haklarının korunması, gizliliği olan bilgilerin açıklanmasının önlenmesi ya da yargı organının otorite ve tarafsızlığının sağlanması için gerekli olan ve ancak yasayla öngörülen kural, koşul, kısıtlama ve yaptırımlara bağlanabilir."

Bazı konuşmacı arkadaşlarım, geçtiğimiz maddelerde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ortaya koyduğu bu kavramların içinin neyle doldurulacağının çok belli olamayacağını söylediler; ama, bu da belli; bunun içi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarıyla doldurulmuştur.

Birkaç örnek arz etmek istiyorum. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği kararlarda sınırlar şöyle belirtilmiş: Bir kararda "şiddet içeren, vatandaşlar arasında düşmanlık, kin ve nefrete teşvik eden" diyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CAHİT TEKELİOĞLU (Devamla) - Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?..

Bir başka kararda "bir kişiye, bir devlet görevlisine ya da halkın bir bölümüne karşı şiddet kullanımına çağrı, teşvik niteliğinde bulunan" diyor. Başka bir kararda "silahlı mücadeleye, silahlı başkaldırıya teşvik niteliğinde bulunan" diyor. Bir başka kararda "demokratik kuralları açıkça reddeden ve ayrıca, ırkçı söylemler içeren ve ırk düşmanlığına dayalı ifadeleri yasaklamıştır" diyor. Böylece, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin getirdiği kriterleri, kuralları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nasıl doldurulacağını da bize göstermiştir.

Bu arada, bizim, mevcut Türkiye Cumhuriyeti Anayasamızda da bu sınırlar belirtilmiştir. Bunlar da şöyle çizilmiş: Türk millî menfaatlarının, Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihî ve manevî değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceğini belirtiyor. Korunsun mu, korunabilir mi? Tabiî ki, korunamayacak. Bunun için de Anayasamız gerekli ölçüleri, sınırları koyacaktır. Gerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde bulunan özgürlüklerin ve sınırların insanımızı ve milletimizi koruyup, geliştireceğine inanıyoruz. Aksi halde, Türk Milleti adına görev yapan Türkiye Büyük Millet Meclisi her şeyi düzeltebilecek güce sahip olacaktır.

Saygılar sunuyorum. (MHP, DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Söz sırası, Demokratik Sol Partide.

İzmir Milletvekili Sayın Rahmi Sezgin. (DSP sıralarından alkışlar)

DSP GRUBU ADINA RAHMİ SEZGİN (İzmir) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anayasamızın "Dernek kurma hürriyeti" başlıklı 33 üncü maddesinde, 737 sıra sayılı yasa teklifinin çerçeve 12 nci maddesiyle yapılması düşünülen değişiklik hakkında, DSP Grubu adına görüşlerimi arz etmek üzere huzurlarınızdayım. Yüce Heyete en içten saygılarımı sunarım.

Çağdaş demokrasilerin temelinde, örgütlenmiş, iş ve görüş birliği yapmış sivil toplum kuruluşları bulunur. Bunlar arasında, özellikle, hayır kurumları, dernekler, sendikalar, odalar, kooperatifler gibi kuruluşlar, üyelerinin ortak amaçlarını, hak ve çıkarlarını gözeterek oluşmuşlardır. Gelişmiş çağdaş toplumlarda, kişilerin, birden fazla toplumsal örgütlere üye oldukları, katılımcı, çoğulcu demokrasiyi zenginleştirdikleri bir gerçektir. Bizler de, demokratik rejimimizin sağlam güvencelere dayanmasının temel koşulu olarak, sivil toplum kuruluşlarının sağlıklı bir şekilde yapılaşarak çoğal-

masını istiyoruz. Ülkemizde çeşitli amaçlı ve pek çok sayıda vakıf ve dernek gibi sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır; ancak, bu kuruluşların üye sayısını Batılı demokratik ülkelerle kıyasladığımızda, hiç de örgütlü bir toplum olmadığımızı görebiliriz.

Anayasamızın derneklerle ilgili 33 üncü maddesi, yeni düzenlemeyle, daha özet, daha genel bir hüküm haline getirilmiştir.

Teklifin birinci fıkrasıyla, herkesin, önceden izin almaksızın derneklere üye olma ya da üyelikten çıkma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu fıkradaki "herkes" kavramı, her hukukî varlığı, tüzelkişileri de kapsamaktadır. Tüzelkişiler de dernek kurabilir ya da bir derneğe üye olabilirler.

Teklifin üçüncü fıkrasıyla, dernek kurma hürriyetinin sınırlanabileceği haller sayılmıştır; "Dernek kurma hürriyeti, ancak millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması sebepleriyle kanunla sınırlanabilir" hükmüne bağlanmıştır.

Gerçekten, örgütlenmenin, sivil toplum kuruluşlarının güç ve sayısının artmasını istemek ne kadar gerekli, demokratik bir talep ise, dernek ve bunun gibi, örgütlenmenin toplum ve birey yararına olması, faaliyetlerinin yasal sınırlar içerisinde kalması da o kadar gereklidir. Özgürlükler ve haklar, sorumluluğu, yükümlülüğü taşıdığı oranda bir anlam ifade eder. Dünyanın her yerinde, özgürlükler ve haklar sınırsız değildir. Dernek veya vakıf kurma ve yaşatmanın da sınırlarının olmasından doğal bir şey olamaz. Demokratik toplum düzeni, kurumlar ve kurallar düzenidir.

Anayasamızın 33 üncü maddesinde dernekler ve vakıflarla ilgili olarak yapılan değişikliği yerinde buluyor, Yüce Heyete saygılar sunuyorum. (DSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

12 nci madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 11 inci maddesinin gizli oylamasının sonucunu arz ediyorum:

Oylamaya 461 sayın üye katılmış olup, 442 kabul, 14 ret, 2 çekimser, 3 boş oy kullanılmıştır. Böylece, 11 inci maddede de Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluk elde edilmiş olmaktadır.

12 nci maddenin oylamasını yapacağız.

12 nci maddenin oylamasından sonra 13 üncü maddeyi belki müzakereye açarım; ama, daha sonra bir öğle tatili vereceğim; çünkü, çalışan arkadaşlarımızı da düşünmek mecburiyetindeyiz. Dün öyle bir düşüncesizlik yaptım, personel çok perişan oldu.

Efendim, önce Adana, sonra İstanbul...

(Oyların toplanılmasına başlandı)

BAŞKAN - Devlet Bakanı Sayın Tunca Toskay'ın yerine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Yaşar Okuyan oy kullanmıştır; ayrıca, Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp'in yerine Devlet Bakanı Sayın Faruk Bal oy kullanacaklar.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Oy kullanma işlemi bitmiştir; kupalar kaldırılsın.

(Oyların ayırımına başlanıldı)

BAŞKAN - 13 üncü maddeyi okutuyorum :

MADDE 13 .- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 34.- Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

BAŞKAN - 13 üncü madde üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi adına Bolu Milletvekili Sayın İsmail Alptekin; buyurun efendim.

AKP GRUBU ADINA İSMAİL ALPTEKİN (Bolu) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi üzerinde Adalet ve Kalkınma Partisinin görüş ve düşüncelerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum; Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Muhterem arkadaşlar, çerçeve 13 üncü maddeyle değiştirilmek istenilen 1982 Anayasasının 34 üncü maddesinin başlığı "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı"dır. Mevcut ve halen yürürlükte olan madde, bir hayli uzun, detaylı ve hürriyetleri çok ciddî kısıtlayıcı bir maddedir; yıllardır tartışılan antidemokratik bir madde olarak daima hafızalarda kalacaktır.

Bilindiği gibi, bu maddeyle ilgili olarak çıkarılmış olan yasa, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasıdır. Bu yasa, hatırlanacağı üzere, 6 Ekim 1983 tarihinde çıkarılmıştır. Yine bu yasa, Anayasamızın geçici 15 inci maddesi kapsamı içinde bulunduğundan, bugüne kadar iptali yolunda herhangi bir müracaatta bulunulma imkânı olmamıştır. Bu nedenle, antidemokratiktir, geçmişte hürriyetleri kısıtlayıcıdır; ülkemizi, hükümetimizi ve devletimizi, içte ve dışta daima sıkıntılı hale getirmiş tablolarla hatırlanmaktadır.

İşte, bu gerçeği gören ve Avrupa Birliğine tam üyelik çalışması içerisinde olan hükümetimiz, devletimiz ve Yüce Meclisimiz, siyasî ve ekonomik kriterleri ve ihtiyaçları karşılamayan ve yeni düzenlemelere engel olan, bu Anayasanın önemli 37 nci maddesinde, uzlaşarak, değişiklik iradesini izhar etmiştir. Bu, demokrasimiz için önemli bir aşamadır, bir başlangıçtır. Diliyoruz ki, yakın gelecekte, yine uzlaşarak, beklenen ve özlenen sivil anayasa yapılır, ülkemizin önü açılır.

Anayasanın 34 üncü maddesindeki antidemokratik hükümler çıkarılmış ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun hale getirilmiştir. Komisyondan da -sevinerek ifade edelim ki- oybirliğiyle çıkmıştır.

Değerli milletvekilleri, görüşmekte olduğumuz Anayasanın 34 üncü maddesinin, yine, Anayasamızın 13 üncü maddesiyle de bağlantısı vardır. "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlığını taşıyan 13 üncü madde de değiştirilmek suretiyle, bu iki madde arasındaki birlik ve bütünlük de sağlanmıştır.

Şimdi, ortak kabulümüz olan bu maddenin tatbikatının nasıl olacağı konusuna değinmek istiyorum. Geçmişte, toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında hükümetlerin takındığı yanlı tavır ve güvenlik güçlerimizin takındığı yine yanlı ve arzu edilmeyen tavırlar, coplar, kavgalar, sert ve kırıcı tutumlar daima hafızalardadır, televizyon ekranlarındadır, basındadır. Bu hal, ülkemizi ve dev-

letimizi içte ve dışta zor durumlara sokmuş, savunulmaz bazı sıkıntılı suallere muhatap hale getirmiştir.

Yasaları Türkiye Büyük Millet Meclisi yapmaktadır, iyi niyetle yapmaktadır, ülkemiz ve bütünleşen dünya için, ihtiyaçları karşılamak için yapmaktadır; ama, yine, yapılan bu yasalar, insanlar tarafından, makamlar ve merciler tarafından da uygulanmaktadır. Yasaların lafzına ve ruhuna uygun hareket etmek, yine insanların kendi iradesiyle ilgilidir.

Biz, bu yasanın, tatbik mercileri tarafından, hedeflere uygun, lafzına ve ruhuna uygun ve milletimizin arzusuna uygun bir şekilde tatbik edileceği ümit ve dileğiyle hayırlı olmasını diliyor; saygılar sunuyoruz. (AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 12 nci maddesinin yapılan gizli oylamasının neticesini bildiriyorum:

Kullanılan oy	:	462
Kabul	:	447
Ret	:	9
Çekimser	:	1
Boş	:	4
Geçersiz	:	1

Böylece, Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluk elde edilmiş ve 12 nci madde kabul edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, saat 14.30'a kadar birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati : 13.31

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14.30

BAŞKAN : Başkanvekili Mustafa Murat SÖKMENOĞLU

KÂTİP ÜYELER : Şadan ŞİMŞEK (Edirne), Mehmet AY (Gaziantep)

———— O ————

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 133 üncü Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Görüşmelere kaldığımız yerden devam edeceğiz efendim.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı : 737) (Devam)

BAŞKAN - Komisyon ve hükümet yerini aldı.

13 üncü madde üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Saadet Partisi Grubu adına, Hatay Milletvekili Sayın Metin Kalkan; buyurun efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA SÜLEYMAN METİN KALKAN (Hatay) - Değerli milletvekilleri, önce, bu yeni yasama yılımızın, gerçekten, biraz yenilik gibi, yeni bir anayasa hazırlama hareketi hayırlı olsun diyerek sözlerime başlıyorum.

İnşallah, gerçekten, milletin beklediği, bundan sonra da gerçek anlamda değişiklikler yapmak nasip olsun bu Meclise ve maalesef, üzüntüyle, her tarafta, toplumun her kesiminde Meclise karşı oluşan tereddüde ve güven eksikliğine karşı, kendisini rahatlatacak yeni değişiklikler yapılarak, Meclisin layık olduğu gerçek itibarı kazanmasına vesile olacak çalışmalar yaparız umudundayım.

Değerli arkadaşlar, her ne kadar, bir değişiklik gibi görünse de, aslında, bazı maddeler, hiçbir şey değiştirmeden, hiçbir şeyi rahatlatmadan, bilakis, daraltmaktadır; ama, buna rağmen, bir değişiklik olsun adına, biz, Saadet Partisi Grubu olarak, bu maddelere desteğimizi veriyoruz ve vereceğiz; çünkü, değiştirmeye alışırsak çok daha güzel değişiklikler yaparız umudundayız.

Arkadaşlar, bundan evvelki madde, şu anda yürürlükte olan madde, şu anda getireceğimiz, üzerinde çalıştığımız maddeden daha ileri, daha geniş ve rahat yürüyüş ve toplantı, gösteri yapma imkânları sunmaktadır; çünkü "toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, ancak millî güvenlik ve kamu düzeni sebebiyle kanunla sınırlandırılabilir" sınırlama maddesiyle çevrilmişken, bu yeni getirilecek değişiklikte ise, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, ancak millî güvenlik, kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla kanunla sınırlandırılabilir diye, çok daha ileri suç işlenme ihtimaline istinaden, her türlü gösteri ve yürüyüşü engelleyebilecek bir sınırlama getirilmektedir.

Şimdi, toplantı ve gösteri, bir toplumun demokratiklik ölçüsü, göstergesi, toplumun rahatlaması ve onu yönetenlerin de buna göre tedbir almasını sağlayarak gerçekten özgür bir yapıyı oluş-

turacak bir sistemken, burada, maalesef, bizim gibi, gerçekten, Meclisin milletin egemenliğinin hükümferma olduğu çok tartışılan bir yerde, perde arkasından herhangi bir bürokratın veya yöneticinin, kendisine göre veya birilerinin çıkarına ters geliyorsa veya istemediği bir sesi duymamak için, suç işleme ihtimali var diyerek bu gösteri ve yürüyüş yapma hakkının alabildiğine durdurulacağı bir ortam hâsıl etmekteyiz. Ama, bu nasıl bir değişiklik, bu nasıl bir rahatlama, bu nasıl bir değişim?! Bunu, artık, her şeye rağmen çalışmalarını takdirle izlediğimiz bu Uzlaşma Komisyonuna havale ediyorum.

Evet, biz, bu değişiklik maddelerini de değiştirmeyi umut ediyoruz. Bu maddelerin de değişmesi lazım. Bizler, değişmeyi, ille eski giydiğimiz elbiseye en yakın daha eski bir elbise olarak anlamamalıyız. Tamamen rahatlatıcı bir elbise dikemeyecek miyiz; çünkü, gerçekten, anayasa, bir toplumun elbisesidir. Toplum gelişmek, toplum çok daha rahat hareket etmek istiyor; siz, ona dar elbiselerden bir başka dar elbiseyi giydirerek rahatlatamazsınız. Öyleyse, biz, bütün bu değişikliklerde, bir toplumu daha rahat, daha üretken, daha dinamik, daha özgürlükçü, daha kimlikli kılabilmek için, onun önderleri, onun temsilcileri olarak, gerçekten, rahat bir anayasa yapmaya, illa bize tavsiye edilen, illa bize dayatılan, ille bize sadece tercümesi düşen değişiklikler yapmamaya yönelmeliyiz. Bizim üstümüzde hiçbir irade olmamalı.

Buna rağmen, gerçekten, bu değişiklikleri hayırlı ve güzel bir gidişe sebep sayıyoruz ve onun için, Grubumuz, bu değişiklikleri, ne kadar yeterli görmese de, destekleyeceğini beyan ediyor; hepinize saygılar sunuyorum. (SP ve AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Efendim, şimdi söz sırası Doğru Yol Partisinde.

Doğru Yol Partisi Grubu adına, Antalya Milletvekili Sayın Kemal Çelik, buyurun efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA KEMAL ÇELİK (Antalya) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin çerçeve 13 üncü maddesi üzerinde Doğru Yol Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, dünya hızlı bir değişim süreci yaşamaktadır. Bilgi ve teknoloji, her şeyi değiştirmekte, sınır tanımaz özelliğiyle en ücra ülkelere ve hatta evlere kadar nüfuz edebilmektedir. Sivil toplum ve temel hak ve özgürlüklerle ilgili evrensel değerler ortaya çıkmaktadır. Tüm ülkeler, bu kapsamda, ekonomik, siyasî ve idarî yapılarını değiştirmektedir. Dünyadaki değişimi yakalayan ülkelerle yakalayamayanlar arasındaki uçurum ise gitgide açılmaktadır.

Değişime ayak uydurmanın yollarından birisi de, elbette, çağdaş ve demokratik bir anayasa yapmaktır; ancak, anayasa, tek yol ve tek çare değildir. Anayasa her şeyin çözümü değildir.

Hükümetimiz bu maddelerin değişikliğini, kamuoyuna, Avrupa Birliğine üyelik şartı olarak gösteriyor. Sanki bu değişiklikle, Avrupa Birliğiyle olan sorunlarımızın çözüleceği gibi bir hava yaratılmak istenmektedir. Bu, gerçekçi değildir; çünkü, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği, bir anayasa meselesiyle asla sınırlı değildir. Öbür taraftan, Türkiye'nin demokratikleşme ve çağdaşlaşma ihtiyacı da, Avrupa Birliği sınırı içinde bir ihtiyaç olmamalıdır. O zaman, kendi kendimizi kandırmaya ne gerek var? Toplumu niçin ve gereksiz beklentiler içine sokuyoruz?

Demokratikleşmenin, çağdaşlaşmanın ve değişimin mantığını doğru koymak zorundayız. Eski alışkanlıklarımızdan kurtulmak zorundayız. 1961 Anayasasını özgürlükler açısından lüks bir anayasa olarak ifade ettiğimiz gibi, 1982 Anayasasını da, sivil olmayan, bir tepki anayasası olarak

ifade ettik; ama, bundan başka bir değerlendirme yapmadık ve şimdi de, tepki anayasasına, yine, tepkici bir anlayışla yaklaşıyoruz. Bu da, son derece sakıncalıdır.

Biz, Doğru Yol Partisi Grubu olarak, tahkim ve devlet güvenlik mahkemeleriyle ilgili anayasa değişikliği sırasında, kapsamlı bir anayasa değişikliğinin ihtiyacını belirtmiş ve bu Meclisin, kapsamlı bir anayasa değişikliği yapması gerektiğini söylemiştik. O zaman bunlar dikkate alınmadı; ama, her nedense, şimdi, Avrupa Birliği gerekçesiyle karşımıza çıkıyor.

Değerli milletvekilleri, bu yasa niçin çıkıyor diye hükümete soruyoruz, cevap "IMF böyle istiyor" oluyor ve kanun çıkıyor; bu Anayasa niçin değişiyor diye soruyorsunuz: "Avrupa Birliği böyle istiyor..." Bunun getirisi götürüsü nedir; kamuoyuna mantıklı hiçbir açıklama yapılmamaktadır. Bizim kendi gerçeklerimiz yok mu? Maalesef, bize lazım olanın tespitini, kendimiz yapamaz bir görüntü veriyoruz. Anayasayı yaparken illâ bir başka dayatmaya ve iradeye ihtiyaç duymamamız gerekiyor. Niçin hedef, strateji ve programımızı kapsayan yapısal reform programını ortaya koyduktan sonra, bu kapsamda, bu çerçevede, bu yapısal reform kapsamında bir anayasa değişikliğine gitmiyoruz; bu, daha doğru olmaz mı? Yani, yasalarımız, anayasa değişikliğini zorladığı zaman bir anayasa değişikliğine gitmemiz daha doğru olmaz mı?

Değerli milletvekilleri, 34 üncü madde, modern dünyadaki temel, evrensel değerlerden birisi olan temel hak ve özgürlüklerden, toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgilidir; bu, son derece demokratik bir haktır. Bu anayasa değişikliğiyle -yeni düzenlemeyle- madde, bir hayli kısaltılmıştır; doğrusu da budur; çünkü, anayasalar, asla yasalara benzememelidir. Yalnız, anayasa dili diye bir kavram var; bu maddede, bu kapsamda bazı hatalar görüyorum. Örneğin: Maddede "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir" denilmektedir. Zaten, silahlı ve saldırılı bir toplantıya toplantı denilemez; bu, bir terör eylemidir. Burada bundan bahsetmenin bir anlamı olduğunu zannetmiyorum ve anayasa dili açısından da son derece yakışıksız buluyorum. Silahlı ve saldırılı bir toplantıya ne izin verilir ne de böyle bir toplantı bizim anladığımız bir demokratik toplantı olur; ama, nedense, Anayasamıza bu tür bir şey koymuşuz.

Bir diğer husus da şudur: Özellikle yasalarla sınırlanması gereken şeyler, maalesef, burada da önplana çıkıyor. Toplantı ve gösteri yürüyüşü...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Tamamlayın efendim.

KEMAL ÇELİK (Devamla) - Bu maddenin birinci paragrafında "toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik ve kamu düzeni sebebiyle kanunla sınırlanabilir" denilmektedir. Üçüncü paragrafta ise "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir" denilmektedir. Aslında ikinci paragrafla bu üçüncü paragraf kaldırılmış oluyor; ama, nedense biz, bir hakkı kullanacaksın; ama, şöyle kullanacaksın, şu şartlarda kullanacaksın, şu şekil, şart ve usullerle hareket edeceksin diyoruz; ben bunu da, Anayasanın ruhuna aykırı olarak görüyorum; bu tür düzenlemelerin yasalarla olması gerekiyor.

Her şeye rağmen, bu madde, özgürlükçü, demokratik, katılımcı ve sivil toplum anlayışı bakımından son derece önemli bir maddedir; kısaltılması açısından da önemli bir değişikliktir.

Anayasa değişikliğinin ülkemize ve milletimize hayırlı, uğurlu olması dileğiyle, hepinize saygılar sunuyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Şimdi söz sırası, Milliyetçi Hareket Partisi adına, Bayburt Milletvekili Sayın Şaban Kardeş'te; buyurun. (MHP sıralarından alkışlar)

MHP GRUBU ADINA ŞABAN KARDEŞ (Bayburt) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anayasamızda yapılacak olan düzenlemelerle ilgili teklifin çerçeve 13, Anayasamızın 34 üncü maddesi üzerinde, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

1982 Anayasasından sonra, toplumun büyük bir kesiminde -siyasîler de dahil olmak üzere- Anayasamızda bazı değişikliklerin yapılması noktasında büyük bir istek ve beklenti olmasına rağmen, ondokuz yıllık süreç içerisinde, ancak, 23 madde üzerinde değişiklik yapılabilmiştir.

Önümüze gelen ve 37 maddeden oluşan bu geniş kapsamlı anayasa değişikliği, toplumumuzun beklentilerinin bir kısmına cevap niteliği taşıması açısından büyük bir önemi haizdir. İkinci paketle birlikte, bu ihtiyaç, daha büyük bir ölçüde giderilmiş olacaktır.

21 inci Dönem Meclisimizin uzlaşı anlayışı içerisinde, Mecliste grubu bulunun bütün siyasî partilerimizin katkılarıyla, bu değişikliklerin gerçekleşeceği umudunu taşıyorum.

Anayasa değişikliklerinin, Avrupa İnsan Hakları normlarıyla, elbette, bağdaşması gerekir; fakat, kanaatimce, Avrupa İnsan Hakları normlarının daha ötesinde önem arz eden nokta, kendi yasal düzenlemelerimizin, mutlaka, kendi vatandaşlarımızın, kendi milletimizin ihtiyaçlarına binaen yapılmasıdır. Ülkemizin, milletimizin birlik ve beraberliğini tesis edecek, kamu düzenini ve millî güvenliğimizi sağlayacak şekilde yapılacak düzenlemeler, ulusal politikaların izlenmesinde kanun koyucu olmalıdır.

1924 Anayasası, ulusal egemenliğimizin gereği cumhuriyetin ilanından sonra, artık, yeni bir anayasayı zorunlu hale getirmiştir. 1924 Anayasasının temel prensipleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin millet adına millî egemenliği kullanması ve hiçbir zaman devredilemeyeceği şeklinde vücut bulmuştur. 1924 Anayasası, millî egemenliğe dayalı ilk anayasadır. Millet egemenliği ilkesinin çağdaş yorumu, Türkiye'yi modern bir demokrasiye yönelten yolu açmıştır. Devam eden 1961, 1982 Anayasaları da, millet egemenliği ilkesini devam ettirmiş, demokrasinin önünü açmış, insan haklarına saygıyı önplana çıkarmıştır.

Anayasamızın, malumlarınız olduğu üzere, 34 üncü maddesi, toplantı ve gösteri yürüyüşleri hak ve hürriyetlerini düzenlemektedir. Mevcut Anayasamızda, 34 üncü maddeyle ilgili düzenleme oldukça uzun ve geniş kapsamlı bir şekilde yapılmıştır. Mevcut tasarının içerisinde, 37 maddede yapılan değişiklikte olduğu gibi, 34 üncü maddede de, sadeleştirme yoluna gidilmiştir. Anayasalar, kısa ve öz olmalıdır. 34 üncü maddede, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin, önceden izin almaksızın yapılabilmesine izin verilmektedir. Hiçbir demokrasi ve özgürlük, sonsuz bir şekilde kullanılamaz; elbette, belli çerçevelerinin çizilmesi gerekmektedir. İkinci fıkrayla, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ne zaman kısıtlanabileceği belirlenmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, ancak millî güvenlik ve kamu düzeni sebebiyle sınırlandırılabilir. Hiç kimsenin veya kuruluşun, özgürlüklerini kullanma adı altında, başkalarının haklarını gasp etme ve özgürlüklerini kısıtlama gibi bir hakkı olamaz. Bir gösteri yürüyüşü veya toplantı, mutlaka fayda sağlayacak ölçüler çerçevesinde düzenlenmeli, toplumun ihtiyacı olan konularda bilgilendirmeyi hedef almalıdır; toplumu tahrik ederek içbarışın bozulması, toplum arasında kavgaya, anarşik ortamlara sürüklenmesine elbette müsaade edilmemelidir. Demokratik toplumlar, düşünce ve tavırlarını sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla ortaya koyabilirler; ancak, demokratik ortam içerisinde sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri destek bulabilmelidir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Buyurun efendim.

ŞABAN KARDEŞ (Devamla) - Maddenin son fıkrasında "toplantı ve gösteri düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil ve usuller kanunla gösterilir" ifadesi yer almaktadır. Anayasalar, idarî ve siyasî sistemlerin çatısını oluşturmaktadır. Birçok maddede olduğu gibi, burada da şekil ve şartların kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir.

Anayasalar, yasalar, bireysel hak ve özgürlükler ile millî değerler ve toplum menfaatları arasındaki hassas dengeleri kurabilmelidir ve bu dengeleri kurarken de, demokratik zeminde kuralları yerli yerine oturtmak zorunluluğu vardır.

Anayasamızda yapacağımız bu değişikliklerin, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bekasını, daha güçlü bir demokrasiye geçiş noktasında, demokratik sosyal hukuk devletinin ve sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesini, ayrıca, uluslararası düzeyde bireysel hak ve özgürlükler ile sendikal hakların geliştirilmesini sağlaması açısından hayırlara vesile olmasını diliyor, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum. (MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Gruplar adına başka söz isteyen?.. Yok.

13 üncü maddeyi oylarınıza sunuyorum:

(Oyların toplanılmasına başlandı)

BAŞKAN - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Yaşar Okuyan'ın yerine Devlet Bakanı Sayın Edip Safder Gaydalı; Tarım ve Köyişleri Bakanı Sayın Hüsnü Yusuf Gökalp'in yerine Devlet Bakanı Sayın Faruk Bal; Maliye Bakanı Sayın Sümer Oral'ın yerine Devlet Bakanı Sayın Nejat Arseven; Başbakan Yardımcısı Sayın Mesut Yılmaz'ın yerine İçişleri Bakanı Sayın Rüştü Kâzım Yücelen oy kullanacaklardır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN- Ulaştırma Bakanı Oktay Vural yerine Devlet Bakanı Sayın Ramazan Mirzaoğlu oy kullanacak.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Oy verme işlemi tamamlanmıştır.

Kupalar kaldırılsın.

(Oyların ayırımına başlanıldı)

BAŞKAN - 14 üncü maddenin görüşmelerine başlıyoruz.

14 üncü maddeyi okutuyorum :

MADDE 14.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 36 ncı maddesinin birinci fıkrasına "savunma" ibaresinden sonra gelmek üzere "ile adil yargılanma" ibaresi eklenmiştir.

BAŞKAN - 14 üncü madde üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına Nevşehir Milletvekili Sayın Mehmet Elkatmış; buyurun. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA MEHMET ELKATMIŞ (Nevşehir) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; görüşülmekte olan 737 sıra sayılı anayasa değişiklik teklifinin 14 üncü maddesiyle değiştirilen Anayasanın 36 ncı maddesi üzerinde AK Parti Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, şahsım ve Grubum adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, insanlar için çok önemli bazı kavramlar ve değerler vardır; bunlardan biri de, hak, hukuk ve adalettir. Zaten, devletlerin ortaya çıkması da hak ve hukuku, kısacası adaleti tesis etmek içindir. Hak ve hukukun korunamadığı, adaletin olmadığı bir yerde devletin varlığından

bahsetmek de mümkün değildir. Onun içindir ki "adalet mülkün temelidir" denilmiştir. İnsanlar, bir haksızlığa uğradıkları veya temel hak ve hürriyetleri çiğnendiği zaman adalet isterler. Yoksa, insanlar, kendi haklarını kendileri almaya kalktıklarında; yani, ihkakı hak durumunda kaos ve anarşi doğar, güçlüler her zaman zayıfları ezer. İşte, bu sebepledir ki, insanlık tarihinde, gerek dinler ve gerekse çeşitli uluslararası kuruluşlar, hakka, hukuka ve adalete çok önem vermişler ve önplanda tutmuşlardır.

1948 tarihli İnsan Hakları Bildirisinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde, Avrupa Birliğinde, Paris Şartında, Kopenhag Kriterlerinde insanların bu temel hakları güvence altına alınmıştır.

Her ne kadar, biz, bu anayasa değişikliğini Avrupa Birliğine girmek için, başka bir deyişle Kopenhag Kriterlerine uymak için yapıyor gibi gözüksek de, aslında, biz, bunu, kendi insanımıza hakkını vermek için yapıyoruz, insanımıza değer verdiğimiz için yapıyoruz, bu, bizim görevimiz olduğu için yapıyoruz, Türkiye için yapıyoruz.

Değerli milletvekilleri, bu insanî görevimizi, maalesef, zamanında yerine getirmediğimiz ve ülkemizde, maalesef, adil, tarafsız ve bağımsız bir yargılama yapılamadığı, insanlar düşünce ve fikirlerinden dolayı tutuklandığı, maddî ve manevî işkencelere maruz kaldığı için, devamlı surette ülkemiz suçlanıyordu. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde, aleyhinde en fazla dava açılan ülke Türkiye olmuştur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Türkiye aleyhine bugüne kadar 3 880 başvuru yapılmış -ki, bunun 2 250 tanesi Rumların başvurusudur- bunlardan 49 tanesi karara bağlanmış, 6 tanesi için dostane çözüme gidilmiştir. Karara bağlanan 49 dosyadan 45 tanesi Türkiye aleyhine sonuçlanmıştır. Bundan dolayı da, ülkemiz, milyarlarca dolar tazminat ödemek zorunda kalmış ve ödeyecektir.

Nitekim, bugünkü gazetelere baktığımızda, Türkiye aleyhine 13 davanın daha karara bağlandığı -tabiî ki, aleyhimize karara bağlanmış- 5 davada da dostane çözüm yoluna gidildiği ve böylece de, yine milyonlarca dolar tazminata mahkûm olduğumuz görülmektedir. Bunun da ötesinde, ülkemiz, uluslararası camiada siyaseten de zor durumda kalmış ve kalacaktır.

İşte, bunların önlenmesi ve ülkemizin dünyada hak ettiği yeri alabilmesi için, Anayasa ve yasalardaki değişiklikleri acilen yapmamız gerekir; yoksa, başkalarını suçlayarak bir yere varamayız.

Değerli milletvekilleri, Anayasanın bu 36 ncı maddesini değiştirmekle de mesele halledilmiş olmuyor; çünkü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddesi, her konuda hak aramayı, davanın bağımsız, tarafsız bir mahkeme tarafından, makul bir süre içerisinde, adil ve açık olarak görülmesini amirdir.

Yine, Anayasanın sadece 37 maddesini değiştirmek de yetmez, diğer bazı değişikliklerin de yapılması ve buna paralel olarak uyum yasalarının da acilen çıkarılması gerekir. Kaldı ki, bu konularda Avrupa Birliğine taahhütlerimiz de bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri, yine, her şeyin Anayasa ve yasaların değiştirilmesi, gerekli yasaların çıkarılmasıyla çözümlenemeyeceğini bilmemiz gerekir. Önemli olan, Anayasayı ve yasaları doğru olarak uygulamaktır.

Ülkemizde, maalesef, mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı, davaların makul bir süre içerisinde çözümlenemediği bir vakıadır. Zaten, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde açılan davaların büyük bir bölümü, mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmaması, davaların uzun süre devam etmesi nedeniyledir. Onun içindir ki, adaletin tecellisi için, gerekli altyapının ve değişikliklerin de acilen yapılması gerekir.

Bu cümleden olarak, Anayasanın 125 inci maddesinin ikinci fıkrasının değiştirilerek, Cumhurbaşkanı ve Yüksek Askerî Şura kararlarının da yargı denetimine açılması, Anayasanın 138 inci maddesinin değiştirilerek, mahkemelerin bağımsızlığının ve yargı kararlarının aynen uygulanmasının sağlanması; Anayasanın 159 uncu maddesinin dördüncü fıkrasının değiştirilerek Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararlarının da yargı denetimine açılmasının sağlanması, ülkemizde çok yaygın olan yargısız infazlara son verilmesi, adlî polis teşkilatının kurulması, adalet teşkilatına gereken önemin verilmesi ve bütçeden daha fazla pay ayrılması, hâkim, savcı ve diğer adlî ve yardımcı personelin, kâtip, mübaşir, icra müdürleri, cezaevi personelinin özlük haklarının yeniden düzenlenerek, maddî yönden de gerekli iyileştirmenin yapılması gerekmektedir. Bunları yaptığımız zaman dünyada da saygın yerimizi alırız ve gerçekten de demokratikleşmiş oluruz.

Bu nedenle, bu anayasa değişikliğinin milletimize ve ülkemize hayırlı olmasını diler, saygılar sunarım. (AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

14 üncü madde üzerinde, şimdi, söz Saadet Partisinin.

Hatay Milletvekili Sayın Mustafa Geçer, buyurun efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA MUSTAFA GEÇER (Hatay) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; görüşülmekte olan teklifin 14 üncü maddesi üzerinde Saadet Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle Yüce Heyetinizi Grubumuz ve kendi adıma selamlıyor, saygılar sunuyorum.

Görüşülmekte olan yasa teklifinin 14 üncü maddesinde, mevcut Anayasamızın 36 ncı maddesinin birinci fıkrasına "savunma" ibaresinden sonra gelmek üzere "ile adil yargılanma" ibaresi eklenmiştir. Daha önceki maddede bu yoktu, adil yargılanma ibaresi burada eklenmiş durumda ve bu adil yargılanma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde artı İnsan Hakları Sözleşmesinde ve çokuluslu insan haklarını içeren birtakım senetlerde de mevcut; böylece kendi iç hukukumuza taşınmış oluyor. Bu, tabiî ki, lafzî olarak, kelime olarak yazılı metinlere taşınması, Türkiye'de adil yargılanmanın sağlanmasını ortaya çıkaracak mıdır? Türkiye'de gerçekten adil yargılanma var mıdır? Yani, bugün Türkiye'de davalı ve davacı tarafların çoğuna sorduğumuzda, adil bir kararın alınıp alınmadığını ve yargılanmayı sorduğumuzda, maalesef, yüzde 80'e varan oranlarla, adil bir yargılamanın olmadığını; hatta, insanlarımız arasında, ihtilafların çözülmesinde yargıya gitmektense kendi aralarında bir tahkim yoluyla bunun halledilmesi noktasında görüş olduğunu; yargıya gidilirken, yargıdan adil bir karar bekleme yerine, işte, mahkeme kapılarında, adliye koridorlarında sürüm sürüm süründürülmekten bahsedildiğini duyuyoruz hep. Yani, yargının verdiği kararın adaleti tecellisinden öte, orada sürünmeyi dahi bir cezalandırma olarak vatandaşımız bugün kuvvetli bir kanaatle söylemektedir.

Peki, adil yargılanmanın önündeki faktörler nelerdir?.. Aslında, bunların öncelikle kaldırılması da lazım. Elbette ki, yazılı metinlere adil yargılanma hakkının konulması, en azından, ileriye dönük düzenlemelerin yapılması hususu açısından önemli bir yaklaşımdır ve bir ileri adımdır diye düşünüyorum. Ancak, adil yargılanmanın olabilmesi için, pozitif hukukun birtakım ideolojik mülahazalardan uzak uygulanması ve bunlarda keyfîliğin ortadan kaldırılması lazım. Hukuk normları arasında hiyerarşinin altüst edilmemesi... Yani, Türkiye'de görülen birtakım davaların neticelerinde, adil yargılanmada çok zulme varan birtakım kararların alındığını da görüyoruz; çünkü, burada hukuk normları arasındaki hiyerarşinin altüst edildiği; anayasayla verilen bir hakkın, en alt norm olan bir yönetmelikle alındığını; yani, bir idarî tasarrufla ortadan kaldırıldığını görüyoruz maalesef. Onun için, insanlarımıza dayatılan ideolojik bir yaşam projesinden öte, düşüncelerimizin,

duygularımızın, siyasî inançlarımızın veya başka inançlara duyduğumuz antipatilerin, adil yaklaşımdan bizi alıkoymaması gerekmektedir.

Burada önemli hususlardan biri, pozitif hukukun ideolojik olarak uygulanması, keyfî uygulanması ve diğer bir husus, bence, yargıda birlik ve bütünlüğün olmaması. Yani, yargıda birlik Türkiye'de sağlanamamıştır maalesef. Burada adil yargılanmanın önemli hususlarından biri de budur. Yargıda bütünlük de lazımdır. Türkiye'de, maalesef, görülen bir işin, bir dosyanın, bir bütünlük içerisinde görüşülememesi de büyük bir sorundur. Fransız yargıtayı, bir dosyanın bütünlük içerisinde görüşülmemesi nedeniyle, yani, bir dosyayı ele almış bir hâkimin belli bir süreye geldikten sonra o dosyayı verip başka bir hâkimin işi alması nedeniyle, yargılamada bütünlük olmadığı için yerel bir mahkemenin kararını bozmuştur; çünkü, genel kurallar olan hukuk normlarının somut olaylara uygulanmasında, yargılamadaki personelin -özellikle hâkimlerin- çok önemli kanaatleri vardır ve o kanaatlere göre karar vereceklerdir. Görülmekte olan bir davada on hâkim, yirmi hâkim değişiyorsa, orada yargılama bütünlüğü yok demektir.

Diğer taraftan, uzman yardımcı personelin azlığı, adlî mekânların, araç gereçlerin yetersizliği, yargı elemanlarının -hâkim, savcı ve diğer personelin- ekonomik durumlarının zayıf oluşu veya onlara ekonomik imkânların sağlanmayışı ve bir de, geç gelen adalet dediğimiz, "geç gelen adalet, adalet değildir" noktasındaki yaklaşım ve doğruluk, Türkiye'de, maalesef, adaletin hemen gelmesini engelleyen, adil yargılanma hakkının önündeki en büyük engeldir. Bunların giderilmesi gerekir. İnşallah, bundan sonraki atılımlarda ve gelişmelerde bunlar giderilir diye düşünüyorum.

Anayasamıza getirilen bu adil yargılanma hakkının, uluslararası evrensel normlarla eşdeğer olması açısından, Anayasamızın bu ilgili maddesinin ileri bir adım olduğunu düşünüyor ve diğer meselelerin de, yani, adil yargılanmayı önleyen faktörlerin de kısa zamanda kaldırılmasıyla, belki, Türkiye'de adil bir yargılanmanın olacağını...

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, Türkiye'den giden ikibine yakın davanın da, genellikle çoğunluğunun adil yargılamadan uzak yapılmış bir yargılama nedeniyle Türkiye'nin aleyhine sonuçlanması da, ülkemiz yargı sistemi açısından gerçekten üzüntü verici bir şeydir. Bunların kaldırılması dileğimizdir.

Gerçekten, geç gelen adalet derken, aklıma bir şey geldi: Bizim akrabalarımızdan biridir; 44 yıl bir davası sürmüştür. Bu, bir gerçektir. Neticesinde öldü, dava, halen, Dörtyol mahkemelerinde sürüyor ve maalesef, dava, vârislerine intikal etmiştir. Geç adalet de, adalet değildir.

Her ne kadar, adil yargılanma haklarımız varsa da -koyulacaksa da- adaletin erken getirilmesi ve yargının, yargı mercilerinin, seri bir şekilde, araç gereçlerinin sağlanması da önemli bir faktördür.

Bu duygularla, ben, adil yargılanma ilkesinin ve hakkının Anayasamıza getirilmesinin hayırlı bir başlangıç olduğuna inanıyor, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum. (SP ve AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Şimdi, söz sırası Doğru Yol Partisi Grubunda.

Denizli Milletvekili Sayın Mehmet Gözlükaya... (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşmekte olduğumuz teklifin 14 üncü maddesiyle ilgili olarak, Doğru Yol Partisi Grubu adına söz aldım; hepinize en derin saygılarımı sunuyorum.

Bu teklif, bildiğiniz üzere, bütün parti temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşen ve adına Uzlaşma Komisyonu denen bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. Mevcut Anayasamızın 36 ncı maddesinde, teklifin 14 üncü maddesiyle yapılan bu değişiklik sadece "davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir" ibaresindeki "savunma" kelimesinden sonra gelmek üzere "ile adil yargılanma" şeklinde bir ibare eklenmiştir. Bu yapılan düzenleme doğrudur. Doğru Yol Partisi olarak bu düzenlemeye katıldığımızı ifade ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu hak, yargılamanın en önemli unsurlarındandır. Davacı ve davalı, iddiasını ve savunmasını hiçbir baskı altında kalmadan, belirli usulî tahditler ve şartlar dışında, istediği gibi yapabilmelidir. Bu, yargılamanın temel unsurlarındandır. Yargılamanın hazırlık safhasından başlayarak, hüküm verilinceye kadar, insanlar objektif yargılanmalıdırlar. Ülkemizde özellikle son yıllarda cezaî kovuşturmalarda sanık olarak haklarında tahkikat yapılan insanlar, medya ve ilgililer tarafından, âdeta, linç edilmişlerdir. Yakın zamanda yaşadığımız olaylar, siyasetçilerle uzaktan yakından bir bulaşığı var ise, bunlar, siyasete mal edilmiş ve siyasetçiler rezil edilmiştir; hâlâ, yakın zamanımızda da edilmektedir.

Ayrıca, birçok işadamımız da -ki bunların birçoğu tahliye edilmiştir- gene medyaya malzeme edilmiştir, kamuoyuna malzeme edilmiştir. Bu bakımdan, bu arkadaşlar, bu sanıklar hakkında -henüz hüküm verilip verilmeyeceği belli değil- onlarca, yüzlerce yıl mahkûmiyet kararları gazetelerde boy boy gösterilmiştir. Bu, yargıya müdahaledir, yanlıştır; Türkiye'nin bundan vazgeçmesi lazımdır.

Değerli arkadaşlarım, bu düzenlemeyle, inşallah bundan sonra yapılacak usulî düzenlemelerin de ilavesiyle bu gibi haksızlıklar ortadan kaldırılmalıdır.

Üzülerek bir şeyi daha ilave etmek istiyorum: Geçen cumartesi günkü gazetelerin manşetlerinde şu vardı: Yargıda büyük rüşvet... Birtakım rüşvetlerin, bu son hükümet döneminde meydana geldiği sayılıyor, bu arada da "Yargıda büyük rüşvet" ibaresi var. Buna, bir hukukçu olarak çok üzüldüğümü ifade etmek istiyorum. Gerçi, biraz abartılmıştır; ama, ne de olsa, Türk adliyesine vaki bir lekedir. Türkiye'de adliyemizin, yargının maddî ve yasal birtakım sıkıntıları vardır; ama, kararlarına rüşvetlerin tesir edeceğine inanmak istemiyorum. Bugüne kadar, Türk yargısı "adalet mülkün temelidir, yargı tarafsızdır" objektif ilkeleriyle çalışma durumundadır; ama, maalesef, son yıllarda, yargı hakkında doğru veya yanlış birtakım iddialar ortaya atılmıştır. Şunu herkesin bilmesi lazım ki, adalet leke göttürmez.

Değerli arkadaşlarım, bir konuya daha özellikle temas etmek istiyorum: Gene son yıllarda, hele birkaç yıl içerisinde, yargıya, siyasetçilerin müdahalelerini gördük. Yargılama, biliyorsunuz, hazırlık tahkikatıyla son tahkikata kadar giden bir yargılamadır. Maalesef, üzülerek ifade ediyorum, ilk tahkikatlarda bazı savcılara, hatta ifade alan hâkimlere de olup olmadığı tartışılabilir, siyasî müdahaleler olmuştur. Savcıların bazıları, bazı tahkikatlardan el çektirilmişlerdir. Maalesef, Adalet Bakanımız da buna vesile olmuştur. (DYP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, şunu herkesin bilmesi lazım: Kimin zülfiyârine dokunuyorsa, gerçek Türkiye'de ortaya çıkmalıdır. Eğer, Türkiye'de bunu ortaya çıkaramıyorsanız, yargının bağımsızlığının, milletin güvencesinin ve yargılanma hakkının dahi, ne kadar Anayasada güvence altına alırsanız alın, kıymeti harbiyesi olmaz. Bu bakımdan, hiç kimse, hiçbir şekilde yargıya müdahale etmemelidir. "Bana dokunuyor ise ben müdahale ediyorum..." Böyle şey olmaz ve hükümetin, devletin en yetkili organlarının başında olanların buna müdahalesi çok yanlıştır.

Sevgili arkadaşlarım, sözlerimin sonunda şunu söylemek istiyorum: Hukukun tek efendisi vardır o da hukuktur.

Saygılarımı sunuyorum. (DYP ve SP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Gruplar adına başka söz isteyen?... Yok.

Madde üzerinde önerge bulunmamaktadır.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 13 üncü maddesinin gizli oylamasını arz ediyorum : Oylamaya 466 sayın üye katılmış, 447 kabul, 15 'ret, 3 çekimser, 1 boş oy kullanılmıştır.

Böylece 13 üncü madde de kabul edilmiş ve 13 üncü madde, Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluğu elde etmiş oluyor efendim.

14 üncü maddenin oylamasına geçiyoruz.

(Oyların toplanılmasına başlandı)

BAŞKAN - Başbakan Sayın Bülent Ecevit'in yerine, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Devlet Bahçeli; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Hüsamettin Özkan'ın yerine, Devlet Bakanı Sayın Mustafa Yılmaz; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Mesut Yılmaz'ın yerine, İçişleri Bakanı Sayın Rüştü Kâzım Yücelen oy kullanacaklardır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Oy verme işlemi bitmiştir; oy kutuları kaldırılsın.

(Oyların ayırımına başlanıldı)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, 15 inci maddenin görüşülmesine başlıyoruz.

15 inci maddeyi okutuyorum:

MADDE 15.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesine aşağıdaki fıkra yedinci fıkra olarak eklenmiş, mevcut beşinci ve altıncı fıkralarından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez."

"Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez."

"Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz."

BAŞKAN - 15 inci madde üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına, Adıyaman Milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat Bey; buyurun efendim. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA DENGİR MİR MEHMET FIRAT (Adıyaman) - Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım; yeni yasama yılının hayırlara vesile olması dileğiyle, hepinizi kutluyorum, başarılar diliyorum.

Yeni yasama yılında, olağanüstü bir toplantıyla da olsa, Anayasamızda temel bazı değişikliklerin yapılmasının da müspet bir adım olduğunu görüyor ve bu yönde de hepinizi kutluyorum.

Üstünde konuştuğum 15 inci maddenin son iki fıkrası, hakikaten, Anayasamız için ve kendi hukukumuz için, Türk hukuku için temel iki prensibi getirmiştir ve tasvip ediliyor; ancak, kanun teklifinin 1 inci maddesi, yani, idam cezasının sınırlandırılmasıyla ilgili olan hüküm, maalesef, daha sonra Anayasa Komisyonunda değiştirilerek çerçeve genişletilmiştir. Bence, bu, yanlış bir adımdır;

çünkü, her şeyin ötesinde, idam cezasının, artık, çağdışı olduğunu kabullenmek durumundayız. Dünyanın her yerinde, ileri ülkeler dediğimiz tüm ülkelerde, tüm hukuk sistemlerinde, artık, ölüm cezası çağdışı olarak kabul edilmektedir. Cezanın çağdışılığı olur mu; tabii ki, var. Geriye dönüp baktığımız zaman, çok gerilerde değil, belki, çok yakın dönemlerde dahi insanların yakılarak öldürülmesinin, derilerinin yüzülmesinin, kemiklerinin kırılmasının da bir ceza olduğunu unutmayalım; ama, artık, bunların ceza olarak kabul edilebilmesini mantığımız nasıl kabul etmiyorsa, bir süre sonra, bugünkü şartlarda da, idam cezasının, artık, çağdışı bir ceza olduğunu kabullenmek durumundayız.

Kaldı ki, terör suçlarının da kapsam içerisine alınmasına bir anlam veremiyorum; çünkü, ideolojik suçlarda, ideolojinin hâkim olduğu suçlarda, ölüm, suçlu üstünde bir korku yaratmaz. Çok yakında gördük. Birileri, bir inanç için -sapık bir inanç da olabilir- uçağa atlayıp, binlerce kişiyi kendisiyle beraber öldürebiliyor veya Taksim'de, üstüne bomba bağlayarak kendisiyle birlikte birilerini öldürebiliyor veya halen hapishanelerimizde görüldüğü gibi, yüzlerce insan ölüme yatabiliyor. Demek ki, ölüm, bir ceza değil bazıları için. O zaman, kimin için; adi suçlular için; ama, biz bunu kaldırıyoruz ve doğru; ancak, bunun aksini yapmayı, ben, bir yerde, aklıma, mantığıma sığdıramıyorum.

Şu sual aklıma geliyor -çünkü, terör suçlularının büyük bir kısmı halen Türkiye dışarısında ve Türkiye'ye de iade edilmiyor, sebebi, Türkiye'de idam cezasının olmasından dolayı- acaba, birileri, Avrupa'da bir yerlere sığınmış olan bu terör suçlularının Türkiye'ye iadesini istemiyor mu? Acaba, bunlar, buraya gelirse, bazı itiraflarda mı bulunacaklar? Bundan dolayı mı, acaba, terör suçlularının kapsam dışına konulması, benim için, kafamda bir sual işareti yaratıyor.

Kaldı ki, Avrupa Birliği kriterleri ilan edildi; bunlardan birisi de idam cezasının kaldırılmasıydı. Kriter demek, temelde değiştirilemeyen, uyum zorunluluğunda olduğunuz bazı ana maddelerdir ve bunun karşılığında, ulusal programımızla, biz de, bu kriterlere uyma taahhüdünde bulunuyoruz. Bu taahhütlerden birisi de, idam cezasının kaldırılmasıdır. Belki istisnaî durumlardaki bir savaş halinde, belki askerî suçlarda düşünülebilir; ama, bunun haricinde, idam cezasını, artık, bugün, savunabilmek mümkün değil.

Bir yerde, bu olaya çok uygun bir anekdot aklıma geliyor: Üç arkadaş bir ülkede gezerlerken bir suça iştirak ediyorlar ve yargı önüne çıkıyorlar. Hâkim alternatifli bir ceza sunuyor, diyor ki bu üç kişiye: "Ya 1 kilo tuz yiyeceksiniz, ya 80 tane sopa yiyeceksiniz veya 80 altın ödeyeceksiniz; seçmek size ait." Bunlardan birisi kalkıyor 80 altınını sayıyor, cezasını bitiriyor, çıkıyor, gidiyor. Diğeri oturuyor, inatla 1 kilo tuzu yiyor; o da cezasını bitiriyor; ama, çok akılevvel olan üçüncüsü diyor ki: "Ben tuzu yiyeceğim." Tuzu önüne koyuyorlar; ıkınıyor sıkınıyor, 800 gramını yiyor; ama, daha ileri gidemiyor, diyor ki: "Ben vazgeçtim; 80 tane sopa yiyeceğim." Adamı falakaya yatırıyorlar; 60'a kadar sayıyorlar; 60'a gelince dayanamıyor, diyor ki:"Tamam, ben pes ettim; vazgeçiyorum." Kalkıyor, 80 altınını veriyor.

Şimdi, acaba, Türkiye, bu üçüncüsü mü? Yani, bir yerde, 1 kilo tuzu yemek çabası içerisindeyiz; ama, bir yerde bırakıyoruz, geliyoruz, 80 değnek yemek istiyoruz, 60 ıncı değnekte bırakıyoruz ve en sonunda da paramızı ödüyoruz. Niye bu?! Ben inanıyorum ki, bundan evvel yapılmış olan tüm yasa değişikliklerinde, bir süre sonra, bu madde de karşımıza çıkacaktır, terör suçları da bundan çıkacaktır; belki, sadece askerî suçlarda bırakılacaktır. Gelin, rasyonaliteyi kabul edelim, aklı kabul edelim, sonunda varacağımız noktaya şu anda varalım.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (AKP ve DSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Efendim, söz sırası, Saadet Partisinde.

Sakarya Milletvekili Sayın Cevat Ayhan, buyursunlar efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA CEVAT AYHAN (Sakarya) - Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; Anayasamızda değişiklik yapan kanun teklifinin 15 inci maddesinde söz almış bulunuyorum. 737 sıra sayılı bu teklifle Anayasamızın 37 maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Teklifi hazırlayan Uyum Komisyonu üyelerine ve Muhterem Başkanına, Anayasa Komisyonu üyeleri ve Muhterem Başkanına, bu yaptıkları çalışma vesilesiyle teşekkürlerimi ve tebriklerimi arz etmek isterim.

Hakikaten, geniş bir anayasa tadilatıdır. Bu, şunu gösteriyor: Hep, darbelerin yaptığı anayasalardan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi iradesini ortaya koyuyor ve darbe anayasalarının millete uymayan kısımlarını düzeltiyor. Bu, müspet bir gelişmedir. Bunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi bütün üyelerinin iştiraki vardır, desteği vardır; nitekim, oylamalar da bunu göstermektedir. Tabiî, temennim, önümüzdeki dönemde, Anayasanın milletimize ve günümüze uymayan diğer bazı maddelerinin de süratle değiştirilmesi, tadil edilmesi, Anayasa etrafında ihtilal dönemlerinin, darbe dönemlerinin baskıcı, zorla tasvibi yerine bir millî mutabakatın oluşmasıdır. Bunu, milletimizin fertleri, sivil toplum kurumları ve hatta yüksek yargı organları da dile getirmektedirler. Bu bakımdan, bu çalışmaların aksatılmadan devam etmesi gerekir. Milletin değerlerinin Anayasaya taşınması, milletin benimsediği ve destek vereceği, uyum sağlayacağı bir Anayasanın ortaya konulması, milletimizin gelişmesi, bekası ve saadeti için de zarurîdir.

Tabiî, Anayasaları sıfırdan, toptan yapmak da var; ama, aksayan noktaları düzeltmek de var. Belki, değerleri oturmamış, kurumları oturmamış bizim gibi bir ülkede ihtiyaç noktalarında düzeltme yaparak, alıştıra alıştıra kalıcı bir Anayasaya ulaşmak daha makul de olabilir; ama, Anayasadaki bütün kurumları tekrar elden geçirmek lazım.

Burada, bu vesileyle şunu da söylemek istiyorum: Tabiî, bu madde, 15 inci madde, Anayasanın 38 inci maddesini değiştirmektedir; 38 inci maddesine getirilen değişiklikler de ölüm cezalarıyla ilgili bir düzenlemedir, delil toplamaya ait esaslar getirilmektedir; bir de, sözleşmelerden doğan ahitlerini, vecibelerini yerine getirmeyenlerin hapsedilemeyeceğine dair bir hüküm getirilmektedir. Bu son fıkrayla ilgili bazı mülahazalarım var. Önergemiz de olacak Grup olarak; üzerinde tartışılıp, tekrar düşünülmesinde fayda var.

Ancak, yine, bu Anayasa değişikliğiyle ilgili birkaç hususu arz etmek istiyorum muhterem üyeler. Tabiî, Anayasada birtakım metinleri ortaya koyuyorsunuz; ama, mühim olan, Anayasayı uygulayan kurumlardır, kişilerdir; yani, o kurumlarda, uygulama noktasında, tatbikat noktasındaki kurumlarda ve o kurumları temsil eden şahıslarda, kurumları yöneten şahıslarda, Anayasanın hedefleri, Anayasanın getirmek istediği anlayış benimsenmez ise, sadece, madde metinlerinden, kuru ifadelerden, Anayasa tatbikatının millete saadet getirmesi mümkün değildir. Onun için, Anayasayı millet iradesi olarak ortaya koyan, Meclis tarafından ortaya konulan anayasa değişikliğinin ilgili kurumlarda da, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütün kurumlarında da, millet fertleri için olduğu gibi, anlaşılması, benimsenmesi ve inanılarak tatbik edilmesi çok mühimdir. Bunu da sağlayacak olan, siyasî iradedir. O siyasî irade demek, milletten iradeyi almış olan Türkiye Büyük Millet Meclisidir; milletin güvenini almış olan da, cumhuriyet hükümetleridir. Cumhuriyet hükümetlerinin, devletin bütün kurumlarını Anayasa istikametinde güçlü bir şekilde yönetmesi, yönlendirmesi ve denetlemesi esastır. Zannederim, bundan sonraki değişikliklerde de, devletin bütün kurumlarının güvenoyu almış hükümetlerle ve Türkiye Büyük Millet Meclisiyle uyumlu çalışacağı noktaya getirilmesi, anayasa değişikliklerinde temel felsefe olacaktır diyorum.

Hepinizi hürmetle selamlıyorum. (SP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Efendim, şimdi söz sırası, Doğru Yol Partisi Grubunda.

Erzurum Milletvekili Sayın Ayvaz Gökdemir; buyurun. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA AYVAZ GÖKDEMİR (Erzurum) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; şahsım ve Doğru Yol Partisi Grubu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çerçeve 15 inci madde, meri Anayasamızın suç ve cezalara ilişkin esasları belirleyen 38 inci maddesinde üç fıkrayla değişiklik yapmaktadır. Bunlardan birisi, savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez eklemesidir. Mevcut Anayasamızda -ilgili maddede- suç ve cezalara ilişkin esasları belirleyen maddede, bugüne kadar, idam cezası verilir veya verilemez diye bir hüküm, bir norm mevcut değildi; yani, şu anki meri hukukumuza göre Türkiye'de idam cezası, tamamen ceza kanunuyla ilgili, ilişkili bir meseledir. Bir meclis ekseriyeti, bir iktidar arzu eder, lüzum görürse, Ceza Kanununda değişiklik yaparak idam cezasını kaldırabilir veya ihtiyaç duyarsa, anayasa değişikliği gibi zor bir sürece başvurmaksızın idam cezasını, tekrar, koyabilir. Bu rahatlık varken, Anayasaya böyle güçleştirici bir normun eklenmesini biz doğru bulmuyoruz. Bunu getiren arkadaşlarımız, bunu tasvip eden arkadaşlarımız, Türk hukukunda değişiklik ihtiyacından değil, Avrupa Birliği meselesinden dolayı bunu getirmektedirler. Gerçekten de, Avrupa Birliğine dahil ülkelerde ölüm cezası yok. Biz de gireceğiz, hazırlık halindeyiz deniliyor; buna bizim cevabımız: Avrupa Birliğine girmek için bütün hazırlıklar tamam olduktan sonra, eğer, tek engel bu ölüm cezası kalıyor ise, o zamana kadar Avrupalılar da hukuklarında bir değişiklik yapmamışlarsa, mesele yeniden düşünülebilir; işte, o zaman, kaldırır ve gireriz.

Ben, şahsen ve Grubumun ekseriyeti, ölüm cezasının kaldırılmasına karşıyız. Ölüm cezası bir müeyyide olarak Türkiye'de ceza yasalarımızda muhafaza edilmelidir. Bu kanaatimiz, insan öldürülmesinden hoşlandığımız için değil, hoşlanmadığımız içindir; siyasî bir tavır değildir; yakın dış ve iç gelişmelerle ilgili değildir; doğrudan doğruya fert haklarıyla ilgilidir. Günümüzde, fert hakları, yüceltilen haklardır.

Siyasî olmayan, savaşla ilgili olmayan -terörü de siyasî suç sayarsak, bir nevi zemininde siyaset olan suç sayarsak- sıradan suçlar, adi suçlar, suçlular dediğimiz kategoriye baktığımız zaman, bugün, Ceza Kanunumuzda idamla cezalandırılan suçların niteliğine baktığımız zaman "idam cezası verilemez" demenin, toplumumuzda büyük bir tepkiye, huzursuzluğa sebep olacağı kanaatindeyiz.

Ceza, adil olmalıdır. Ceza, herkesi tatmin etmelidir; bilhassa, mağdurları tatmin etmelidir. Ceza, tarafları ve bilhassa mağdurları tatmin etmediği takdirde, insanlarda kin duygusu uyanır, intikam duygusu uyanır; insanlar kısasa kalkışabilir; insanlar "ihkakı hak" diyebilir, yani "ben hakkımı kendim alırım, cezamı kendim veririm" diyebilir. Bu da, devlet olma niteliğiyle bağdaşmaz; toplumda adalet duygusu ağır şekilde zedelenir.

Türkiye, bir suçlular cennetidir; bir cezalılar cennetidir. Bir suçlu, hâkim önüne gittiği zaman "kellemi kurtarırsam yeter, gerisi kolay" diyor ve gerçekten de, kellesini kurtaran, bir suretle dışarıya çıkmanın da yolunu buluyor; bunu, hepiniz biliyorsunuz. Uzun bir müddetten beri idam cezaları uygulanmamakla beraber, şu anda, caydırıcı tek müeyyidemiz, idam cezasıdır. Birtakım insanlar, bundan korkuyor.

Şimdi, bu ağır insan kusurlarını burada sıralamaya lüzum yok. Komisyonda bir tek misal verdim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) - O misal şu: Küçük çocuklara karşı işlenen suçlar... Bu suçları yakınımızda düşünelim -Allah korusun- nefsimizde düşünelim. Böyle bir suç halinde, böyle bir mağduriyet halinde, insanın yüreğini ne soğutur, insanda adalet duygusunu hangi müeyyide muhafaza eder, hangisi etmez?! İşte, biz, bu sebeple, Türkiye'de, şu konjonktürde, idam cezalarının kaldırılmasını, Anayasaya "ölüm cezası verilemez" gibi bir hükmün konulmasını yerinde bulmuyoruz (DYP sıralarından alkışlar) ve bu sebeple, bu maddeye oyumuz kırmızı olacaktır ekseriyetle. Bizim gibi düşünen arkadaşları da, aynı şekilde oy kullanmaya davet ediyoruz. Bu, bu paketi zedelemek, sakatlamak değildir; çünkü, bu fıkra, bu madde, 38 inci madde, millî bir icapla gelmemektedir. Bizi zorlayan dış icabın da daha vadesi çok uzundur.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Efendim, şimdi, söz sırası, Anavatan Partisi Grubu adına, Denizli Milletvekili Sayın Beyhan Aslan'da.

Buyurun efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA BEYHAN ASLAN (Denizli) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anavatan Partisi Grubu adına, Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

Çerçeve 15 inci maddeyle değiştirilen 38 inci madde, görüştüğümüz maddeler içerisinde, şimdiye kadar yapılan değişikliklerin, hem önem açısından en önemli olanı hem de kapsam açısından en kapsamlı olanıdır. Burada, eski metinle yeni metni karşılaştırdığımız zaman; ilave edilenler: "Savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez." Diğer fıkra: "Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez." Ek olarak da: "Hiç kimse, yalnızca sözleşmelerden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz." Değişiklikler bunlar.

Şimdi, burada, önce -savaşı bütün arkadaşlarımız, hepimiz anlıyoruz- yakın savaş nedir? Yakın savaş konusunda kafalarda tereddütler vardır. Yakın savaşta, savaşta olduğu gibi iki devlet var. İki devletin, savaş öncesi birbirini tehdit unsurlarında, mesela, sınırlara kuvvet yığılması zamanında meydana gelen olaylardır; yani, savaş öncesi tehdit döneminde meydana gelen olaylardır. Bu nedenle, terörle alakası yoktur. Yakın savaşın, içimizle, ülke içiyle alakası yoktur. Ülke içindeki olay terördür. Terörün geldiği nokta, bugün, dünyada bellidir ve dünyanın terör konusundaki hassasiyeti dikkate alındığı zaman, bu düzenleme, savaş, yakın şavaş ve terör suçlarına ölüm cezası verilmesi konusu gayet isabetli bir düzenlemedir.

Yalnız, buradaki, terör suçlarındaki ölüm cezası bize neye mal oluyor; terör suçlarında ölüm cezası var diye, suçluların iadesi konusunda, suçluları vermiyorlar. Yani, Türkiye Cumhuriyeti hükümeti yazıyor, Adalet Bakanlığı, Başbakanlık yazıyor; "sizde ölüm cezası var; ölüm cezası olduğu için, terör suçlularını vermiyorum" diyorlar.

Şimdi, bizim, Anavatan Partisi Grubu olarak, hükümete bir teklifimiz var ki; Grup olarak değerlendirdik. Şu anda, hükümetimiz... Avrupa İnsan Hakları çerçevesinde, Konsey çerçevesinde, mademki bütün ülkeler teröre bu kadar hassas noktaya geldi, o zaman, terör suçluları otomatik olarak iade edilmelidir. Bu noktayı, mutlaka, hükümetimiz, dünya hukuk platformuna getirmelidir. Hem terörle mücadele edeceğiz hem de terör suçlularını iade etmeyeceğiz! Böyle bir anlayış olamaz. Eğer, dünya, terör suçluları hakkında ciddiyse, terör suçlularını iade etmelidir. Bir taraftan terörden yakınacaksınız, bir taraftan da, Belçika'da -ki, demokrasinin kalbi olan ülkede- terör suç-

lusunu eli kolu serbest gezdireceksiniz! Bu, çifte standarttır. Dolayısıyla, burada, mutlaka, hükümetimizin bu konuda girişimde bulunması lazım, bu konuda atak yapması lazım, atılım yapması lazım. Terör suçluları otomatik olarak iade edilmelidir. Ben, esas olarak bu konuyu arz etmek üzere söz aldım.

Bir diğer konu, kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceğidir. Bu, çok ciddî ve hukukî bir düzenlemedir, çağdaş, standart bir düzenlemedir; ki, bundan sonra, şantajla delil elde etme, özel hayatın gizliliği ve temel hak ve özgürlükler noktasında müdahaleler, bu maddeden dolayı azalacaktır; ama, bu konuda mutlaka uyum yasaları çıkarmamız lazım.

Bir diğer nokta, hiç kimsenin, yalnız sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünün kısıtlanamayacağıdır. Biz, Adalet Komisyonunda, geçen dönemlerde, çek yasasını görüştük. Sadece Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesinde 11 000 çek davası olduğunu düşünürsek ve Türkiye'deki adliyelerin esas ceza davalarının hemen hemen dörtte 1'ine yakınının çek davası olduğunu düşünürsek, ayrıca, mal beyanında bulunmamaktan dolayı insanları içeri tıktığımızı düşünürsek; çiftçinin, Bağ-Kurlunun, SSK'lının, mal beyanında bulunmamasından dolayı, biz, burada, işte, bütün esnaf içeride, bütün çiftçi cezaevinde diye popülist yaklaşımları önlemenin tek yolu budur.

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) - Popülist olur mu canım!

BEYHAN ASLAN (Devamla) - Burada, sözleşmelerden doğan bir yükümlülükten dolayı ceza verilmemelidir. Ben, ceza verilmesin diyorum; ama, bir hafta ceza aldı diye, bu yasa varsa burada, kimse böyle yaklaşamaz. Şimdi, bize düşen bu cezayı kaldırmak. Mademki yasada var, yasada olanın burada politikası yapılmaz. Eğer yasada yoksa, o zaman bu düşünülür. Öyleyse, biz, şu anda, derhal, bu anayasa değişikliğine ait uyum yasasını süratle getirir kanunlaştırırsak, o zaman çiftçinin de, Bağ-Kurlunun, da SSK'lının da borcundan dolayı cezaevine girmesini önlemiş oluruz. Çekten dolayı da, yine, cezaevine girmesini önlemiş oluruz. Ziraat Bankasından dolayı da, yine, mal beyanından mütevellit cezayı önlemiş oluruz. Mevzuatta varsa kim şikâyet edebilir!.. Yani, muhalefette başka iktidarda başka konuşamayacağınıza göre, bu olayın çözümü budur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BEYHAN ASLAN (Devamla) - Değerli arkadaşlar, ben tekrar ediyorum; elbette ki, bu anayasa değişiklikleriyle ilgili uyum yasalarını ciddiyetle tartışacağız, görüşeceğiz; ama, ben tekrar ediyorum, en önemli hadise, terör suçlarındaki iadeyi sağlayacak düzenlemenin mutlaka yapılması noktasında hükümetimizin harekete geçmesidir. Bu konuda, hükümetimizin, dünyanın geldiği terörü de dikkate alarak, bu hassasiyeti dikkate alarak, bu ortamı dikkate alarak bu konuda harekete geçmesini diliyorum ve Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (ANAP, DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Aslan.

ALİ UZUNIRMAK (Aydın) - Sayın Başkan...

BAŞKAN - Buyurun Sayın Uzunırmak.

ALİ UZUNIRMAK (Aydın) - Sayın Başkan, sayın sözcünün dile getirdiği konuda, bizim, iadesini istediğimiz, taraf olan ülkenin kişiyi tanımlamasına bağlı olan bir konu. Taraf olan ülke, o suçluyu terör suçlusu mu kabul ediyor, siyasî suçlu mu kabul ediyor? Türkiye'den ayrılan birçok kişiyi, onlar, siyasî suçlu olarak kabul ediyorlar. Terör suçlusu kabul etseler, zaten, konu hallolur;

ama, oradaki hükümetler, oradaki ülke adliyeleri, onları terör suçlusu değil, siyasî suçlu kabul ediyor. Onun için, hükümete yanıltıcı bir bilgi vermeyelim ve yanlış bir taarruzda bulunmayalım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim; mesele anlaşılmıştır.

SALİH ÇELEN (Antalya) - Sayın Başkan...

BAŞKAN - Sayın Çelen, buyurun; siz ne istiyorsunuz?..

SALİH ÇELEN (Antalya) - Efendim, ben, Anavatan Partisinin sayın sözcüsünün dediğini anlayamadım. Eğer, idam cezası...

BAŞKAN - Efendim, çok özür dilerim, zabıtları alır okursunuz, böyle bir söz tarzımız yok. Rica ederim efendim...

TURHAN GÜVEN (İçel) - Sayın Başkan, bir milletvekili söz istiyor, neden vermiyorsunuz?!

BAŞKAN - Efendim, sataşma olursa söz verebilirim. Yani, istirham ederim...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) - Sayın Başkan...

BAŞKAN - Buyurun efendim.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) - Sayın Başkan, bir tavsiye: Yasal olarak, siyasî suç kavramı ile terör suçu farklıdır. Eğer, siz, bir terör suçunu siyasî suç kavramının içerisine koyarsanız, o zaman, Batı ve çağdaş dünya, siyasî suç teriminden hareket etmek suretiyle, İngilizceden hareket etmek suretiyle, terör suçunu fikir suçu olarak karşınıza getirir ve böylece sizi itham ederler. Onun için, siyasî suç ile terör suçu farklıdır, farklı olarak düşünülmesi lazımdır; özellikle de farklı olarak kaleme alınması gerekir.

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Şimdi, söz sırası, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, İstanbul Milletvekili Sayın Mustafa Verkaya'da.

Buyurun Sayın Verkaya. (MHP sıralarından alkışlar)

MHP GRUBU ADINA MUSTAFA VERKAYA (İstanbul) - Değerli milletvekilleri, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Bilindiği gibi, terör, ülkelerin, siyasî, sosyal ve ekonomik yapısını tahrip eden, insan hayatına ve onuruna yönelmiş vahşi eylemler bütünüdür. Takdim şekli ne olursa olsun, terörün mahiyeti, onun gerekçelerinde değil, tahrip ettiği, insan hayatına yönelttiği yıkıcı etkilerde ortaya çıkar ve öyle de anlaşılır. İnsanın varlığını ve yaşama hakkını vahşice ortadan kaldırma eylemi olan terörü gerçekleştirenler, hangi maskeyi takarlarsa taksınlar, aşağılık eylemlerin sorumlusu olmaktan kurtulamazlar. Bundan dolayıdır ki, terör, bir insanlık ayıbı olduğu gibi, tüm insanlığa yöneltilmiş en vahşi ve en acımasız eylem biçimidir.

Eğer bir toplumda, hatta uluslararası camiada, terörün, insan hayatına yönelen, insanı yok etmeyi amaçlayan aşağılık eylem biçimi olduğu konusunda bir bilinç yoksa, hatta teröristi, siyasî mücadele yürüten birisi, bir kahraman gibi görme eğilimi varsa, bu durum, hastalıklı, marazi tiplerin teröre yönelmelerini sağlar. Bu da, bir nevi terörü teşvik ederek ödüllendirmek anlamını taşır.

Bunun için, terörizme karşı tüm insanlığın ortak bir anlayış ve tavır geliştirmesi, günümüz şartlarında daha da önemli hale gelmiştir.

Bilindiği gibi, teröre en ağır bedeli ödeyen ülkelerin başında Türkiyemiz gelmektedir. Türkiye olarak, yirmibeş yıldan beri yaşadığımız ve çok acı çektiğimiz olaylardan elde ettiğimiz tecrübeleri dünya ile paylaşmak istememiz, insanlığa karşı ciddî ve olumlu bir katkıdır da.

Bugün, Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanan büyük insanlık dramından da elde edeceğimiz neticeler ve dersler vardır. İnsanlık, bu olaydan elde ettiği tecrübe ve değerlendirmelerini, daha güzel bir dünya için kullanabilmeyi başarabilirse, acılar hafifletilebilir, unutulmasa da teselli bulunabilir.

Yaşanan büyük terör olaylarının muhasebesinden ve değerlendirmesinden şu hususları tespit etmeli ve mutabakata varmalıyız:

1. Terör, bir siyasî faaliyeti değil, meşruiyeti olmayan, ahlakî değerler taşımayan bir yöntemi ifade eder. Terörist ise, insanlık düşmanı canilerin kolektif ismidir.

2. Terörü uluslararası siyasetin bir aracı olarak görmek, vahşeti küreselleştirmek anlamını taşır. Terör, dünya çapında bir tehdit olduğu için, teröre karşı uluslararası müeyyidesi olan siyasî, hukukî ve pratik eylem zeminini oluşturmaya ihtiyaç vardır. Bu çerçevede, terörizmle ilgili kavram ve yöntemler netleştirilmeli, uluslararası işbirliği ağı güçlendirilmelidir. Bunun için, Birleşmiş Milletler Teşkilatı öncülüğünde, uluslararası terörizmle mücadele konferansı mutlaka toplanmalıdır.

3. Terörü destekleyen ülkelere karşı uluslararası toplum yaptırımlar uygulamalı, terör suçlularını insanlık suçlusu ilan edip, bireysel suçların dışında bütün insanlığa karşı işlediği için, bu eylemden dolayı da ayrıca yargılanmalıdır.

Ölüm cezası, ülkelerin ceza sistemlerinden bütün suçlar için çıkarılsa bile, terör suçluları için mutlaka yer almalıdır. Bu gerçeklerin ışığında terör suçlularına ölüm cezası getirilmesini doğru bulduğumuzu burada belirtmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bazılarının iddia ettiği gibi, terörün kaynağı dinler, medeniyetler veyahut da İslam Dini değildir. Terörizmin bizatihi kendisi, ibadeti eylem olan, marazi ruh yapısında ilahları bulunan sapıklık tarikatıdır. Bu nedenle, hiç kimsenin dinler ya da medeniyetler çatışmasına çanak tutarak, bütün insanlığın ortak yaşama alanı olan yeryüzünü yaşanılmaz hale getirmeye, cehenneme çevirmeye de hakkı yoktur. İnsanlığın ortak hafızasını sürekli canlı tutmak ve terör mücadelesinde hız kesmemek için, 11 Eylülün, "dünya terörle mücadele ve terör mağdurlarını anma günü" olarak kabul edilmesini doğru bulduğumuzu da belirtiyorum.

Ayrıca, idam cezasının çağdışı olduğu konusundaki ileri sürülen gerekçelere de asla katılmıyoruz; çünkü, burada bu maddeye konulmuş olan terör suçları için kabul edilen idam cezası, hepinizin bildiği gibi, Altıncı Protokolden esinlenerek konulmuştur. Savaş hali, yakın savaş hali ve terör suçları işleyenlere karşı idam cezasının konulması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin tabiî bir sonucudur; çağdışı değil, tam manasıyla dünyanın kabul ettiği, evrensel manada çağdaş bir ceza biçimidir.

Hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) - Zabıtlara geçmesi bakımından, yerimden bir şey söyleyebilir miyim.

BAŞKAN - Buyurun efendim.

SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) - Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; 15 inci maddedeki, daha önce Anayasamızda bulunan genel idam telaffuzu, savaş, yakın savaş ve terör kelimeleriyle sınırlandırılmıştır. Dünya hukuk literatüründe, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde

"yakın savaş" deyimi yoktur. Terör meselesi ise, nerede başlıyor, nerede bitiyor; o da muğlaktır, açıklanmış değildir. Yani, terörün siyasal amaçlı, eylem amaçlı olduğu, 15 inci maddede net anlaşılmış değildir.

BAŞKAN - Peki efendim.

SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) - Şunu demek istiyorum: Elbette ki Avrupa'nın hiçbir ülkesinde şu anda idam kararı olmamakla birlikte, Sayın Komisyondan ve hükümetten...

BAŞKAN - Efendim, mesele anlaşılmıştır. Siz bu suali Sayın Komisyon Başkanına sordunuz biraz evvel, Sayın Komisyon Başkanı izah etti... Ona da söz vereceğim.

SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) - "Yakın savaş" deyiminin tam açıklanmasını... Yüce Meclisin bütün milletvekillerinin merak ettiği bir konudur. Böyle bir terim dünya hukuk sisteminde yoktur.

BAŞKAN - Tamam efendim, mesele anlaşıldı; teşekkür ediyorum... Sayın Başkan açıklayacak.

Sayın Komisyon Başkanı, buyurun efendim.

SALİH ÇELEN (Antalya) - Sayın Başkan, Amerika Birleşik Devletleri Bin Ladin'i yakaladığında ne yapacak; buna da cevap verir misiniz lütfen...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşülmekte olan çerçeve 15 inci madde üzerinde söz alan arkadaşlarımız bazı tereddütlerini ortaya koydular.

Sayın Dengir Fırat "savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez" fıkrasının Uzlaşma Komisyonu raporunda, metninde yer almadığını ifade ettiler. Sanıyorum, ben yanlış anlamadıysam böyle söylediler. Oysa, bu fıkra, Uzlaşma Komisyonumuzun ilk toplantılarından itibaren öngörülmüş ve bu, Anayasamızın 38 inci maddesine derç edilmiştir. Zaten, gerek daha önce dağıtılan, siyasî partilerimizin sayın genel başkanlarına arz edilen metinlerde mevcuttur, gerekse teklifin metninde, bu, açıkça ifade edilmektedir. Yani, bu fıkra, Anayasa Komisyonunda daha sonra konulmuş bir fıkra değildir.

İkincisi, bir arkadaşımız yakın savaşla ilgili tereddütünü burada ifade etmiştir. Şimdi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine bağlı Altıncı Protokolün 2 nci maddesini buradan okuyorum:

"Madde 2: Bir devlet, mevzuatında, savaş veya yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fiiller için ölüm cezası öngörebilir. Bu ceza, ancak, bu mevzuatın belirttiği hallerde ve bunların hükümlerine uygun olarak uygulanabilir."

Yani, biz, savaş veya yakın savaş durumunu bizatihi Uzlaşma Komisyonu veya Anayasa Komisyonunda öngörerek bu metne dahil etmiş değiliz. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Altıncı Protokolünde yer alan bir uygulamayı Anayasamıza dahil etmişizdir.

Şimdi, yakın savaş nedir; bu konuda arkadaşlarımızın bir tereddütü var. Yakın savaş, savaş tehlikesidir. Savaş şartları... Savaş nedir; bunun uluslararası hukukta bir tarifi vardır. Savaş olabilmesi için tarafların olması lazımdır, tarafların belli olması lazımdır. Tarafların olması, tarafların belli olması halinde bir savaştan bahsedilebilir, şartları vardır. Yakın savaş da, bu savaş tehlikesinin mevcudiyeti halleridir. Yani, biz, yeni bir durum ihdas etmiyoruz, yeni bir müessese tarif etmiyoruz.

Şimdi, gelelim, buradaki bahsi geçen terör suçları hallerine. Nedir bu?

Değerli arkadaşlarım, Uzlaşma Komisyonu müzakerelerinde arkadaşlarımızla yaptığımız görüşmelerde bizim anlayışımız şöyle ifade edilmiştir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1 inci maddesi şu şekildedir:

"Terör tanımı

Madde 1- Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.

Bu Kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır.

Örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar."

Dolayısıyla, burada tereddüte mahal herhangi bir husus söz konusu değildir. Kaldı ki, şu anda çok güncel olan, Amerika Birleşik Devletlerinde vaki olan bir terör saldırısıyla ilgili, şu anda, Avrupa Birliği organlarında ve uluslararası alanda, terörün tarifi konusunda yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Resmî veya gayrî resmî yapılan açıklamalar da göstermektedir ki, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin terör anlayışı, terörle mücadele anlayışı konusunda ve teröre verilecek ceza konusunda Türkiye'deki mevcut eğilimin, artık, uluslararası zeminde de teyit gördüğü, kabul gördüğü istikametindedir. Bunu da, böylece arz etmek istiyorum.

İkinci konu; Sayın Cevat Ayhan'ın, yine, bu değişiklik teklifinde yer alan "hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden -getirmemesinden değil- dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz" hükmü, güncel olarak, son zamanlarda, bankaların içinin boşaltıldığı bir dönemde böyle bir hükmün niçin öngörüldüğünü, bunun yanlış olacağını, devleti zarara uğratacağını ifade etmektedir.

Değerli arkadaşlarım, şunu açıklıkla ifade edeyim: Yine, bu fıkra, bizden evvelki Uzlaşma Komisyonunda, yani, 2000 yılının, sanıyorum, üçüncü veya dördüncü aylarında komisyon tarafından öngörülmüş, yararlı görülmüş ve taslağa dahil edilmiş bir hükümdür. Yani, bu hüküm, bizden evvelki Uzlaşma Komisyonlarında görüşülürken, Türkiye'de, böylesine, birtakım banka içinin boşaltılması olaylarıyla ilgili yaygın bir durum söz konusu değildi; daha sonra ortaya çıkmış ve güncelleşmiş bir olaydır. Dolayısıyla, bu olaylarla ilgili olarak buraya dahil edilmiş bir fıkra değildir.

Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Dördüncü Protokolünün 1 inci maddesini sizlere arz edeceğim. Onu da, arkadaşlarımın bilmesinde özellikle yarar görüyorum. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Dördüncü Protokolünün 1 inci maddesine göre "hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılamaz."

Açıklamasını okuyorum; resmî belgelerden okuyorum: "Bu hüküm, borçlar hukuku ilişkisinden kaynaklanan -tekrar ifade ediyorum; borçlar hukuku ilişkisinden kaynaklanan- borçlarını rızasıyla ödeyemeyen bir borçlunun bu yüzden hapis cezasıyla cezalandırılmasını yasaklamıştır. Borcun ödenmemesi, ya borçlunun malvarlığı bulunmadığı için çaresizlikten veya buna rağmen kötü niyetten olabilir. Birinci halde, yani, kendi ihmal veya kusuru olmaksızın borcunu ödemekte acze düşen kişi, bu yüzden hapis cezasına çarptırılamaz; ancak, borçlunun hileyle veya kasten borcunu ifa etmekten kaçınması halinde, protokolün bu hükmünden yararlanması mümkün değildir."

Değerli arkadaşlarım, bankaların içinin boşaltılması olayı, tamamen dolandırıcılıktan veya emniyeti suiistimalden veya Bankalar Yasası hükümlerine aykırılıktan veya Çıkar Amaçlı Organize Suçlarla Mücadele Yasasına aykırı hareketten oluşmuş birtakım suç veya iddialardır; dolayısıyla, bizim konumuzla, bizim düzenlememizle yakından veya uzaktan alakası yoktur. Sanıyorum, arkadaşlarımın bazı tereddütlerinin giderilmesine yardımcı olmaya çalıştım.

Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (ANAP, DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Efendim, şimdi, söz sırası, Demokratik Sol Parti Grubunda.

İstanbul Milletvekili Sayın Necdet Saruhan; buyurun. (DSP sıralarından alkışlar)

DSP GRUBU ADINA NECDET SARUHAN (İstanbul) - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Demokratik Sol Parti Grubu ve şahsım adına Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, huzurlarınızda sözlerime başlamadan önce, iki mutluluğumu, izin verirseniz, arz etmeye çalışacağım. Bunlardan bir tanesi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevî şahsiyetini bilinçli veya bilinçsiz olarak yıpratmaya çalışan bazı çevrelerin veya kişilerin bütün gayretlerine rağmen, Türkiye Büyük Millet Meclisi, parlamenter arkadaşlarım, mükemmel bir uzlaşma örneğini vererek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının yaklaşık üçte 1'lik bölümünü değiştirme gayreti içindedirler. (DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar) Bu nedenle, Anayasa değişiklik teklifini veren, başta, sayın siyasî parti başkanlarımız olmak üzere, tüm parlamenter arkadaşlarıma tekrar teşekkür ediyorum.

Arkadaşlarım, yine, izin verirseniz, ikinci bir mutluluğum da, Demokratik Sol Partinin, yaklaşık onaltı yıl önce, yapılmış programında ve tüm seçim bildirgelerinde, hukuk reformu, adalet reformu ve anayasa değişiklikleri var. Bu arada, bir parantez açayım, bir de, ölüm cezalarıyla ilgili, ölüm cezalarının kaldırılması yönünde bir öngörüsü var. Şimdi, mutlulukla görüyorum ki, Parlamentomuzun hep birlikte verdiği bir kararla, aklın yolu bir, bir noktada birleşerek, bu reformları da adım adım yapıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, görüşmekte olduğumuz teklifin değişiklik metninde, biraz önce diğer konuşmacı arkadaşlarım söyledi, son iki fıkranın bir tanesinde "kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez" deniliyor; burada hiçbir ihtilaf yok, mükemmel bir hukuk kaidesi. Nedir bu; işte, telefon dinlemeleriyle, kişinin konut dokunulmazlığını ihlal ederek, fotomontajlarla veya ses kasetleriyle mahkûm edilmesini bir noktada önlemiş olacağız.

Yine, biraz önce, Sayın Başkanım da arz ettiler, son fıkrada "hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz" deniliyor. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Dördüncü Protokolü. Değerli arkadaşlarım, burada Başkanım da vurguladı, ben de vurguluyorum, en önemli husus, kasıt unsurudur. Kendi ihtiyarında olmaması halinde yerine getirememişse, ona cezaî yükümlülük getirmiyoruz ve onun özgürlüğünü kısıtlamıyoruz. Eğer, kasıtlı olarak sözleşmeden doğan borcunu veya bir edimini yerine getirmemiş, yükümlülüğünü yapmamış olan kişi, elbette cezalandırılabilecektir. Bu madde de özellikle sözleşmelerin büyük bir bölümü özel hukuku ilgilendirdiği için, son derece yerinde bir madde olarak Anayasamıza girmiştir.

Değerli arkadaşlarım, bu yapacağımız değişiklikteki ana fıkralardan bir tanesi de, savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezalarının kaldırılması, diğer bir deyişle, ölüm cezası verilememesidir.

Sayın milletvekilleri, 1764 yılından beri, düşünürler, ölüm cezası üzerinde çalışmalar yapmışlar. Beccaria'nın yazmış olduğu "Suçlar ve Cezalar" yapıtından bu yana, düşünürlerin çoğu, ölüm cezasına, insanın hayatına son verdiği, tekrar geriye dönüşü olmadığı için karşı çıkmışlardır.

Yine, hukukta da bir küreselleşmeye gitmekte olduğumuz için, milletlerarası hukuk normları ile hukukumuzu birleştirmek, bütünleştirmek zorunda olduğumuz için ve yine, milletlerarası sözleşmelerde, özellikle Birleşmiş Milletlerin yapmış olduğu çalışmalarda, hatta hatta, bir Avrupa Birliği sözleşmesinde, Avrupa İnsan Haklarında olduğu gibi, Afrika İnsan Hakları Sözleşmesinde dahi, giderek, idam cezasının, ölüm cezasının kaldırılmasına gidiliyor.

Değerli arkadaşlarım, zaten, dünyada özellikle Batı Avrupa ülkeleri ile Orta Amerika ve Güney Amerika ülkeleri idam cezalarını kaldırmışlar. Bazı ülkeler, bazı kısıtlamalarla buna devam ediyorlar -ki, biz, o gruba gireceğiz, inşallah bu değişikliğimiz geçerse- diğer bir grup da, idam cezasını mevzuatında tutuyor; ama, uygulamıyor; örneğin, Türkiye gibi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Buyurun.

NECDET SARUHAN (Devamla) - Değerli arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmek üzere, karara bağlanmak üzere bekleyen 59 kesinleşmiş ölüm cezası kararı var, buradaki mahkûm sayısı 116. Biz, 1984 yılından bu yana hiçbir idam cezasını karara bağlamadık ve infaz etmedik. Dolayısıyla, zaten, Türkiye, zımnen de olsa, idam cezasından vazgeçmekte olduğunu ortaya koymuş durumda bir ülkedir.

Arkadaşlarım, ölüm cezalarındaki amaç, bedel ödetmedir. Ancak, uygulamalara bakıyoruz, ölüm cezasını infaz ediyorsunuz... Devlet, kısasa kısas, dişe diş, kana kan güdüsüyle hareket edemez, düşüncesiyle hareket edemez. Devlet, birey için vardır, bireyi yok edemez.

Yine, verilen yargı kararlarının büyük bir bölümünde hatalar yapılmıştır. Ben, idam kararı verdikten sonra, kalemini kırdıktan sonra psikolojik sıkıntılara giren bir sürü yargıç arkadaşımı tanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Galileo'yi, "dünya dönüyor" dedi diye idam etmişler, asmışlar; ama, tekrar geriye getirme şansımız yok. Biz, bundan uzun bir müddet önce, bir başbakanımızı, iki bakanımızı, maalesef, ölüm cezasına çarptırdık, sonra, onların itibarlarını iade ettik, İstanbul'da onlara bir anıt mezar yaptık; ama, üzülerek söyleyeyim, onları geri getiremedik.

Yine, arkadaşlarım, idam cezalarının sosyolojik ve psikolojik boyutları var. Kan gütme saikiyle işlenen suçlarda, siz, kişiyi 10 defa da idam etseniz, toplumun baskılarıyla o suçu işlemek zorunda kalacaktır.

Yine, modern cezada, rehabilitasyon müessesesi var. Amaç, suçluyu, idam mahkûmu olsa dahi, topluma kazandırabilmektir.

Arkadaşlarım, ben avukatım, İstanbul Barosuna bağlıyım. Barolar Birliğinin ölüm cezaları hakkındaki görüşü, kaldırılmasından yana, DSP programı bundan yana. Yine, son zamanlarda, özellikle eğitim düzeyi yüksek, ileri ülkelerde idam cezalarının kaldırılması yönünde bir sürü çalışma var. Yine, istatistikî bilgilere göre -ki, Türkiye'de bu nadiren yapılmış- on yıl kadar önce yapılan Hürriyet-KAMAR araştırmasında idam cezasının kalkmasını isteyenler yüzde 60 civarında.

Arkadaşlarım, bütün bunların yanı sıra bir konu üzerinde daha durmak istiyorum. Ölüm cezaları kaldırılacak; ama, nasıl; savaş hali, yakın savaş hali ve terör dışında. Ki, terör konusunda,

Amerika'daki son olaylar, Türkiye'nin haklılığını ortaya koydu ve büyük bir şanstır, terör, herhalde, bugünden sonra, uluslararası bir düzeyde yeniden tarif edilecek, nitelendirilecektir.

Arkadaşlarım, ölüm cezaları kalkacak; ancak, onun yerine, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası konulacak. Bizim Ceza Yasamız bunu amir. Bu nedir: Ölüm cezası kaldırılan, ertelenen kişi, müebbet hapsi çekeceği sürenin ilk on veya onbeş yılını 2-3 metrekarelik bir hücrede yaşayacak, geri kalanını da, yine, çok zor koşullar altında geçirecek.

BAŞKAN - Efendim, toparlar mısınız.

NECDET SARUHAN (Devamla) - Derhal Başkanım.

İnsanı asarsınız, birkaç dakikalık, birkaç saniyelik bir korkudur, bir ürküdür; ama, hayatı boyunca bu şekilde tutarsanız, hem onu kahraman yapmamış olursunuz hem ömür boyu ona kefaret ödetirsiniz.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz...

NECDET SARUHAN (Devamla) - Bitiriyorum Başkanım.

Değerli arkadaşlarım, size taş atana siz ekmek atın diyoruz.

Ben, suç işlenmeyen bir dünya, suç işlenmeyen bir Türkiye, suç işlemeyen insanlar özlemiyle hepinize saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Efendim, 15 inci madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Üç adet önerge vardır; okutup, işlerne koyacağım:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan anayasa değişikliğine ilişkin 737 sıra sayılı yasa teklifinin 15 inci maddesinin ikinci fıkrasının teklif metninden çıkarılmasını saygılarımla arz ederim.

Kamer Genç

Tunceli

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

737 sıra sayılı anayasa tadilat teklifi 15 inci maddesi ile T.C. Anayasası 38 inci maddesinde değişiklik getiren teklifin son fıkrasının madde metninden çıkarılmasını arz ederiz.

Cevat Ayhan
Sakarya

Aslan Polat
Erzurum

Fahrettin Kukaracı
Erzurum

Fethullah Erbaş
Van

Veysel Candan
Konya

BAŞKAN - Efendim, bu son önergeyi hem okutup hem de işleme koyacağım; en aykırı önerge bu.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmekte olan "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun Teklifi" maddeleri içerisinde yer alan 15 inci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi hususunu saygıyla arz ederim.

Cihan Paçacı

Ankara

Madde 15. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, beşinci ve altıncı fıkralardan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez."

"Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz."

"Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez."

BAŞKAN - Önergeye Komisyon katılıyor mu?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Paçacı.

MUSTAFA CİHAN PAÇACI (Ankara) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; "örgütlü suç" deyimi gizli bir hiyerarşik yapıya sahip profesyonel örgütlerce planlanan suçları kapsar. Üçüncü kişilere veya kendi üyelerine karşı şiddet, tehdit, şantaj gibi pek çok yöntem kullanılarak işlenen bu tür suçlar, terörden fuhuşa, organ mafyasından kumara kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Temel unsur ve amacı, suç işleme yoluyla kazanç sağlamak olan bu suçla mücadelede, çare olarak dünya, örgütlerin kazanımlarını elinden alarak, onları güçsüz bırakmayı seçmiştir. Bunun temini ise, organize suçların kapsamının genişliği ve çeşitliliği düşünüldüğünde, klasik ceza hukuku yaptırımlarından çok, daha keskin, suç örgütünün gücünü kıracak, ağır ekonomik yaptırımlarla mümkün olabilmektedir.

Suç örgütlerinin finans kaynakları ve suçtan elde ettikleri kazançlar üzerinde etkili bir yaptırım uygulanmadığı takdirde, sadece faillerin yakalanıp, cezaevine konması, suç organizasyonlarının varlığına son vermek için yeterli olamamaktadır; çünkü, suç organizasyonları, ellerinde ekonomik imkânlar bulunduğu sürece, yakalanan faillerin yerine yenilerini kolayca istihdam edebilmektedir.

Organize suçla mücadele konusuna büyük önem vermek gereğini duyan çağdaş ülkeler, ceza niteliğindeki müsaderenin klasik uygulanma koşulları ve bu yaptırım, organize suçluluğun ekonomik yönüne etkili biçimde darbe vurulmasına imkân tanımadığı için, bu yaptırımla ilgili olarak daha ağır, daha farklı düzenlemelere gitmişlerdir. Örneğin, Alman, İtalyan ve İsviçre ceza kanunlarında yapılan düzenlemelerle, müsadere yaptırımının, her tür suç örgütünün finans kaynaklarıyla, suçtan elde ettikleri kazançlar üzerinde etkin bir biçimde uygulanabilmesi imkânı yaratılmıştır. Böylece, müsadere yaptırımının organize suçluluğa karşı etkili bir araç olması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çağdaş dünya, organize suçla mücadelede bu kadar titiz ve ayrıntılı çalışmalar yaparken, 1980'li yılların ilk yarısında "uyuşturucu kaçakçılığı artı silah kaçakçılığı eşittir terör" denklemini Birleşmiş Milletlerde kabul ettirmeyi başardığımız halde, Anayasamızın 38 inci madde hükmü, yani "genel müsadere yapılamaz" hükmü, âdeta, mafya ve organize suç örgütlerinin teminatı durumundadır.

Suçun adı ve niteliği tüm dünyada "organize suç" olarak kabul görmüş, bu örgütlerin çıkar amacıyla kuruldukları da açıkça ortada iken, bizde, "Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası" adı altında hukuk yapımız dahiline alınmıştır. Bu yasayla ve daha önceleri öngörülemediği için de, bugün tüm bir ulusu rencide eden, halkın gözünde, neredeyse tüm siyasîleri ve sistemi âdeta potansiyel hırsız, dolandırıcı konumuna düşüren "hortumlama" diye özetlediğimiz olaylarda, sadece hamal, çaycı, sekreter gibi, alt kadrodan yukarıya çok zorlukla çıkılabilmekte ve genel müsadere cezası dar anlamda mütalaa edildiği için, suçun cezası caydırıcılıktan uzak kalmaktadır.

Dünya, uyuşturucu ve silah kaçakçılığından elde edilen milyarlarca dolar karaparayla ülkelerin yönetimlerini ve insanlığı tehdit eden organize suç örgütlerinin mal varlığına el koyarken, Anayasa Mahkememiz, 3 Haziran 1988 tarihli kararıyla, Türk Ceza Kanununun genel müsadere konusundaki son maddesini Anayasa hükmünden dolayı iptal etmiştir.

Anayasamızın 38 inci maddesindeki "genel müsadere cezası verilemez" kavramı yerinde kaldıkça, Türkiye'de yargıçlar, haklı olarak, yasalarımızda var olan hükümleri dahi uygulayamamaktadırlar.

Bugün, ülkede "soyguncuların elinden, çaldıkları paralar alınamıyor" diye tüm yurttaşlarımız yakınmaktadır. 11 Eylül 2001 günü Dünya Ticaret Merkezine dalış yapan uçaklarla ve ülkemizde ise, onbinlerce cana mal olan terörle en etkili mücadele, örgütlerin ekonomik kaynaklarının kurutulmasıyla mümkündür. Nitekim, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Bush, terör örgütlerinin ve terörü destekleyen sermayelerin tüm mal varlıklarının dondurulduğunu açıklamıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MUSTAFA CİHAN PAÇACI (Devamla) - Bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN - Buyurun.

MUSTAFA CİHAN PAÇACI (Devamla) - Yine, İngiltere Başbakanı Blair, terörle yapılacak mücadele için İngiliz yasalarının tekrar gözden geçirileceğini belirtmiştir.

Toplumumuzu terörden, yolsuzluktan, mafyadan korumak ve bu konuda etkili mücadele yapılmasını temin etmek için bu değişikliğin yapılmasının gerekli olduğu kanaatiyle, Yüce Meclisi saygılarımla selamlıyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Komisyonun katılmadığı önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

737 sıra sayılı Anayasa tadilat teklifi 15 inci maddesi ile TC Anayasası 38 inci maddesinde değişiklik getiren teklifin son fıkrasının madde metninden çıkarılmasını arz ederiz.

Cevat Ayhan
(Sakarya)
ve arkadaşları

BAŞKAN - Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN - Sayın Ayhan; buyurun. (SP sıralarından alkışlar)

CEVAT AYHAN (Sakarya) - Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, 15 inci maddeyle ilgili bir önergemiz var. Bu önerge, son fıkranın metinden çıkarılmasıyla ilgili. Bu fıkrada "hiç kimse yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz" denilmektedir.

Muhterem Komisyon Başkanı da burada bilgi verdiler. Ben de konuşmamda, önergemiz olduğunu ve bunun desteklenmesini arz etmiştim.

Muhterem arkadaşlar, tabiî, anayasa değişikliklerinde, bir taraftan insan haklarında, bir taraftan ticarî, iktisadî işlemlerde, diğer meselelerde Avrupa normlarını yakalamaya çalışıyoruz hedef olarak, doğrudur; ama, Türkiye'nin şartlarını da dikkate almak gerekir. Biraz önce arkadaşlarımız idamla ilgili hususu söylediler. Bir taraftan idam mahkûmu var, bir taraftan da katledilen aileler, insanlar var. Bunu dengelemek gerekir; yani, sadece bir tarafa bakarak merhamet kanatmasıyla bir değişiklik yaparsanız, toplumun başka bir kesimini de rencide edersiniz, mağdur edersiniz ve onların güvenini sarsarsınız. Arkadaşlar konuştukları için o konuyu geçiyorum.

Benim önergemle ilgili olarak asıl üzerinde duracağım mesele şudur: Bir parti sözcüsü arkadaşımız dedi ki: "Bu maddeyi getirmemiz lazım. Bağ-Kur mensubu olan çiftçiler hapsediliyorlar." Doğrudur. Hapishanelerde üç gün hapis sırasına giriyorlar. Ee bunu kaldırmak kolay. Hükümetsiniz, Bağ-Kurla ilgi teklifi hemen getirin, burada hapsi kaldıralım. Biz çiftçiyi de hapsedelim, herkesi hapsedelim demiyoruz.

Bizim söylediğimiz bir şey var değerli arkadaşlar. Türkiye'de, Avrupa standartlarında altyapıyı oturtamadığınız sahalarda, Avrupa standartlarında kanun uygulamaya kalkarsanız, toplumda suçu teşvik edersiniz. Kanunların bir görevi de suçu önlemektir, suçtan caydırmaktır.

Rahmetli Mümtaz Turan Hoca vardı İstanbul Üniversitesinde, onun değerli bir eseri vardı "Kültür Değişmeleri" diye. O eserde, kendisi, birtakım Afrika ülkelerinde, İngiliz kanunlarının uygulanması neticesinde suçun arttığını, o kanunların himayesinde, o geri kalmış toplumlarda suçun şebeke haline geldiğini anlatır. Yani, benim söylediğim şimdi bankalarla ilgili; 1994 krizi oldu, o zaman bu Meclisteki kürsüde, ilgili bakan arkadaşımız "bazen nomenklatürlerini (standartlarını) uygulayacağız, bankaların öz kaynak, kredi ve diğer rayşo (ratio) dedikleri oranlarını denetim altına alacağız, bundan sonra olmayacak" dedi; ama, 1999, 2000, 2001 yılında yirmiye yakın banka battı, 25-30 katrilyon lira sigorta fonu vasıtasıyla Hazineden, milletin kesesinden çıktı, bankalara, batan bankaların borçlarına, mevduatlara, onların kredi borçlarına, hepsine teşmil ediliyor. Bugün içborç 102 katrilyon liraya yükseldi ağustos ayı sonu itibariyle. Siz bu yapıda, sözleşmelerden doğan hapis cezasını kaldırırsanız.. "Efendim, bankalar, hiledir onu takip ederiz, alınır" dedi Sayın Başkan; doğrudur, ona itiraz etmiyorum; ama, sözleşmelerden doğan taahhütlerini yerine getirmeyen insan var. Ben mal satmışım öbürü mal almış, siz mal satmışsınız öbürü almış. Almış malı sizden, göttürmüş başka yerde satmış, çekini, senedini ödemiyor "malım da yok" diyor. Ne yapacaksınız? Yani, piyasaya da o zaman döneceksiniz diyeceksiniz ki çek veren bankalara "verdiğin çekin arkasındasın." Mevzuatı getirirsiniz değiştirirsiniz, çek muamelelerinden belli bir prim bir fonda toplanır, eğer, buna rağmen, bankaların sorumluluğuna rağmen ödemeyen varsa o fondan o ödenir. Ben dürüst tüccarı korumazsam, dürüst esnafı korumazsam piyasayı nasıl çalıştıracaksınız, rekabeti nasıl sağlayacaksınız? Benim söylediğim budur. Aksi takdirde çek-senet mafyası gelişecek, ikinci kanun dışı hatlar açılacak, bu facia ortaya çıkacak. Bizim söylediğimiz budur değerli arkadaşlar. Yani, 30 000 dolar millî geliri olan Avrupa şartlarıyla 2 000 dolar mertebesinde millî geliri olan Türkiye'de her şeyi aynı yapamazsınız. Sosyal ve iktisadî şartları dikkate almaya mecburuz değerli arkadaşlar.

Tabiî, banka sorumluluğu, çek, senet meselesi, bunları bir düzene bağlamamız lazım. Sözü uzatmak istemiyorum.

1992'de CMUK çıkmıştı; burada Balıkesir eski milletvekili değerli hukukçu arkadaşımız Melih Pabuççuoğlu vardı, Genel Kurulda o kanunun sözcüsüydü; tabiî, kanun çıktı, uygulamaya girdi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CEVAT AYHAN (Devamla) - Bilahara Melih Beyle görüşmemizde "ben ne büyük hata etmişim" dedi ve bana şu vakayı anlattı. Kendisi zannediyorum Edremit'te...

İSMAİL ÖZGÜN (Balıkesir) - Burhaniye'de.

CEVAT AYHAN (Devamla) - Evet, Burhaniye'de; doğru. Teşekkür ederim.

Orada bir seçmeni, Burhaniyeli bir esnaf Melih Beye diyor ki: "Melih Bey, sen akıllı bir avukatsın diye seçtik seni ve yolladık; bu kanunu nasıl çıkardın?! Benim dükkânım soyuldu; ben, uğraştım, polise yardım ettim, hırsızı yakalattım, karakola teslim ettim. Onbeş yirmi gün sonra, baktım, aynı hırsız benim dükkânımın vitrinini seyrediyor tekrar hangi malları çalacağını... Hukukçu arkadaşlar bunu çok iyi bilirler.

Ben, bu şikâyetleri, milletvekili olarak ziyaret ettiğim emniyet kuruluşlarından, karakollardan, hâkimlerden ve savcılardan da aldım. Yani, şartları iyi düşünmek lazım.

Önergemizin kabulü istikametinde oyunuzu bekliyoruz.

Hürmetlerimi arz eder, teşekkür ederim. (SP ve AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Komisyonun kabul etmediği önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan Anayasa değişikliğine ilişkin 737 sıra sayılı yasa teklifinin 15 inci maddesinin ikinci fıkrasının teklif metninden çıkarılmasını saygılarımla arz ederim.

Kamer Genç

Tunceli

BAŞKAN - Komisyon önergeye katılıyor mu?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN - Sayın Genç?.. Yok.

Gerekçeyi okutuyorum :

Gerekçe: Günümüzde özellikle ülkemiz için çok büyük tehlikelere varacak biçimde rüşvet ve çalmalar olmaktadır. Bu konularla ilgili elde edilen bulguların kullanılmasının engellenmesi amacıyla getirildiğini tahmin ettiğim bu hükmün ortadan kaldırılmasının ülke yararına olacağını düşünmekteyim.

BAŞKAN - Komisyonun katılmadığı önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Böylece, 15 inci madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 14 üncü maddesinin gizli oylamasının sonucunu açıklıyorum:

Kullanılan oy	:	457
Kabul	:	437
Ret	:	14
Çekimser	:	3
Boş	:	3

Böylece, Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluk sağlanmıştır, bu madde de kabul edilmiştir.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN - Buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşmekte olduğumuz çerçeve 15 inci maddede, yani, mevcut Anayasamızın 38 inci maddesinde öngördüğümüz ilave fıkra "savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez" fıkrasıyla ilgili, arkadaşlarımızın, konunun daha açık bir şekilde ifadesi hususundaki beklentileri, eleştirileri ve talepleri doğrultusunda, kürsüden yaptığım açıklamada, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınlarından metni okudum. Orada "bir devlet mevzuatında savaş veya yakın savaş tehlikesi zamanında..." diye devam etmektedir. Daha sonra, bu Altıncı Protokolün orijinalini bulduk. Orijinali burada. Bu orijinali, Sayın Kâmran İnan ve Sayın İrtemçelik'in... Tecrübeli iki bakanımız ve büyükelçimizdir...

Burada, savaş, yakın savaş tehdidi... Ben, yine, kendileriyle yaptığım istişare üzerine, Genel Kurula "tehlike, yakın savaş tehlikesi" olarak arz ettim; fakat, orijinal metin üzerindeki tercümeyi, doğrudan, tekrar bu değerli arkadaşlarıma incelettik ve ifadenin "savaş, yakın savaş tehdidi ve terör suçları" diye devam etmesinin doğru olacağını...

Eğer, Genel Kurul izin verirse, arkadaşlarımızın bir itirazı olmazsa, ben, bir redaksiyon olarak, buraya "yakın savaş tehdidi" kelimesinin konulmasını, Komisyon Başkanı olarak arz ve talep ediyorum.

Eğer, arkadaşlarımız, Genel Kurulumuz, bunu uygun görmezse yakın savaştan ne anlaşılacağı hususundaki komisyon olarak görüşümüz "yakın savaş tehdidi" anlamında zapta geçmiştir.

Takdir Yüce Heyetin.

AHMET İYİMAYA (Amasya)- Sayın Başkan...

YASİN HATİBOĞLU (Çorum)- Sayın Başkan, izin verirseniz bir hususu arz edeyim.

BAŞKAN - Efendim, affedersiniz; malumunuz, böyle bir değişikliğe önergeyle iştirak etmek gerekir. 5 grup önerge verirseniz, dün yaptığımız gibi yapabiliriz; ancak, bu redaksiyon hatası diye geçmez.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkan...

BAŞKAN - Buyurun efendim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkan, Sayın Komisyon Başkanımız...

BAŞKAN - Efendim, mikrofonu açarsanız, konuşmalarınız televizyondan da duyulacak, zabıtlara da geçecek. Mikrofonunuzu açar mısınız lütfen...

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkanım, Sayın Komisyon Başkanımız da redaksiyondan söz ettiler. Bu, redaksiyonla olmaz; şahsî kanaatim.

BAŞKAN - Evet, benim de itirazım var.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Ancak, komisyonumuzun daima şu hakkı ve yetkisi vardır: O maddeyi, önergeyle birlikte Komisyona çekerler, Komisyon üyelerini de toplamak suretiyle müzakere ederler ve ondan sonra yeni bir madde olarak getirirler. Biz bir anayasa yapıyoruz efendim, işi ciddî tutmak mecburiyetindeyiz.

BAŞKAN - Efendim, bendeniz de öyle itiraz ettim zaten, redaksiyon olmaz dedim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Efendim, işte, o zaman bendeniz arkasını tamamlamış olayım.

BAŞKAN - Tabiî efendim. Başkanım, tecrübemiz tecrübenizden geliyor zaten.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Estağfurullah efendim.

BAŞKAN - Rica ederim efendim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Komisyon Başkanımız maddeyi çeksinler, üyeleri de toplasınlar, aralarında istişare edip bir metin getirsinler efendim; bir itirazımız olmaz.

Teşekkür ediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Sayın Başkan, Komisyon olarak maksat hasıl olmuştur, zabıtlara geçmiştir. Tereddüt halinde zabıtlara bakılacaktır. Yakın savaş konusunun tedvin edildiği uluslararası metin, orijinal olarak bütün dünyanın malumudur. O bakımdan, ayrıca bir şeye gerek görmüyoruz. Zabıtlardaki mütalaa doğrultusunda maddenin oylanmasını arz ediyorum.

TURHAN GÜVEN (İçel) - Olmaz.

Sayın Başkan, biz burada anayasa yapıyoruz.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkanım, bir tereddüt izhar edilmiştir. Bu tereddüt izhar edildikten sonra, o tereddüdün giderilmesi lazımdır; giderilmesinin yolu İçtüzükte bellidir. Komisyonun, bu maddeyi çekmesi lazım.

BAŞKAN - Efendim, Komisyon geri çekmezse, bizim...

TURHAN GÜVEN (İçel) - Veya bütün grupların önergesiyle birlikte bir önerge...

BAŞKAN - Sayın Başkan, affedersiniz...

...ille çekin diye bir yaptırım yapmaya hükmümüz var mı; böyle bir şeyimiz yok, takdir kendilerinin.

TURHAN GÜVEN (İçel) - Efendim, diğer kanunları 5 dakikada... Ama, anayasa yapıyorsunuz efendim! Dünyada "yakın savaş" diye bir tabir olmadığını ifade ediyor bu işi bilinler; yakın savaş yok, çok yakın savaş tehdidi olur diyorlar. Bu işi bilen, lisan bilen arkadaşlarımız bunu diyor; yakın savaş yok, çok yakın savaş tehdidi diyorlar. Bunu düzeltelim.

BAŞKAN - 10 dakika ara veriyorum efendim.

Kapanma Saati : 17.35

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 18.05

BAŞKAN: Başkanvekili Mustafa Murat SÖKMENOĞLU

KÂTİP ÜYELER: Şadan ŞİMŞEK (Edirne), Mehmet AY (Gaziantep)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, 133 üncü Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Görüşmelere kaldığımız yerden devam edeceğiz efendim.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı: 737) (Devam)

BAŞKAN - Komisyon yerini aldı.

15 inci madde üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

15 inci maddeyle ilgili olarak Komisyonun bir önergesi vardır; okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşmekte olduğumuz 737 sayılı kanun teklifinin çerçeve 15 inci maddesiyle değiştirilmesi öngörülen Anayasanın 38 inci maddesine eklenmesi istenen yedinci fıkrada geçen "savaş" ibaresinden sonra gelmek üzere "çok" ; "yakın savaş" ibaresinden sonra gelmek üzere "tehdidi" ibaresinin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Turhan Tayan
Bursa
Anayasa Komisyonu Başkanı

Mehmet Ali Şahin
Adalet ve Kalkınma Partisi
Grubu Başkanvekili

Mustafa Kamalak
Kahramanmaraş

Cavit Kavak
İstanbul

Necdet Saruhan
İstanbul

Tayfun İçli
Ankara

Osman Kılıç
İstanbul

Ertuğrul Yalçınbayır
Bursa

Kemal Atahan
Hatay

BAŞKAN - Komisyonun vermiş olduğu önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Şimdi, kabul edilen bu önergenin gizli oylamasına başlıyoruz.

(Oyların toplanılmasına başlandı)

Mustafa Zorlu...

BAŞKAN - Efendim, İçişleri Bakanı Sayın Rüştü Kâzım Yücelen'in adına, Devlet Bakanı Sayın Yılmaz Karakoyunlu oy kullanacaklardır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Oy kullanma işlemi bitmiştir.

Kupalar kaldırılsın.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 15 inci maddesi üzerinde verilen önergenin gizli oylamasının neticesini arz ediyorum:

Kullanılan oy sayısı	:	468
Kabul	:	390
Ret	:	63
Çekimser	:	8
Boş	:	6
Geçersiz	:	1

Böylece, önerge, Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluğu sağlamıştır.

Şimdi, kabul edilen bu önerge istikametindeki değişik şekliyle15 inci maddenin oylamasına geçiyoruz.

(Oylar toplanıldı)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Oy verme işlemi bitmiştir.

Kupalar kaldırılsın.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 15 inci maddesinin gizli oylama sonucunu arz ediyorum:

452 sayın üye katılmış; 368 kabul, 65 ret, 8 çekimser, 10 boş, 1 geçersiz oy kullanılmıştır. Böylece, 15 inci madde, Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunlukla kabul edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, 20.30'a kadar birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati : 19.17

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati : 20.30

BAŞKAN : Başkanvekili Mustafa Murat SÖKMENOĞLU

KÂTİP ÜYELER : Şadan ŞİMŞEK (Edirne), Mehmet AY (Gaziantep)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, 133 üncü Birleşimin Dördüncü Oturumunu açıyorum.

Anayasa görüşmelerine kaldığımız yerden devam ediyoruz efendim.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı: 737) (Devam)

BAŞKAN - Komisyon yerinde.

16 ncı maddeyi okutuyorum :

MADDE 16.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40 ıncı maddesine ikinci fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır."

BAŞKAN - Madde üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına, Amasya Milletvekili Sayın Akif Gülle; buyurun. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA AKİF GÜLLE (Amasya) - Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; görüşülmekte olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 16 ncı maddesiyle ilgili AK Parti Grubu adına söz almış bulunuyorum; hepinizi en içten duygularla selamlarım.

Görüşmekte olduğumuz bu madde, Anayasamızın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlığını taşımaktadır.

Değerli milletvekilleri, temel hak ve hürriyetlerin korunması kapsamında, ülkemizde, idarenin iş ve eylemleri nedeniyle her yıl binlerce dava açılmaktadır. Sadece 2000 yılının ortaları itibariyle 4 000 civarında dava açılmış; bunların yarıdan fazlası idare aleyhine sonuçlanmış, diğer davalar da devam etmektedir.

Hak ihlalleriyle ilgili olan söz konusu davaların birçoğu özellikle tazminatı da gerektirmekte ve idare, haksız iş ve işlemleri sebebiyle trilyonları bulan gecikme faizi ve tazminat ödemelerine de mahkûm olmaktadır.

Ülkemizde yargılama sürecinin oldukça uzun ve bıktırıcı olması, doğal olarak, adaletin geç tecelli etmesine yol açmakta; bu husus da, iş ve işlemleriyle hak ve hukuk ihlali yapan ilgililer açısından değil, aksine, hak arayan mağdurlar açısından problem olmakta ve insanları, ümitsizliğe ve maalesef, yasadışı birtakım uygulamalara da zorlamaktadır. İçhukuk yolları açısından tıkanan ve

adalet tesis edemeyen uygulamalar sonucunda, sorunlar, uluslararası alana taşınmakta ve özellikle, taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde aleyhimize, mahkûmiyetle sonuçlanan çok sayıda dava açılmasına sebebiyet vermektedir. Bu davalar sebebiylede, her yıl, trilyonları bulan ödemeler yapılmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde aleyhimize sonuçlanan davalarla ilgili olarak ödenen tazminatların maddî külfeti kuşkusuz önemlidir. Ancak, maddî külfetten daha önemli olan nokta, bu davaların, ülkemize, uluslararası camiada ve özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde itibar kaybettirmesidir; çünkü, hukuk ihlallerinin sıkça yaşandığına, haksızlıkların yapıldığına inanılan ve bu nedenle dava edilen bir ülkenin, hür ve demokratik dünya nezdinde olumlu bir imaj oluşturması elbette mümkün değildir. Bu imaj, maalesef, ciddî şekilde de zedelenmektedir.

Sayın milletvekilleri, bu konuyla ilgili çok daha önem vermemiz ve asıl göz önünde bulundurmamız gereken husus, kendi vatandaşlarımıza reva gördüğümüz uygulama sebebiyle, insanlarımızda oluşan adalet duygusunun, güven duygusunun zedelenmesidir. Her türlü mülahazaların dışında tutulması gereken nokta, vatandaşlarımızın idareyle olan ilişkilerinde demokratik devlet standartlarını yakalamak da aynı ölçüde önemlidir.

Bu çerçevede, görüşülen değişiklik teklifinin 16 ncı maddesiyle, mevcut maddenin ikinci fıkrasına "devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır" ibaresi ilave edilmektedir.

Sayın milletvekilleri, bu değişiklikle, idarenin kimi iş ve işlemlerinden zarar gören ve bu nedenle idareyle çok sık olarak karşı karşıya gelen vatandaşlara, idarî makamlar karşısında haklarını arama konusunda kolaylık sağlamaya yönelik yeni bir imkân oluşmaktadır; çünkü, bilindiği üzere, yasal mevzuatımız, maalesef, karmaşık ve dağınık. Bu husus, Anayasamızda ifade edilen hak ve hürriyetlerin korunması ve bunun en önemli enstrümanı olan hak aramayı güçleştirici ve engelleyici bir fonksiyon icra etmektedir. Dolayısıyla, değişiklikle öngörülen, kanun yolu, merci ve sürelerin belirtilmesi, hak ve hürriyetlerin korunması açısından bir mecburiyet haline gelmektedir; çünkü, vatandaşların hak aramayla ilgili bilgilenme ve bilgi edinme hakkının önemi yanında, devletin bireylerle ilgili işlemlerinde, bilgilendirme konusunda kendini mecbur hissetmesi de gerekmektedir. Bu husus da, saydam bir yönetim anlayışı ile demokratik bir devlet yapısının gereğidir. Bilgi eksikliği nedeniyle, ya süresinde dava açamamaktan ya da bir usul hatası yaptığından başvurusu geçersiz sayılma sonuçlarında doğan hukukî ihlaller de bu vesileyle ortadan kalkabilecektir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AKİF GÜLLE (Devamla) - Sayın milletvekilleri, bu yasa teklifini, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü sağlama çabasının bir parçası olarak, ülkemizi evrensel hukukî normlara uygun bir yola doğru götürmesi ümidiyle desteklediğimizi belirtir; bilvesile, saygılar sunarım. (AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Efendim, şimdi söz sırası Saadet Partisinde.

Ankara Milletvekili Sayın Rıza Ulucak; buyurun efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA RIZA ULUCAK (Ankara) - Sayın Başkan, 737 sıra sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 16 ncı maddesi üzerinde Saadet Partimiz Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, Yüce Meclisin Sayın Başkanını ve siz değerli üyelerini saygıyla selamlıyorum.

Teklifin bu maddesiyle Anayasamızın 40 ıncı maddesine ikinci fıkra olarak getirilen hükümde "devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır" denilmektedir.

"Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması" başlığı altındaki bu maddenin birinci fıkrasında, Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkesin, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahip olduğu belirlenmiştir.

Bu defa huzurunuza gelen teklifin 16 ncı maddesiyle devlete bir görev verilmektedir. Bu görev anayasal hakkın kullanılmasıyla ilgili bir hususta, devletin yaptığı işlemler hakkında hak ve hürriyetin ihlal edildiği kanaatinde olan vatandaşa, bu karar aleyhine gidilebilecek kanun yollarını, görevli mercii ve müracaat süresini göstermektedir. Mevzuatta dağınıklıkla da olsa, bu çeşit hakların kullanılmasını teminen müracaat mercileri ve süreleri belirlenmiş ise de, dağınıklık yanında sade vatandaşın da kolayca ve tereddütsüz şekilde hakkını kullanabilmesini temin edecek bu görevlendirme, adil bir devlete uygun bir davranış olacaktır.

Şu hususa da işaret etmek gerekir ki, adil bir devlette bireylerin hiçbir hakkının ihlal edilmemesi esas olmalıdır. Bu esas ise, insanımızın ilgili olduğu her hususta işlem yapacak görevlilerin her halükârda ve kâmil manada ehliyetli olmalarına bağlıdır. Olması gereken bu duruma rağmen, idarenin, kişilerin hak ve hürriyetlerini ihlal etmesine, maalesef, çok sık rastlanmaktadır.

Komisyon çalışmalarında da bilvesile dile getirildiği üzere, gerek ülkemizdeki yargı mercilerine gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine açılan -binlerle ifade edilen- davalarda verilen kararların çok büyük bir oranda idare aleyhine sonuçlanması, görevlilerin ehliyet derecesinin ne seviyede olduğunu göstermesi bakımından ürkütücüdür. Konuşma süresinin kısıtlı olması sebebiyle ve zaten AK Partili arkadaşlarımızın da, bu ve 14 üncü maddede belirttikleri üzere, binlerle ifade edilen bu rakamlar çok ürkütücüdür ve onun için, bu rakamları tekrardan kaçmıyorum.

Devletin bu aksaklıkları gidermesi, hiç olmazsa asgarîye indirilmesi yolunda gereken tedbirleri alması yanında, zamanlamada olsun, yetkili mercii tespit bakımından olsun, ilgili vatandaşa hakkının kullanılmasında fayda sağlayacak bir hükmün 40 ıncı maddede yer almasının uygun bulunduğunu ifade ediyor, kabulü yolunda oy kullanacağımızı ifadeyle Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum. (SP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Ulucak.

Şimdi söz sırası Doğru Yol Partisi Grubunda efendim.

Antalya Milletvekili Sayın Salih Çelen; buyurun efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA SALİH ÇELEN (Antalya)- Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Anayasamızın 40 ıncı maddesini değiştiren teklifin 16 ncı maddesi üzerinde Doğru Yol Partisi Grubu adına söz aldım; Yüce Heyeti saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, bu maddeden önce 15 inci madde oylandı ve 368 oy aldığı görüldü. Ben Anayasa Komisyonunda, idama karşı olmadığım için o maddeye de karşı çıkmıştım; ama, maalesef, o madde geçti. Türk Milletine hayırlı olsun. Demek ki, Mecliste benim gibi düşünenler azınlıktaymış.

Aslında, demin o maddeyle ilgili olarak bir soru sormak istemiştim bu kanun teklifini getirenlere, olmadı. Amerika Birleşik Devletleri Bin Ladin'i yakalasa acaba ne yapar? Asar mı, bakar mı, idam mı eder yoksa Bahama Adalarında mı bakar?!

Neyse, gelelim konumuza. Teklifin 16 ncı maddesi, Anayasamızın 40 ıncı maddesini değiştiriyor. Yapılan düzenleme son derece yerinde ve iyi bir düzenlemedir.

Getirilen hükümler şunlardır: Bu yapılan değişiklikle, idare, işlem yaptığı kişileri, yapmış olduğu işlemle ilgili olarak bilgilendirecektir. Neyi bilgilendirecek; bir, kanun yollarını gösterecek; itiraz, şikâyet, temyiz vesaire. İki, merciini gösterecek; adliye mahkemesi, hukuk mahkemesi, ceza mahkemesi, devlet güvenlik mahkemesi ya da rektörlük, valilik vesaire. Üç; süresini gösterecek. Bu, bütün çağdaş demokrasilerde, demokratik anayasalarda olan bir düzenlemedir ve mutlaka olması gereklidir. Gerçekten de, eskiden, bu konuyla ilgili olarak vatandaşlara maalesef bilgi verilmiyordu. Mesela, Saroz'da bir gecekondu yapan kişiye ya da gecekondu nitelikli bir baraka yapan kişiye, ilgili belediye yıkım kararı alıyor, yıkım kararı yanında, bir de, 2 milyar lira, 3 milyar lira para cezası veriyordu. Vatandaş, idarî işlem diye idare mahkemesine dava açıyordu 60 günlük süre içerisinde. İdare mahkemesi, yanlış yere geldin, sulh ceza mahkemesine gidip itiraz edecektin diyor. Sulh ceza mahkemesine gidiyor, orada da, süreyi kaçırdın, kusura bakma, parayı ödeyeceksin diyorlardı.

Şimdi ne oluyor; vatandaş hakkında alınan bir idarî işlemin ortasına, sonuna ya da başına bilgilendirme pusulası ekleniyor. Diyelim ki, belediye olsun. Belediye, eğer yıkım kararı ve para cezası kararı alıyorsa, diyecek ki: Bir, yıkım kararıyla ilgili olarak, sen gideceksin, idare mahkemesine 60 günlük süre içerisinde dava açacaksın. İki, para cezasıyla ilgili olarak ise, sulh ceza mahkemesine itiraz edeceksin. Bu, son derece yararlı, gerekli bir düzenlemedir. Eğer, bu bilgilendirme yapılırsa vatandaş yanlış yere gitmez, doğru yerde davasını açar ve netice itibariyle, birtakım haklar zayi olmazdı.

Ne diyecektir; Gazipaşa Asliye Ceza Mahkemesine, Gazipaşa Sulh Ceza Mahkemesine, Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne ya da ilgili dekanlığa 10 günlük süre içerisinde, 7 günlük süre içerisinde üst mercie itirazını yap diyecektir. Bununla vatandaşın hakkı korunacaktır.

Nedir bu düzenlemenin amacı; temel hak ve hürriyetlerin korunması için bir önlemdir, önlem hükmüdür; olması gereklidir; ancak, bunun yapılabilmesi için, idarenin bildirdiği işlemi, doğru, eksiksiz ve tam bir şekilde bildirmesi gerekir. Yanlış bildirme halinde, yanlış bilgilendirme halinde, yanlış bilgilendirenlerin cezalandırılması ve hangi yaptırımların uygulanacağının, mutlaka, bu Anayasa değişikliğine paralel olarak düzenlenecek kanunlarda belirtilmesi gerekir. Eğer bu yapılmazsa, vatandaş yine yanlış bilgilendirilir. Bu da, yanlış, eksik ve zararlı sonuç doğurur.

Buradan anlaşılıyor ki, kanunî boşluk olmaması için, bizim, derhal, çok kısa bir süre içerisinde, hemen anayasa değişikliğine paralel bir kanunî düzenleme yapmamız gerekiyor; gerek bu maddeyle ilgili gerekse sair konularla ilgili olarak gerekli yasal değişikliklerin, düzenlemelerin, derhal yapılması gerekmektedir.

Değerli milletvekilleri, son olarak şunu söylemek mümkündür: Biz, Doğru Yol Partisi olarak, ikinci demokrasi paketinde de zaten buna benzer hükümleri düzenlemiştik, bunları yapacağımızı söylemiştik; 1982 Anayasasının bugüne kadar değiştirilmemiş olmasının bir eksiklik olduğunu söylemiştik. İlk defa, bu kadar geniş çaplı bir şekilde Anayasayı değiştirme konusu gündeme geldi. Bugünkü Türkiye Büyük Millet Meclisi yapısında ise hiçbir parti, tek başına, Anayasayı değiştirebilecek çoğunluğa sahip değildir. Gündemdeki anayasa değişikliği paketiyle, öncelikle, Anayasamız sivil bir çehreye bürünmekte ve daha özgürlükçü amaçlara, değişikliklere gidilmektedir. Bütün vatandaşlarımız bilmelidir ki, bu değişiklik, salt bir partinin düşünceleri ya da siyasî partilerin hiçbirinin tek başına görüşleri değildir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Tamamlayın efendim.

SALİH ÇELEN (Devamla) - Tamamlıyorum efendim.

Sözün özü, Doğru Yol Partisi olarak, biz, bu maddeye komisyonda da destek verdik, burada da destek vereceğiz. Muhalefet olarak, sorumlu muhalefetin gereği olarak, pozitif muhalefetin gereği olarak, bu değişikliklerin Türk Milletine hayırlı, uğurlu olmasını diliyor, Yüce Heyete saygılarımı sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

16 ncı madde üzerinde gruplar adına başka söz isteyen?.. Yok.

16 ncı madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Oylamaya geçiyoruz efendim.

İstanbul bu taraftan, Adana bu taraftan başlıyor...

Adana'dan başlıyoruz.

(Oyların toplanılmasına başlandı)

BAŞKAN - Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Mesut Yılmaz'ın yerine Maliye Bakanı Sayın Sümer Oral oy kullanacaklardır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın üye var mı? Yok.

Oylama işlemi bitmiştir; oy kutuları kaldırılsın.

(Oyların ayırımına başlanıldı)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, 17 nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 17.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41 inci maddesinin birinci fıkrasına "ve eşler arasında eşitliğe dayanır." ibaresi eklenmiştir.

BAŞKAN - 17 nci madde üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına, Kayseri Milletvekili Sayın Sadık Yakut; buyurun. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA SADIK YAKUT (Kayseri) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anayasamızın, ailenin korunmasını düzenleyen 41 inci maddesini değiştiren kanun teklifinin çerçeve 17 nci maddesi üzerinde, AK Parti Grubu adına söz almış bulunuyorum; Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Anayasanın 41 inci maddesinin birinci fıkrasına "ve eşler arasında eşitliğe dayanır" ibaresinin eklenmesinin, sonuçları itibariyle, değişiklik teklifinin en önemli maddelerinden bir tanesi olduğu inancındayız.

Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, ülkemizin az gelişmişlikten kurtulma ve çağdaşlaşma süresi içerisinde, ilerleme adımlarının iki cins tarafından, birlikte, arkadaşça atılması, ilerleme ve yenilik alanında aşamalara birlikte ulaşılması yönünü önemle vurgulamış, Türk kadınına yeni ve çağdaş bir kimlik kazandırmayı, kadınların bir birey olarak öne çıkmalarını, bastırılmış, sınırlanmış ve gizlenmiş yeteneklerini açabilecekleri koşulları meydana getirme yolunda çok önemli adımlar atmayı başarmıştır.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında, başta Medeni Kanun olmak üzere, seçme ve seçilme hakkının verilmesi gibi birçok konuda çağdaş ve modern adımlar atılmış ise de, nüfusumuzun yarısından faz-

lasını oluşturan ve toplumsal yaşamın her alanına katılan kadınlarımızın hak ettikleri yeri ve rolü tam anlamıyla alabildiklerini söylemekten çok uzağız.

Demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla birlikte uygulanması ve hiçbir ayırım gözetilmeden, tüm vatandaşlara eşit muamele yapılması, demokratik devletlerin olmazsa olmazıdır.

20 nci Yüzyıl, hak ve özgürlüklerin ortaya çıktığı ve erkek egemen dünyada kâğıt üzerinde eşitliğin kabul edildiği bir yüzyıldır. 21 inci Yüzyıl ise, kadınların ve kadın hak ve özgürlüklerinin uygulanabilirliği kavgasının verileceği ve gerçekleştirileceği bir yüzyıl olacaktır. Gambetta'nın dediği gibi, gerçek demokrasi eşitliği kabul etmek değil, eşit kılmaktır. O halde, kadınlarımızın gerçek anlamda tam eşitliğe kavuşabilmeleri için önerilen bu anayasa değişikliği, kadın hakları ve özgürlükleri tarihinde Türk kadını ve kadın siyasetçisi açısından yeni bir milat, yeni bir başlangıç olacaktır.

Kadınların ağırlığı ve etkinliği oranında, ülkelerin demokratikliğinin ölçümlendiği, kadınların etkinliğiyle demokrasinin gelişmişliği arasında birebir paralellik kurulduğu noktasından hareketle, yasa koyucu irade, eşitlikçi demokrasi, eşit hak, eşit sorumluluk, eşit yurttaş kriterlerinden yola çıkmak ve gerçekleştirmek üzere bu değişikliği yapmak zorundadır; çağdaşlık bunu gerektirmektedir, demokratiklik bunu gerektirmektedir.

Türk kadını ve kadın siyasetçisinin, toplumsal yaşamın tüm alanlarında, karar alma mekanizmalarında ve güç paylaşımında olduğu gibi, siyasal kurumlarımıza katılım ve etkinliği sınırlı değil, eşit olmalıdır. Bu nedenlerle kadınlarımız açısından siyasete katılım, hem siyasette kadın-erkek eşitliğinin bir gereği hem de eşitsizlikleri ortadan kaldırmanın çağdaş ve demokratik bir yoludur.

Bu bağlamda, sadece Anayasada değişiklik ve buna paralel olarak alt yasalarda değişiklik yapmak yetmez; daha çok sayıda kadınımızın siyasal güç odak noktalarına gelmesiyle, mevcut siyasî yapı, kadınımızın içerisinde bulunduğu olumsuz ve eşitliğine aykırı koşullarını gerçekten iyileştirme yönünde harekete geçecek ve kadınlarımız, toplumsal yaşamın her alanında hak ettikleri yere gelecek; 21 inci Yüzyıla yüzde 5'in altında bir kadın parlamenter oranı ve simgesel anlamda olsa da kadın bakansız girme ayıbını ortadan kaldıracaktır. Bu oran, yerel yönetimlerdeyse binde 7'dir.

Kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasının birçok yolu bulunmaktadır. Bunların başında cinslerarası eşitliğin bir anayasa normu olarak düzenlenmesidir.

Demokratik devletlerdeki uygulamaya baktığımızda, Almanya'da 1949 yılında yapılan anayasa değişikliğiyle "kadın-erkek eşit hakka sahiptir" düzenlemesinin yanı sıra, bizdeki değişiklikten farklı olarak, yasalardaki eşitlik ilkesine aykırı hükümlerin 31.3.1953 tarihine kadar yürürlükte kalacağını, bu arada, yasal eşitliği yaşama geçirmek üzere, yasama çalışmalarının yapılması gerektiğini bu tarihten sonra eşitsizlik içeren tüm hükümlerin yürürlükten kalkmış sayılacağını ifade eden bir düzenlemeyi de beraberinde getirmiş ve anayasadaki değişikliğin gereğinin yerine getirilmesini bir süreye tabi tutarak, süre sonunda mutlak eşitliğin yolunu açmıştır.

Aynı zamanda, İsviçre Anayasasının 4 üncü maddesine eklenen bir fıkrayla da doğrudan uygulama olanağı olan eşitlikçi bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre; bütün İsviçreliler kanun önünde eşittir. Kadın-erkek eşit haklara sahiptir. Kanun, öncelikle, kadınların aile içinde, öğrenimde ve işte eşit duruma getirilmesi için gerekli önlemleri alır.

Çağdaş, gelişmiş ve demokratik iki ülke anayasasındaki kadın-erkek eşitliği düzenlemeleri yanında bizdeki değişikliğin eksikliği veya yetersizliği tartışılabilir. Almanya'da olduğu gibi, yasa koyucuya mevcut eşitsizliklerin giderilmesi için bağlayıcı bir sürenin tayin edilmemesi veya İsviç-

re'de olduğu gibi, anayasal eşitliği fiilî eşitliğe dönüştürecek şekilde kadınlara yönelik destekleyici tedbirlerin alınmasının yer almaması önemli bir eksiklik gibi düşünülebilir. Buna rağmen gelinen nokta da küçümsenecek bir nokta değildir.

Yasalarımızda ve uluslararası sözleşmeler ve özellikle 1985 yılında bazı çekincelerle kabul ettiğimiz ve ilerleyen zaman içerisinde birkısım çekincelerimizi geri çektiğimiz, Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayırımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesinin ışığı altında, kadın-erkek eşitliğini anayasal kural haline getiren bu değişikliği AK Parti olarak destekliyor; kabulü yönünde oy kullanacağımızı ifade ediyorum.

Anayasa değişikliğini takiben, kadınlarımızı gerçek anlamda eşit kılmaya yönelik destekleyici, teşvik edici, olumlu ayrıcalık içeren her türlü yasal öneriye destek vermenin yanı sıra, yasalarımızda mevcut eşitsizlik içeren hükümlerin ayıklanmasında da, AK Parti olarak, tüm gücümüzle kadınlarımızın yanında olacağımızı peşinen taahhüt ediyoruz.

İngiltere eski Başbakanı Thatcher'ın "siyasette bir şeyin söylenmesini istiyorsanız erkeklere, yapılmasını istiyorsanız kadınlara bırakınız" sözünden hareketle, biz erkekler söyleyeceğimizi söyledik, şimdi yapma sırası kadınlarımızda.

Saygılarımızla. (AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Onu Atatürk de söylemiş.

Doğru Yol Partisi Grubu adına, İçel Milletvekili Sayın Ayfer Yılmaz; buyurun efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA AYFER YILMAZ (İçel) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşülmekte olan Anayasamızın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin çerçeve 17 nci maddesine ilişkin Doğru Yol Partisi Grubunun görüşlerini ifade etmek üzere söz almış bulunuyorum; Yüce Meclisimizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, çerçeve 17 nci maddeyle, Anayasamızın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" bölümünün "Ailenin korunması" başlıklı 41 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Aile, Türk toplumunun temelidir" ibaresine "ve eşler arasında eşitliğe dayanır" ibaresi eklenmektedir.

Elbette ki, bu, olumlu ve çok önemli bir gelişmedir; ancak, cinsler arası eşitliğe ilişkin olarak Anayasamızda yapılması gereken tek düzenlemenin de bu olduğunu söylemek çok zordur. Cinslerarası eşitliğin oluşturduğu yapı, mevcut kanunlarımızın yanı sıra, eğitim ve öğretim sisteminden, aile ve toplumun örgütlenmesinden ve mevcut ekonominin yanı sıra, önemli bir ölçüde de, kadınların, geleneksel toplumun kendilerine çizdiği aile yaşamlarını çalışma yaşamlarıyla bağdaştıracak gerekli donanım, altyapı ve hizmetlerin eksikliğiyle de karşı karşıya olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu açıdan, Doğru Yol Partisi olarak, ekonomik nedenler ve geleneksel yapı sebebiyle geri plana itilmiş olan kadının, uygulamaya konulacak çeşitli ekonomik ve sosyal programlarla, medeni haklarının kullanımında, işgücü piyasasına girişte, siyasal yaşamın ve toplumsal refahın paylaşımında, erkeğinin yanında eşit bir şekilde yer alması gerektiğine inanıyoruz. Amacımız, Türkiye'nin bir refah ülkesi standardına ulaşmasına sağlayarak, küreselleşmenin getirdiği olanaklardan kadın erkek tüm bireylerimizin, eşit bir şekilde yararlanmasını sağlamaktır. Kabul edilmesi gerekir ki, 21 inci Yüzyılın değişen koşullarında ve küreselleşmenin doğurduğu olanaklar kadar, zorluklar karşısında toplumunu dönüştürememiş, sosyal adaleti sağlayamamış olan ülkemizde, 21 inci Yüzyılın bilgi toplumunun altyapısının, daha da geç kalınmadan hazırlanması gerekmektedir.

Burada cevaplamamız gereken soru şudur: Nüfusunun yarısını oluşturan kadının, yüzyılının gerçeklerinin gerisinde koşullarda, yoksulluklarla karşı karşıya olduğu bir ülkede, yeni değerlerden ve tam demokrasiden söz etmek mümkün müdür?

Değerli milletvekilleri, eşitliği, sadece aile içinde ve eşlerin birbiri karşısında konumundan başlatan anlayış, olsa olsa korumaya dayalı bir yasal eşitlik sağlar ve konjonktürel yapıyı tanımlar. Oysa, demokrasi ve anayasal yapı, konjonktürel değil, ilkesel olarak ele alındığında, eşitlik, öncelikle bir insan hakları konusudur. İnsan hakları ise, insanın gerek kendi elinde olmaksızın -bu, dil, din, ırk, cinsiyet gibi- veya sonradan sosyal alanlara, yapılara bağlı olarak değil; ama, salt, insanın, insan olması nedeniyle elde edilmiş haklardır. Bu nedenle, ayırım gözetmeme, insan haklarının özünü oluşturur.

Yeni dünyanın, eşit muamele görme, karar alma sürecine katılma, istihdama erişim, meslekî eğitim, çalışma koşulları ve sosyal güvenlik ile hakları ve bunları kullanma özgürlüğüyle gerçekleştirilecek eşitliği, fırsat eşitliği olarak tanımlamamız gerekir. Bu nedenle, Doğru Yol Partisi olarak, kadın-erkek eşitliğinin, kamuoyunun gündeminde, demokrasi, insan hakları, aynı zamanda da bir kalkınma sorunu olarak yerini almasına çalışmaktayız.

Kadınların, tüm düzeylerde ve mutlaka erkeklerle birlikte, eşitlik içinde aktif katılımcılar olmalarını hedeflemekteyiz; ancak bu şekilde, bütün bireylerin ekonomik ve sosyal kalkınmaya eşit bir şekilde katılmasıyla, ülkemizin bir refah ülkesi standartlarına ulaşacağına inanıyoruz.

Bu hedeflere ulaşabilmek amacıyla, eğitimin her kademesinden, çalışma yaşamına katılmaları için uygulanacak programlardan, sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerinden etkin bir şekilde yararlanması için, fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik, Anayasamız başta olmak üzere, diğer kanunlarda mevcut bütün düzenlemeleri Meclisimizin gündemine getirmek zorundayız ve hepsinden önemlisi, kadın-erkek eşitsizliği ve kadına karşı ayırımcılığın, toplumsal ve kültürel değerlerle meşrulaştırılmasında önemli rol oynayan geleneksel yapının dönüştürülmesinde öncü ve önemli rol oynayacak olan kadının, karar alma mekanizmalarına ve siyasete eşit şekilde katılımının önünü açmamız gerekmektedir.

Bu çerçevede 41 inci maddede yapmış olduğumuz değişikliğe ilave olarak, uluslararası anlaşmalarla üstlendiğimiz olumlu ayırımcılık da dahil uygulamaların gerçekleştirilmesi amacıyla, Anayasamızın 10 uncu maddesinde, ayrıca, siyasette her kademede temsilde cinslerarası adaletin sağlanabilmesine ilişkin olarak Anayasamızın 67 nci maddesinde yapılacak düzenlemelerin bugünkü düzenlemeyi takip etmesi, bir gereklilik, hatta, bir zorunluluk olarak karşımızdadır.

Değerli milletvekilleri, açıklamaya çalıştığım bu nedenlerle, henüz birçok düzenlemenin gerektirdiği bu konuda, 17 nci maddeyle getirilen düzenlemenin bir başlangıç olmasını temenni ediyor, diğer bütün düzenlemelerin bu Meclisimizde yapılacağına olan inancımı tekrar ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Şimdi, söz sırası Demokratik Sol Partide.

Amasya Milletvekili Sayın Gönül Saray Alphan, buyurun. (DSP sıralarından alkışlar)

DSP GRUBU ADINA GÖNÜL SARAY ALPHAN (Amasya) - Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; görüşmekte olduğumuz 737 sıra sayılı kanun teklifinin çerçeve 17, Anayasamızın 41 inci maddesi üzerinde Demokratik Sol Parti Grubu adına söz almış bulunuyorum; Grubum ve şahsım adına, Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

Yaklaşık yirmi yıldır, gelişen, genç, dinamik yapımıza yaraşır, çağdaş ve Avrupa standartlarını yakalamış bir yaşamın özlemini çekeriz. Tüm aydınları, yazarları ve düşünürleriyle, demokrasinin yerleştirilmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması, insan haklarına saygılı ve bu hakların korunması güvenceye alınmış, istikrarlı bir Türkiye'dir istediğimiz.

Bütün bu kavramların buluştuğu ortak payda ise eşitliktir. Eşitlik yoksa, özgürlükler imtiyaza dönüşür. Bu nedenle, eşitliğin olmadığı yerde özgürlükler de yoktur. Eşitliğin olmadığı bir yönetimde hukuk devleti de yoktur; çünkü, kural, tüm kişiler için aynı uygulama şartını getirmiyorsa, hukuk kuralı olmaktan çıkar. Eşitliğin olmadığı yönetimin adı ise demokrasi değildir; çünkü, demokrasilerde esas, vatandaşların eşit egemenliğe sahip olmalarıdır. Cinslerarası eşitlik ne kadar gelişmiş ise, kadın ve erkekten oluşan toplumlar, çağdaş, demokratik normlara o kadar yaklaşmış demektirler.

Yüce Parlamentomuza düşen öncelikli görevlerden birisi ise, kadını ve erkeği kanun önünde eşit kılacak düzenlemeleri yapmaktır. Anayasamızın 10 uncu maddesi "herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" der; yani, Anayasamız, kanun önünde eşitlik ilkesini ifade ederek cinsiyete dayalı ayırımcılığı yasaklamaktadır; ancak, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğunu bildiren herhangi bir hüküm Anayasamızda açıkça yer almadığı gibi, devlete cinslerarası eşitliği sağlamak, gerekli önlemleri almak yükümlülüğünü getirecek herhangi bir düzenleme de yapılmamıştır.

Değerli arkadaşlarım, çerçeve 17 nci maddede getirilmesi düşünülen değişikliği, işte bu açıdan çok önemsemeliyiz. Anayasamızın 41 inci maddesi birinci fıkrasına ekleme yapılarak "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır" hükmü getirilmektedir. İlk kez Anayasamızda, kadın ve erkeğin eşitliği, açıkça ve net bir biçimde hükme bağlanmaktadır. Ayrıca, biraz sonra görüşeceğimiz Anayasamızın 66 ncı maddesindeki, kadın-erkek eşitliğine aykırı ikinci fıkra ikinci cümlesinin de madde metninden çıkarılması ve tüm bu değişikliklerin komisyonlardan oybirliğiyle geçmiş olmasını, çağdaş parlamenterlerimizin çağdaş yaklaşımları olarak değerlendiriyor; vekâletini taşıdığımız 35 milyon kadın adına, Yüce Parlamentoya teşekkürlerimizi iletmek istiyorum.

Türkiye'de kadın-erkek eşitliği, her dönemde özel bir öneme sahip olmuştur. Cumhuriyet devrimleriyle, kadınlara, medenî ve siyasal haklar, çoğu Avrupa ülkelerinden önce verilmiştir. O dönemin reformlarına tüm ülkelerden önce imza atmış Türkiye ve Türk Parlamentosuna, bu değişikliğin, çoğu ülkelerden çok daha fazla yakışacağına inanıyorum.

Zamanının reform yasaları, gelişen süre içerisinde, Anayasamızla, Türk Ceza Kanunumuzla, Medenî Yasamızla yeniden gözden geçirilme ihtiyacındadır. Türkiye'nin de imza koyduğu Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayırımcılığın Önlenmesi (CEDAW) Uluslararası Sözleşmesi ve Avrupa Birliği için ulusal programımızın da bir gereği olan düzenlemeler, gün be gün kararlılıkla komisyonlarda görüşülerek, Genel Kurulun tasviplerine sunulmaktadır. Yüce Parlamentomuzun, yakın bir tarihte Genel Kurulda ele alacağını umduğumuz Medenî Yasa ve Türk Ceza Kanunu değişiklikleri için de aynı uzlaşı kültürünü göstereceğine inancımız tamdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınca ve milletin bizlere verdiği irade gereğince, siyasetin ve devlet politikalarının tartışılıp, hükme bağlanacağı yegane yer olması gereken Yüce Meclisimizin dışında siyaset yapan, hüküm veren her kişi, kurum veya kuruluşa verilecek en güzel cevabın, bu Meclisten çıkan veya çıkacak çağdaş düzenlemeler olacağı açıktır.

Demokratik Sol Partinin seçim bildirgelerinde yer alan, kadının siyasette hakça temsili için olumlu ayırımcılık bakış açısı, çokpartili dönemde ilk kez, söylemden eyleme, partimle dönüşerek,

12 kadın milletvekiliyle Parlamentomuza çağdaşlık boyutunu kazandırmıştır. Partime huzurlarınızda teşekkür etmek istiyorum.

Bugün, burada, demokratik parlamenter sistemin işleyişini ve başarısını sağlamada vazgeçilmez unsurlardan birisi olan uzlaşının en güzel örneklerinden birisinin sergilendiği Anayasa değişikliklerinin Türk Milletine hayırlı olması temennisiyle, Yüce Meclise saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Şimdi söz sırası, Milliyetçi Hareket Partisi Grubunda.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, Antalya Milletvekili Sayın Nesrin Ünal; buyurun efendim. (Alkışlar)

MHP GRUBU ADINA NESRİN ÜNAL (Antalya) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; öncelikle, saygılarımı sunuyorum.

Dünya tarihine baktığımızda, kadın-erkek eşitliğinde, kanunlar önünde, en erken yol alan ülke Türkiye. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, 1936 yılında, biz bu hakları elde etmişiz; fakat, bunların gelişmesinde, bu hakları yeterince kullanamamışız. Az önce, kuyrukta da ben çok ilginç bir olay yaşadım; herkes "buyurun, siz önce oy kullanın" dedi; ama, ben isterdim ki bu Parlamentoda kadınlar daha çok olsun ve biz, erkeklere deseydik "buyurun, siz önce oy kullanın" diye. (MHP, DSP, ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)

Önemli olan budur. Kanunlar önünde hep biz eşit olmuşuz; ama, ben, bir Türk kadını, Anadolu insanı olarak, tarihten gelen, inançlarımızdan gelen haklarımızın şimdi verilmesini istiyorum. 18 inci maddeyle "eşitlik" getirilmiş; ama, bunun bize çok şeyler getireceğini uygulamada görmek isterim bir parlamenter olarak.

Ayrıca, kadınların, küreselleşme adına tüm yeniden yapılanma kademelerinde aktif olarak çalışmaları bir zorunluluktur; çünkü, kadınlar ve çocuklar, yoksulluk içinde yaşayanların çoğunluğunu görmektedir ve anneler, bunların zorluğunu çekmektedir. Bu da, kadın erkek eşitsizliğini artırmaktadır. Bu yüzden, mutlaka, her şeyde, toplumsal cinsiyet merkezli yaklaşım öngörülmelidir. İşsizlik, göç, eğitim, kültür gibi konularda kadınlar önplanda olmalıdır ve ben, sadece diyorum ki, Buhara'yı 8 inci Yüzyılda yöneten Toksan Sultanların, 10 uncu Yüzyılda hükümdarlıkları yöneten Hatun Sultanların, Osmanlının kuruluşunda rol alan Malhun Hatunların, siyasî, sosyal ve ekonomik özgürlüklerine doğru olan yolculuğumuzda biz Türk kadınlarına başarılar diliyor; hepinize teşekkür ediyorum. (MHP, DSP, ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Ünal.

Saadet Partisi Grubu adına, Diyarbakır Milletvekili Sayın Sacit Günbey; buyurun efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA SACİT GÜNBEY (Diyarbakır) - Bayanları Parlamentoya kabul etmediniz; onun için, erkek olarak, biz, bayanların haklarını burada konuşacağız. Bayanları kabul etseydiniz, şimdi, bir bayan arkadaşımız size hitap edecekti.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; anayasa değişikliğiyle ilgili yaptığımız çalışmalarda 17 nci maddeyle ilgili olarak Saadet Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Muhterem milletvekilleri, bu anayasa değişikliği, hakikaten, çok kapsamlı bir çalışma olmuştur; bu konsensüsü sağlayan, başta genel başkanlar olmak üzere, bütün milletvekillerini tebrik

ediyor ve teşekkürlerimi sunuyorum. Umuyorum ki, bundan sonra, Anayasanın diğer maddeleri de gözden geçirilir; çağdaş, demokratik bir Anayasa, Türkiye'ye kazandırılmış olur; fakat, Anayasamızda yapılan değişikliklerde, doğrusu, bu birinci paragraftan sonra gelen "ama" ve "ancaklar" hak ve özgürlükleri tekrar kısıtlamıştır; bunların da olmamasını gönül arzu ederdi.

41 inci maddede yapılan değişiklikle eşler arasındaki eşitlik de -eşit statü de- sağlanmış oluyor. Burada, ailenin bütünlüğünün korunması toplumumuz için hakikaten çok önemlidir. Bakın, bir Fransız bilim adamının bana söylediğini sizlere nakletmek istiyorum: Bu Fransız bilim adamı demişti ki "bizim bugün en büyük sorunumuz aile bütünlüğünü devam ettirememiz, sağlayamamamızdır; yani, parçalanmış aile sendromu tablosunu yaşamamızdır. Biz, Türkiye'deki aile yapısını inceliyoruz ve bu aile yapısını Fransa'da yerleştirmeye çalışıyoruz."

Bugün, bu ekonomik krizlere rağmen, yoksulluklara rağmen, fakirliklere rağmen ve bu hükümetin izlediği ekonomik politikalar rağmen, eğer, bir sosyal patlama olmuyorsa, bir çalkantı olmuyorsa, bu aile yapımızın güçlü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu aile yapımızı korumak için, güçlendirmek için, mutlaka, elimizden gelen her çeşit gayreti göstermek zorundayız; ancak, şunu ifade etmem gerekir ki, anayasalara da, kanunlarımızı da çok olumlu şeyler yazsak bile, bu 57 nci hükümetin yapmış olduğu uygulamalar, maalesef, kâğıt üzerinde kalmaktadır.

Bugün ekonomik dengeler, sosyal dengeler alabildiğine bozulmuştur, fakirlik artmıştır; her gün, boşanmaların, cinnet geçirenlerin, evladını parçalayanların, intihar etmek için Boğaz Köprüsünde sıraya giren insanların sayısı artmıştır, uyuşturucu kullanımı artmıştır. Sokak çocuklarının sayısı 2 milyondan fazladır, korunmaya muhtaç çocukların sayısı, bunun en az 10 katı civarındadır, çalışan çocukların sayısı milyonların üzerindedir.

Bir ülkede fakirlik varsa, yoksulluk varsa, bundan en çok etkilenen, kadınlar ve çocuklar olmaktadır. Maalesef, bu hükümetin sosyal politikaları yoktur. Bu politikaları, sadece kâğıt üzerinde değişiklik yapmakla, anayasalarda birtakım eşit kurallar getirmekle düzeltmek mümkün değildir. Sadece faize, rantiyeye ayrılan parayla aileleri korumamız mümkün değildir.

Ben, bu anayasa değişikliklerinin hayırlı olmasını diliyorum, emeği geçenlere teşekkür ediyorum ve hükümetimizin de sosyal politikalara önem vermesini, özellikle çocukları, kadınları koruyan politikalara önem vermesini arzu ediyorum.

Size, son olarak bir örnek daha vereceğim: Bugün çocuklarımızın yüzde 10'u, maalesef, kronik beslenme bozukluğu içerisindedir. Bu kronik beslenme bozukluğu, çocuklarımızın, sadece bedensel gelişmesini değil, zihinsel gelişmelerini, beyin gelişmelerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum; bu çalışmaların hayırlı olmasını diliyorum efendim. (SP ve AK Parti sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

17 nci madde üzerinde, Gruplar adına başka söz isteyen?.. Yok.

17 nci maddenin oylamasına geçmeden önce, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 16 ncı maddesinin gizli oylamasına 420 milletvekili katılmış, 407 kabul, 13 ret oy kullanılmıştır. Bu şekilde, 16 ncı madde de, Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluğu sağlayarak kabul edilmiştir.

17 nci madde için, Adana ve İstanbul'dan oylamaya başlıyoruz.

Buyurun efendim.

(Oylar toplanıldı)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Oy verme işlemi bitmiştir.

Oy kutuları kaldırılsın.

(Oyların ayırımına başlanıldı)

BAŞKAN- 18 inci maddeyi okutuyorum:

MADDE 18.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 46.- Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.

BAŞKAN- 18 inci madde üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına, İstanbul Milletvekili Sayın Ali Coşkun.

Buyurun efendim. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA ALİ COŞKUN (İstanbul)- Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anayasanın değişiklik öngörülen 46 ncı maddesi üzerinde Grubumuz adına söz almış bulunuyorum.

Büyük Millet Meclisimiz Anayasamızda yapmakta olduğu bu değişiklikle, demokratik hukuk devleti olmamız yönünde çok önemli bir adım atmaktadır; ancak, yeterli değildir. Bu güzel adımı, keşke, Avrupa Birliği istediği için değil de, milletimiz layık olduğu için, daha önce yapabilseydik. Yine de, bu değişikliklerin, insan hakları, özgürlükler, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin geliştirilip uygulanması yönünde atılmış bir ön adım olmasını diliyoruz.

Değerli milletvekilleri, takdir edersiniz ki, ekonomiyle bu kavramlar arasında çok sıkı bağlar mevcuttur. Ekonomisi güçlü ülkelerde, demokrasi, insan hakları, özgürlükler çok daha büyük anlam taşımakta ve yaşanmaktadır. Bu sebeple, ülkemiz, içinde bulunduğu ekonomik bunalımdan çıkmadıkça ve refah tabana yayılmadıkça, sadece, yasaların değişikliği yeterli değildir. Halkımız perişandır, güveni sarsılmış, yarına kuşkuyla bakmaktadır. Ekonomimiz çökmüştür. Bu sebeple, öncelikle işsizlik, pahalılık ve gelir dağılımındaki adaletsizliği önleyecek tedbirleri acilen almak, ekonomiyi kötü yönetimden kurtarmak mecburiyetindeyiz.

Değerli milletvekilleri, 18 inci maddeyle yapılan değişikliğe gelince: Bu maddeyle "kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir" denilmekte,

buna ilaveten, bilindiği gibi, Anayasanın 138 inci maddesinin son fıkrasıyla da, "yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır" ibaresi bulunmaktadır. Bugüne kadar, idare, üzülerek belirtelim ki, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez denilse de, kesin hükme bağlanan artırım bedeli hakkında mahkeme kararı da olsa, vatandaşların haklı talepleri çoğunlukla idareler tarafından zamanında yerine getirilmemiş ve vatandaşlar mağdur edilmiştir.

Hukuk devleti olma yerine, yıllardır değiştirilemeyen, evrensel hukuka uymayan kanunlar ve yanlış uygulamalarla kanun devleti olmaktan kurtulamayan ülkemizde, demokrasimizin durumu ve işleyişi konusunda övünülecek bir durumda olmadığımız açıktır. Örnek olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Türkiye aleyhine vatandaşlarımızca yapılan başvurular arasında en yüksek pay, 455 davayla kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi konusudur. Bu durum, kamu yönetimini, ekonomik durumumuzu ve idarelerin yönetim zafiyetini açıkça ortaya koymaktadır. Uygulanan bu zihniyet, vatandaşların kutsal olan hakkını vermek yerine, Türkiye'yi, üçüncü dünya ülkesi konumuna getirerek, vatandaşları, hak aramak için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmek mecburiyetinde bırakmaktadır. Sonuçta, Türkiye, vatandaşının kutsal olan mülkiyet hakkına saygı duymayan bir ülke durumuna düşmekte, milyonlarca dolar tazminat ödemeye mahkûm edilmektedir.

Kamulaştırma Kanununun değişmesi ve Anayasanın 46 ncı maddesinde yapılan değişiklikle, bundan sonra vatandaşların mağduriyetlerine yol açılmaması sağlanmış olacaktır. Bu maddede, ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde peşin ödeme ya da "taksit halinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek gecikme faizi uygulanır" hükmünün getirilmiş olması, rejimin teminatlarından en önemlisi olan mülkiyet hakkının korunması yönünde demokrasimize güç kazandıracaktır.

Bu anlayışla, anayasa değişikliğinin hayırlı olması dileklerimle, hepinize saygılar sunuyorum. (AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Şimdi, ikinci söz, Saadet Partisinde.

Elazığ Milletvekili Sayın Latif Öztek; buyurun efendim. (SP sıralarından alkışlar)

SP GRUBU ADINA LATİF ÖZTEK (Elazığ) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşülmekte olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 18 inci maddesi üzerinde, Saadet Partisinin görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum. Sözlerime başlarken, yapılacak değişikliklerin milletimiz ve ülkemiz için hayırlı olmasını diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kuruluşundan beri, 1921, 1924, 1961 ve 1982 yıllarında anayasalar hazırlamıştır. Hazırlanan bütün anayasalar, kısa bir süre sonra toplumumuzun ihtiyaçlarına cevap veremez hale geldiğinden, değişiklik yapma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Halen yürürlükte olan 1982 Anayasasının demokratik bir ortamda hazırlandığını söylemek mümkün değildir.

1961 Anayasasında insanımıza verilen demokratik haklar fazla bulunmuş ve insanımızın demokratik haklarının sınırları daraltılmıştır.

Âdeta bir tepki anayasası olan 1982 Anayasası, devlete odaklı, devletin tehdit edildiği fobisi üzerine inşa edilmiş ve elbette, onu korumayı temel kaygı olarak belirlemiş bir anayasadır. 1982 Anayasası, millî egemenlikle beraber, devlet egemenliğini de tescil etmiştir. Devlet egemenliği, mil-

lî güvenliğin korunması gerekçesiyle, kutsal devlet anlayışının önem kazanmasına sebep olmuştur. Bu yönüyle 1982 Anayasası, devleti kutsal sayan, demokrasiyi ikinci plana iten bir anlayışla hazırlanmıştır.

Parlamentomuz, 1982 Anayasasının 37 maddesinde değişiklik yapmak üzere olağanüstü toplantıya çağrılmıştır.

Görüştüğümüz Anayasa Değişikliği Teklifinin çerçeve 18 inci maddesiyle, 1982 Anayasasının "kamulaştırma" başlığı altındaki 46 ncı maddesinde değişiklik öngörülmektedir. 1924 ve 1961 Anayasalarında da kamulaştırılmaya yer verilmiştir. Kamu yararı da söz konusu olsa, kişilerin özel mülkiyetinin korunması her üç Anayasada da teminat altına alınmış ve kamulaştırılan taşınmaz malların bedelinin mutlaka ödenmesi öngörülmüştür.

1961 Anayasası ile 1982 Anayasası arasındaki fark, tepki anayasası olarak hazırlanan 1982 Anayasasına "kamulaştırma bedelinin hesaplama tarz ve usulleri" diye başlayan fıkranın ilave edilmiş olmasıdır. Bilindiği gibi, 1982 Anayasasındaki bu hüküm, kısa süre sonra uygulanamaz hale gelmiş ve uygulanmamıştır. 1961 Anayasasında ödemelere en fazla on yıl süre verilip, gecikme durumunda, kanunla gösterilen faiz haddi esas alınırken, 1982 Anayasasında ödemelerin süresi için en fazla beş yıl öngörülmüş; yani, süre kısaltılmış ve ödemelerde gecikme olması halinde kanunla gösterilen en yüksek faiz haddi esas alınmıştır; böylece, bireysel haklar korunmuştur.

Partilerarası Uzlaşma Komisyonunun kabul ettiği metinde, konuyla ilgili olan ilk paragrafta "karşılıklarını" sözcüğünden önce "gerçek" sözcüğü ilave edilmiştir. İkinci fıkrada da "kamulaştırma bedeli" sözcüğünden sonra "kesin hükme bağlanan artırım bedeli" ibaresi eklenmiştir; böylece, metin, daha mükemmel hale getirilmiştir.

Değerli milletvekilleri, devletin, toplumun menfaati gereği kamulaştırma yapması doğaldır; ama, yapılan bu kamulaştırmayla, vatandaşımız mağdur edilmemelidir. Küçük meblağlar hemen ödenmelidir; ancak, tarım reformunun uygulanması ve büyük enerji, sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi ve benzeri projelerde, kamulaştırılan toprakların bedellerinin peşin olarak ödenmesi mümkün olmayabilir. Bu gibi hallerde taşınmaz malların gerçek bedeli, belli bir program çerçevesinde, beş yıl içinde ve vatandaş mağdur edilmeden ödenmelidir.

Burada, konuya geniş bir perspektiften bakmak, ferdin ekonomik haklarını koruma yanında, bölgenin de ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm getirecek şekilde meseleye yaklaşmak gerektiği kanaatinde olduğumu ifade etmek istiyorum. Evet, kamulaştırmayla, taşınmaz malı alınan şahıslara ödenen paralarla, onların mağduriyetleri giderilmiş olabilir. Oysa, büyük toprakların kamulaştırıldığı yörelerde, bölgenin veya ilin sıkıntıları, sorunları artıyor, hatta, yeni yeni sorunlar meydana geliyor ve bu sorunlar, kolay kolay da çözümlenemiyor.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla, size, somut bir örnek vermek istiyorum: Ülkemizin elektrik enerjisi ihtiyacının karşılanmasında önemli bir yeri bulunan Keban Barajının yapılmasıyla, Elazığ İlinde 56 köy tamamen, 104 köy de kısmen sular altında kalmıştır. Verimli toprakların baraj gölünün suları altında kalması, tarım sektörünü olumsuz etkilemiş, ilde, büyük sosyal, kültürel ve ekonomik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Toparlar mısınız lütfen.

LATİF ÖZTEK (Devamla) - Teşekkür ederim Başkanım, sağ olun.

Bu sorunların çözümüne devletimizin önemli bir katkısı olmamıştır. Keban Barajının yapıldığı yörede ortaya çıkan bu sorunların, Karakaya ve Atatürk Barajları ve diğer büyük barajların yapıldığı yörelerde de ortaya çıktığını söylemek mümkündür. İşte, bu gibi durumları dikkate alarak, kamulaştırmaya, sadece bireysel zararları karşılama açısından bakmayalım; olayı, yöre açısından da değerlendirelim diyorum. Bunun için de, madde kapsamına veya Anayasamızın uygun görülen başka bir maddesine "büyük arazi kamulaştırmalarında yörenin veya ilin ziraî, sosyal, ekonomik, kültürel, ticarî ve diğer sorunlarının çözümlenmesi amacıyla bütçeden her yıl kaynak ayrılır" şeklinde bir fıkranın eklenmesinin uygun olacağı kanaatinde olduğumu belirtmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; milletimizin arzu ve isteklerini tam karşılamasa da, mevcut Anayasanın biraz daha iyileştirilmesini sağlayan bu değişiklik tekliflerini desteklediğimizi ifade ediyor, ülkemize hayırlı olmasını temenni ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. (SP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum efendim.

Doğru Yol Partisi Grubu adına, Burdur Milletvekili Sayın Mustafa Örs; buyurun efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA MUSTAFA ÖRS (Burdur) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşmekte olduğumuz 737 sıra sayılı kanun teklifinin 18 inci maddesi üzerinde Doğru Yol Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum; şahsım ve Grubum adına, sizleri ve aziz milletimizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye, müdahalelerin yapıldığı, demokrasinin resmen ya da fiilen askıya alındığı birçok aradönem yaşamıştır. Bu dönemlerde temel hak ve özgürlükler kısıtlanmış, demokrasinin sınırları daraltılmış ve hukukun alabildiğine siyasallaşmasına şahit olunmuştur.

Yine, bu dönemlerde, partiler kapatılmış, birçok siyaset adamı tutuklanmış ve hatta, idam edilmiştir. Bu şahsiyetler, yıllar geçmesine rağmen toplum hafızasında hâlâ canlı bir şekilde yaşamaktadır.

1921 yılında kabul edilen ilk anayasadan bugüne, ülkemiz, gerek çağdaşlaşma, gerekse ekonomik ve sosyal gelişmişlik açısından oldukça yol katetmiştir. Dolayısıyla, dönem dönem müdahaleler veya başka nedenlerle anayasa üzerinde yapılan değişiklikler, günümüz Türkiyesinin ihtiyaçlarında ve demokratikleşme çabalarında yetersiz kalmıştır.

Avrupa Birliğine giriş sürecimizde ekonomik ve sosyal kriterlerin karşılanması ve bu alanda gerekli yasal düzenlemelerin yapılabilmesinin önşartı da, Anayasamızda değişikliklerin yapılmasından geçmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; şubat krizinden sonra; yani, bahardan bu tarafa, IMF istedi, IMF bunu böyle istiyor, yoksa kredi vermeyecek diye birçok yasa çıkarıldı; Tütün Yasası, Şeker Yasası, Bankalar Yasası ve bu arada, geceyarısı operasyonuyla geçirilen; fakat, veto edilen RTÜK Yasası... Bu yasaların birçoğu, IMF diretti diye çıkarılmamalıydı. Bugün de öyle olmamalıydı. Hepimiz biliyoruz ki, krizlerden çıkmanın yolu, üretimi artırmak, ihracatı teşvik etmek ve borçlanma yoluna gitmeden, tamamen iç dinamiklerle krizi önlemektir. Ancak, ülkemizde, son yıllarda uygulanan politikalar nedeniyle, tarım, bitme noktasına gelmiştir. Kendi kendine yetebilen 7 ülkeden biri olan ülkemizde, yanlış politikalar sonucu, özellikle buğday üretimi gerilemiş ve dışarıdan ithalat gündeme gelmiştir; bu, üzücü ve düşündürücü bir olaydır.

Şu anda, 1982 Anayasasının, Avrupa kriterleri dikkate alınarak hazırlanmış olan ve kamuoyunda da büyük destek gören 37, ilave maddesiyle 38 maddelik değişiklik paketini görüşüyoruz. Bu pakette, düşünce ve fikir hürriyeti üzerindeki bazı engellerin kaldırılması, siyasî yasaklarla ilgili yapılan düzenlemeler ve idam cezalarında yapılan değişiklikler önümüzde durmaktadır.

Bizler, komisyonda, idam cezasının kaldırılmasında bazı çekincelerimizin olduğunu, özellikle terörle mücadele açısından dile getirdik; fakat, mutabakatı bozmamak açısından desteğimizi devam ettirdik; çünkü, Türkiye Büyük Millet Meclisi, şu an, tarihî bir dönemeçtedir; ilk defa sivil anayasaya doğru adım atılmaktadır.

Ülkemizde, 1940'lı yıllardan bu tarafa, demokrasi, gündemin hep başında yer almasına, herkesin ve siyasî partilerin demokrasi isteklerini ifade etmesine rağmen, istenilen hedefe bir türlü ulaşılamamıştır.

Yıllardır, Türkiye, bazı çevrelerin dayattığı ve tamamen sivillerin hazırlamadığı anayasalarla idare edilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği ve ülkemizi ağır tazminatlara mahkûm eden kararlarla karşı karşıya kaldık. Avrupa Birliğine katılmak istiyoruz dediğimizde, önce, bazı yasal değişiklikleri yapmamız, ekonomiyi rayına oturtmamız ve sosyal dengeyi sağlamamız gerektiği gibi bazı şartlar dile getirildi. Meclisimizden bu değişiklik paketinin geçmesi, Anayasamızın sivilleşmesi açısından tarihî bir fırsat olarak önümüzde durmaktadır.

Hepimiz biliyoruz ki, bu paket yeterli değildir. Ülkemizin, şu anda halkın gözünde güvenilirliğini kaybetmiş ve tartışılan hükümetten kurtulması, Siyasî Partiler Yasası ve Seçim Yasasının acilen çıkarılarak, halkın kendi vekilini tercihle seçebileceği; yani, birilerinin dayattığı isimlerle değil, kendi adaylarını Meclise gönderebileceği bir sistemin ülkemize getirilmesinin siyasî istikrarın temini açısından da önemli olduğunu belirtmek isterim.

Ülkemiz, şu anda ağır bir ekonomik kriz altında inlemekte ve mevcut hükümet, ülkeyi, bu krizden feraha çıkarmaya götürememektedir. Tüm kesimler, işçisiyle, memuruyla, çiftçisiyle, esnafıyla, tüccarıyla, sanayicisiyle, ağır ekonomik şartlar altında ezilmektedir. Son dörtbuçuk yıldır, Sayın Başbakanın imzası olan ekonomik programlar ve kemer sıkma politikaları uygulanmakta; fakat, bir türlü ekonomi rayına oturtulamamaktadır. Bakanlar yolsuzluktan görevi bırakmak zorunda kalmakta, bankaların içleri boşaltılmakta, kamu kuruluşlarının birçoğunda yolsuzluk ve görevi suiistimal görüntüleri her gün basında yer almaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Efendim, toparlar mısınız lütfen.

MUSTAFA ÖRS (Devamla) - Toparlıyorum Sayın Başkan.

Bu şartlarda da, tüm kesimlerden fedakârlık istenilmektedir. Dünyada yaşanan krizler karşısında sessiz kalınmakta ve zamanında tepki verilememektedir. Bu da, ülkemizi yalnızlığa doğru sürüklemektedir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, yine de, değişiklik paketinin bir başlangıç olacağı, devamının geleceği inancındayım.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; pakette yer alan 18 inci maddeyle, devlet ve kamu tüzelkişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinden idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir. Burada, kamulaştırma

bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedelinin nakden ve peşin olarak ödeneceği hükme bağlanmaktadır. Bu da, vatandaşın korunması açısından önemlidir. Yalnız, bugüne kadar uygulanan politikalar nedeniyle, mahkeme kararları olduğu halde istimlak bedellerini alamayan vatandaşlarımız rahatlatılacak mıdır, yoksa, alınan kararlar kâğıt üzerinde mi kalacaktır?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Efendim, teşekkür ediyorum...

MUSTAFA ÖRS (Devamla) - Sayın Başkan, hemen bitiriyorum.

BAŞKAN - Uzattım sürenizi... Bir toparlayın lütfen... Biliyorsunuz, kapatacağız.

MUSTAFA ÖRS (Devamla) - Bilindiği gibi, baraj, sulama, yol, köprü ve sair nedenlerle arazileri ve konutları istimlak edilen vatandaşlarımıza biçilen değerler rayicin çok altında kalmakta ve mahkemelerde birçok dava dosyası yığılmaktadır. Bunlara da bir çözüm bulunması gerekmektedir. Bundan sonra yapılacak kamulaştırmalarda, ödeme süresinin beş yılı aşmamasının hükme bağlanması ve bu ödemelerde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulamasında, vatandaşlarımızın korunması açısından olumlu bulunmaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; artık, Türkiye'nin önünde yeni bir dönem açıldığı ve dünyadaki değişime -bütün direnmelere rağmen- Türkiye'nin de katıldığını görmekteyiz. Demokratikleşme adına atılacak adımların, yapılması gereken hukuk reformunun ve idarî yapımızdaki değişikliklerin de engellenemeyeceği kanaatindeyim.

İktidarı ve muhalefetiyle hepimizin görevi, bu anayasa değişikliğini Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirerek, bundan sonra da hızlı bir şekilde, Siyasî Partiler Yasası, Seçim Yasası görüşmeleri ve bu doğrultuda, siyasî istikrarın sağlanacağı bir yeni anayasa görüşmeleriyle, daha iyi, daha istikrarlı yönetim olacağı kanaatindeyim.

Hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Gruplar adına başka söz isteyen?.. Yok.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 17 nci maddesinin gizli oylamasının neticesini arz ediyorum:

Katılan üye	:	426
Kabul	:	393
Ret	:	23
Çekimser	:	5
Boş	:	3
Geçersiz	:	2

Böylece, 17 nci madde de kanunlaşmış, Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluğu elde etmiştir.

18 inci maddenin oylamasına geçiyorum.

(Oyların toplanılmasına başlandı)

BAŞKAN- Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Mesut Yılmaz'ın yerine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Yaşar Okuyan, İçişleri Bakanı Sayın Rüştü Kâzım Yücelen'in yerine de Devlet Bakanı Sayın Yılmaz Karakoyunlu vekâleten oy kullanacaklardır.

(Oyların toplanılmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın üye var mı? Yok.

Oy verme işlemi tamamlanmıştır.

Kupalar kaldırılsın.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin 18 inci maddesinin gizli oylamasının sonucunu açıklıyorum:

Kullanılan oy	: 424
Kabul	: 406
Ret	: 10
Çekimser	: 2
Boş	: 4
Geçersiz	: 2

Böylece, 18 inci madde de Anayasanın öngördüğü beşte 3 çoğunluğu aşmıştır.

Sayın milletvekilleri, çalışma saatimiz dolmuştur.

Alınan karar gereğince, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin görüşmelerine devam etmek için 27 Eylül 2001 Perşembe günü saat 11.00'de toplanmak üzere, Birleşimi kapatıyorum.

Hayırlı geceler efendim.

Kapanma Saati :22.53

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

GÜNDEMİ

DÖNEM : 21 **YASAMA YILI : 3**

133 ÜNCÜ BİRLEŞİM (Olağanüstü)

26 . 9 . 2001 ÇARŞAMBA

Saat : 11.00

KISIMLAR

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

MECLİS SORUŞTURMASI RAPORLARI

6

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

7

SÖZLÜ SORULAR

8

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

DANIŞMA KURULU ÖNERİLERİ

1. – Genel Kurulun 24.9.2001 Pazartesi günkü toplantısında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin maddelerine geçilmesi hususundaki oylamanın tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılması önerilmiştir.

2. – Genel Kurulun 25.9.2001 Salı, 26.9.2001 Çarşamba, 27.9.2001 Perşembe, 28.9.2001 Cuma, 29.9.2001 Cumartesi ve 30.9.2001 Pazar günleri 11.00 - 23.00 saatleri arasında çalışmalarını sürdürmesi önerilmiştir.

3. – Genel Kurulun 1 Ekim 2001 Pazartesi günkü Birleşiminde Cumhurbaşkanının açış konuşmasından sonra başka konuların görüşülmemesi önerilmiştir.

(Genel Kurulun 24.9.2001 tarihli 131 inci birleşiminde kabul edilmiştir.)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİ

133 ÜNCÜ BİRLEŞİM (Olağanüstü) 26 . 9 . 2001 ÇARŞAMBA Saat : 11.00

1 – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

❄

2 – ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

❄

3 – S E Ç İ M

❄

4 – OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

❄

5 – MECLİS SORUŞTURMASI RAPORLARI

❄

6 – GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

❄

7 – SÖZLÜ SORULAR

❄

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı :737) (Dağıtma tarihi : 22.9.2001)